

Samhällsplanering – ett barn av sin tid?

– Modernismens och nyliberalismens påverkan på barns utemiljöer i staden

Alexander Stigertsson & Rebecka Palmqvist

Titel: Samhällsplanering – ett barn av sin tid? Modernismens och nyliberalismens syn på barns utemiljöer i staden

Title: Urban planning – a child of its time? The modernistic and neo-liberalistic view on children's outdoor spaces in the city

Författare: Alexander Stigertsson & Rebecka Palmqvist

Handledare: Märit Jansson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Examinator: Gunilla Lindholm, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Biträdande examinator: Matilda Alfengård, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Självständigt arbete i hållbar stadsutveckling

Kurskod: EX0859

Program/utbildning: Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2020

Omslagsbild: Palmqvist & Stigertsson

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Samhällsplanering, Modernism, Nyliberalism, Barns hälsa, Barnvänlighet, Barnperspektiv, Malmö, Landskrona.

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Sammanfattning

Samhällsplanering har alltid präglats av ideologier. Uppfattningen om hur staden ska planeras och formas har samtidigt varit allt annat än enig. Under de modernistiska åren från 1930-talet fram till omkring 1970-talet decentraliserades staden. Staden skulle byggas utifrån ledorden ljus, luft och grönska, detta i kontrast till den tidigare trånga och mörka kvartersstaden. Bostadsområden i den modernistiska staden skulle vara gröna och luftiga, separerade från både arbetsplatser och handel. De nya områdena blev snabbt populära bland barnfamiljer, och bilismen fick i och med detta sitt stora genomslag.

Efter drygt 40 år av decentralisering väcktes dock kritik mot denna form av samhällsplanering. Områden som byggdes under denna tid ansågs bidra till både segregation och ett kraftigt ökat bilberoende, vilket inte ansågs hållbart. Samtidigt valde allt fler människor att bosätta sig i staden och bo kvar även efter de fått barn, vilket kom att ställa höga krav på planeringen och utformningen då den behövde beakta fler gruppers behov och intressen. Idag har vi istället en nyliberal samhällsplanering som till stor del bygger på förtätning och effektivisering av stadsrummet. Men även detta sätt att planera på har gett upphov till kritik och debatt. Kritiken grundar sig bland annat i att de miljöer som skapas i den täta staden verkar hämmande för barns rörelsefrihet och att de inte tillhandahåller de miljöerbjudanden som barn behöver.

Oavsett ideal har barn alltid haft samma behov när det kommer till utevistelse och rekreation. Den fysiska miljön har makten att forma uppväxtmiljöerna för framtidens människor men resultatet av hur en viss typ av miljö har påverkat oss ser vi först i efterhand. Däremot kan vi dra slutsatser baserat på forskning kring barns behov vad gäller förutsättningar för den fysiska, mentala och sociala hälsan. Barn behöver vistas i barnvänliga utemiljöer och dagens samhällsplanering har i och med en stark tilltro till förtätning svårt att hantera det.

Denna fallstudie undersöker hur samhällsplaneringen under modernismen och under dagens nyliberala planering har påverkat barns utemiljöer, samt vad detta har haft och kan komma ha för konsekvenser. Undersökningen tog plats framförallt genom en fallstudie av två skånska städer, Malmö och Landskrona, där ett antal områden i dessa sedan studerats närmare. Studien visar genom resultat från platsbesök, studier av plandokument och tidigare forskning samt intervjuer med planerare att det finns stor skillnad mellan områden planerade under modernismen och nyliberalismen, framförallt då det kommer till friyta och trafik. Barn i nyliberala områden har inte den rörelsefriheten som barn i modernistiska områden har vilket medför konsekvenser både för samhället men även för barnet som individ.

Nyckelbegrepp: Samhällsplanering, Modernism, Nyliberalism, Barns hälsa, Barnvänlighet, Barnperspektiv, Malmö, Landskrona.

Abstract

Urban planning has always been marked by ideologies. The general perception of how the city should be formed meanwhile has been all but unanimous. During the years of modernism circa 1930-1970 the city was decentralized. The modernistic neighborhoods would be built bright, light, green and spacious, built in separated units from places of work and commerce. The new residential areas quickly became popular amongst families with children. The usage of cars for commuting and transportation also became more widespread during this period.

After about 40 years of continuous decentralization the critique towards this form of urban planning resulted in a change. The modernistic areas were seen as contributors to segregation and the great rise in car-dependency, something that was seen as unsustainable. Meanwhile more people moved back into the cities and chose to stay there once they had children, which put great strain on the city planning. Today we have an urban planning which mainly focuses on the densification and rationalization of the city. This new way of planning is not unchallenged however. The criticism is partly based on the way the neo-liberal city is constructed; in a way which hinders children's independence of mobility and with insufficient affordances provided by small greens spaces.

Despite any ideals of urban planning, children has always had the same needs in regards to their outdoor environment and recreation. The physical environment has the power to shape the environment in which the following generation of people grow up in, but the result of decisions taken is seen only in hindsight. We can however make predictions, based on research on children's needs and prerequisites for physical, mental and social health. Children need child friendly environments and the urban planning of today, with its trust in densification, has difficulty in realizing and accommodating this. In this study the aim is to investigate how the urban planning, during the modernist period and the neo-liberal planning today, has affected children's outside spaces and the consequences this has brought and will continue to bring.

This case study investigates how urban planning during the modernist era, as well as the neo-liberal planning of today, has affected children's outdoor spaces and what consequences this has had and might have in the future. The investigation was executed as a case study of two Scanian cities: Malmö and Landskrona. In these cities six residential areas was chosen for closer study. The case study, through the use of field studies, interviews with planners and a review of previous research and official plan documents, shows a major difference between areas planned in the modernist and neo-liberal periods, mainly regarding open spaces and traffic. Children in neo-liberal residential areas does not have the freedom of movement that children in modernist areas have which has consequences for society, but also for the child as an individual.

Keywords: Urban Planning, Modernism, Neo- Liberalism, Children's Health, Child-Friendliness, Children's Perspective, Malmö, Landskrona

Tack till

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Märith Jansson för insiktsfulla tankar och idéer om både innehåll, metoder och disposition av uppsatsen. Vi vill också tacka

de planerare som vi fått intervjua som bidrog med sin yrkeserfarenhet och tid:

Marianne Dock från Malmö stad samt Anette Andersson och Jonathan Nygaard från Landskrona stad. I anslutning till det vill vi tacka övriga anställda på kommunerna som bidragit med material till uppsatsen.

Vidare riktas ett extra stort tack till våra korrekturläsare, Robin Wikström, Peter Inghe, Elsie Inghe och Sofia Inghe-Palmqvist. Slutligen vill tacka våra familjer samt varandra, för stöd genom hela processen med allt vad den inneburit.

Cities have the capability of providing something for everybody, only because, and only when, they are created by everybody. Jane Jacobs (1916-2006)

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Innehållsförteckning	6
1. Inledning	8
1.1 Syfte	10
1.2 Frågeställningar	10
1.3 Avgränsning	10
1.4 Begrepp	11
2. Bakgrund	12
2.1 Svensk planeringshistoria från modernism till nyliberalism	12
2.1.1 Modernismen	12
2.1.1.1 Utredningar och riktlinjer under modernismen	13
2.1.2 Nyliberalismen	16
2.1.2.1 Utredningar och riktlinjer under nyliberalismen	17
2.1.3 Regelverk och barnperspektiv	18
2.1.3.1 Plan och bygglagen (PBL) och friytor	18
2.1.3.2 Barnkonventionen	19
2.1.3.3 Barn och olika perspektiv	20
3. Tidigare Forskning	21
3.1 Varför behöver barn utevistelse?	21
3.1.1 Utevistelsens påverkan på den mentala hälsan	21
3.1.2 Utevistelsens påverkan på den fysiska hälsan	23
3.2.3 Utevistelsens påverkan på den sociala hälsan	24
3.2 Barns platser i staden	25
3.3 Vad är en barnvänlig miljö?	26
3.3.1 Miljöerbjudanden	26
3.3.2 Rörelsefrihet	27
3.3.3 En barnvänlig utemiljö	28
3.4 Vems perspektiv styr planeringen?	29
4. Metod	31
4.1 Fallstudie	31
4.1.2 Områdesbeskrivningar	33
4.1.2.1 Malmö & Landskrona	33
4.1.2.1.1 Lorensborg	36
4.1.2.1.2 Kv. Kranen	37
4.1.2.1.3 Gyllins trädgård	38
4.1.2.1.4 Tegskiftet	39
4.1.2.1.5 Solskiftet	40

4.1.2.1.6	Nyhamn	41
4.2	Innehållsanalys	42
4.3	Intervju	43
4.4	Platsbesök	45
4.4.1	Miljöerbjudanden, rörelsefrihet och upplevelsekaraktärer	45
4.4.2	Bedömningskriterier för platsbesöken	47
5.	Resultat	48
5.1	Kvalitativ innehållsanalys	48
5.1.1	Malmö GP 1966	48
5.1.2	Landskrona GP 1966	49
5.1.3	Malmö ÖP 2000	49
5.1.4	Landskrona ÖP 2002	50
5.1.5	Malmö ÖP 2018	50
5.1.6	Landskrona ÖP 2016 och FÖP 2014	51
5.2	Kvantitativ innehållsanalys	53
5.3	Intervju	54
5.4	Platsbesök	57
5.4.1	Lorensborg	57
5.4.2	Kv. Kranen	59
5.4.3	Gyllins Trädgård	62
5.4.4	Tegskiftet	65
5.4.5	Solskiftet	67
5.4.6	Nyhamn	69
5.5	Analys av resultat	72
5.5.1	Innehållsanalys	72
5.5.2	Områdesanalys resultat	75
6.	Diskussion	79
7.1	Metoddiskussion	79
7.2	Vems perspektiv styr?	80
7.3	Barns förutsättningar för god hälsa inom fysisk planering	84
7.	Slutsats	87
8.1	Vidare forskning	88
8.	Referenslista	89
	Bilaga 1.	97
	Intervjufrågor	97

1. Inledning

Samhällsplanering är i allra högsta grad en politisk och demokratisk fråga som många gånger innebär att olika gruppers intressen och viljor ställs mot varandra (Cele, 2015). Staden är samtidigt ett konkretiserande av olika sociala förhållanden och en arena för maktutövande, där de eller den som ges eller tar makten kan forma staden utefter egna ambitioner och värderingar (Biggs & Carr, 2015, s. 99). När konkurrensen om stadens ytor nu hårdnar allt mer leder det till kompromisser, och en grupp som har svagare röst och således riskerar förlora kampen om ytorna är barnen, trots att de utgör en fjärdedel av befolkningen (Faskunger, 2008, s. 7). Samtidigt är en långsiktig konsekvens av samhällsplanering att det som byggs, under lång tid framöver kommer att begränsa eller möjliggöra annan användning av stadsrummet (Wohlin, 1960). Detta stämmer i synnerhet för naturliga utemiljöer vilka behöver lång tid på sig att växa och formas, men som snabbt kan försvinna.

“Det finns idag tillräcklig kunskap för att med kraft hävda närmiljöns stora betydelse för barns lek och utveckling. Trots det kan barnen ses som de stora förlorarna i de senaste decenniernas stadsutveckling”

(Kristensson, 2016, s. 94).

Forskning visar på starka kopplingar mellan barns tillgång till utomhusvistelse och förbättrad fysisk, mental och social hälsa. Bland annat minskar risken för sjukdomar som diabetes, fetma och depression av att ett barn är ute och leker och rör på sig. Utomhus tillåts barnet även att utforska sina gränser och kan vara en del av en större gemenskap (Engemann et al, 2019, s. 5189; Faskunger, 2008, s. 16). Studier har också visat att det framförallt är de mer oplanerade och naturliga utemiljöerna som är mest gynnsamma för barn och deras utveckling (Engemann et al, 2019; Faskunger, 2008). Motsatsen till dessa vore den standardiserade lekplatsen med fast lekmaterial, som enbart erbjuder förutbestämda former av lek. De naturliga miljöerna erbjuder genom sin oregelbundenhet olika former av aktivitet samt möjligheten för barnet att själv utforska och forma dem. Oregelbundenhet i den naturliga miljön gör det svårt för hjärnan att fastna och fokusera, vilket gör att den kan vila och återhämta sig (Myhr, 2007). Lek är en form av rekreation¹ för barn som tillåter dem att slappna av och kan även ses som en form av vila (Wohlin, 1960).

Bevisen för att gröna utemiljöer är av stor betydelse för barns hälsa och utveckling är många. Men i den idag allt tätande staden är det dock de oplanerade och naturliga miljöerna som tas i anspråk för annan bebyggelse, då nästan all yta nu behöver vara mångfunktionell. Istället hänvisas barn till mer planerade, standardiserade och avgränsade platser, såsom lekplatser. Detta är enligt Cele (2015) en konsekvens av förändrade planeringsideal vad gäller den urbana miljön, vilka har gått från att vara modernistiska under välfärdsåren omkring 1950-1970, till att bli mer nyliberala från 1980-talet fram till idag. Under modernismen kunde barn växa upp i gröna bostadsmiljöer, med lekplatser och stora öppna ytor in på husknuten (Kristensson, 2016, s. 97). Samtidigt kritiserades modernismens planering för att bygga på

¹ Med Rekreation avses de aktiviteter som främjar avkoppling och återhämtning (Nationalencyklopedin. u.å. a).

decentralisering av staden, där arbete, bostad och handel separerades. Modernismens planering av lekplatser och utemiljöer fick även den kritik, eftersom lekmiljöerna som skapades ansågs monotona och dåligt utspridda (Jansson, Bucht & Bodelius, 2016, s. 82). Att barns utemiljöer nu blivit en aktuell planeringsfråga att fundera över - efter skiftet till en mer marknadsorienterad nyliberal planering - beror på den höga takt och det sätt som städerna idag växer på. Idag växer städerna framförallt inåt, på mark som tidigare utgjort öppna ytor i staden, vilket innebär problem vad gäller barns rörelsefrihet och tillgång till rekreation (Kristensson, 2016). Det nyliberala idealet avspeglas på olika sätt i stadens fysiska miljö: staden måste nu verka och konkurrera inom den lokala till den globala skalan. Konkurrenskraft skapas genom att omforma staden till att bli mer urban och tät i sin struktur, vilket möjliggör för fler människor att bo och verka där (Cele, 2015). Men trots att förtätningsutvecklingen är mest påtaglig i större städer, sker en liknande utveckling även på mindre orter - förtätning har blivit ett ledord för all samhällsutveckling.

I ett försök att ersätta de utemiljöer som tas i anspråk byggs idag miljöer och lekplatser som ofta är kompakta, hårdgjorda och standardiserade, skapade för att vara överblickbara för vuxna. Dessa passar sig dock främst för vissa förutbestämda typer av lek (Jansson & Persson, 2010). Att utemiljöerna är överblickbara kan i sig verka bra ur en säkerhetssynpunkt, men för barn har det visat sig att det hämmar den kreativa leken som är viktig för deras personliga utveckling. Samtidigt erbjuder dessa utemiljöer få möjligheter för barnet att kunna dra sig tillbaka, något som är av särskild betydelse i den hektiska och bullriga stadsmiljön. Ersättningen blir dessutom i många fall fragmenterad i olika små lekplatser i staden, dit barn har svårt att ta sig på egen hand, vilket leder till minskad utevistelse. En avsaknad av de utomhusmiljöer som främjar rekreation och lek har negativa konsekvenser för barns fysiska och sociala utveckling (de Laval, 2015; Mårtensson & Nordström, 2017).

Som konsekvens av den förtätade staden tenderar barn att spendera allt mer tid inomhus och stillasittandes. Den digitala utvecklingen har samtidigt gjort spel och teknik mer lättillgängligt för alla samhällsgrupper, något som kan locka mer än att vara ute och leka (Cele, 2015, s. 235; Bishop & Corkery, 2017, s. 4). Ytterligare anledningar till en minskad utevistelse kan härledas till att barnfamiljer idag tenderar att bo på en allt större yta, att det föds färre barn per hushåll samt att barns fritid till stor del kontrolleras av vuxna och upptas av olika fritidsaktiviteter (Karsten, 2005, s. 286; de Laval, 2015). Dessutom blir många barn idag skjutsade med bil, istället för att de själva tar sig fram till fots eller med cykel som var vanligare förr. Anledningarna till detta är flera, dels ökar föräldrars oro över att låta sina barn röra sig fritt utomhus till följd av en allt mer intensiv trafiksituation, vilket gjort gatumiljöerna mindre säkra för barn att vistas på (Cele, 2015, s. 233; Mårtensson, Lisberg Jensen, Söderström & Öhman, 2011, s. 49). Dels försvinner utemiljöer som är till för barn, vilket ökar belastningen på de miljöer som finns kvar. Utöver att de naturliga utemiljöerna ersätts av hårdgjorda och mer begränsande alternativ ska dessa nu samsas på en liten yta med verksamheter som är till för konsumtion eller arbete, där barn utan sällskap sällan är välkomna (Kristensson, 2016, s. 98). Allt detta har konsekvenser för barns hälsa och utveckling, det leder till sämre anknytning till plats och känsla för natur och miljö och det

påverkar den generella folkhälsan² negativt på lång sikt (Mårtensson et al, 2011; Faskunger, 2008).

Det räcker inte för planerare att i ord inkludera barn i plandokument om barn inte ges faktiskt utrymme i staden. Men, ett positivt tecken för ett mer aktivt barnperspektiv i planeringen, är att Barnkonventionen vid årsskiftet 2019-2020 blev svensk lag. Barn är beroende av att vuxna för deras talan, något som samtidigt förutsätter att vuxna är kapabla och ges möjlighet att göra det. För att det ska vara möjligt behöver vuxna dels vara införstådda med vad som gör en stad bra för barn, dels vilka risker som finns när barnperspektiv inte beaktas i samhällsplaneringen. Enligt barnrättsutredningen (SOU 2016/17:119) som genomfördes i samband med införandet av Barnkonventionen, ses barn idag som föremål för vuxnas välvillighet och inte som rättighetsbärare i sig, vilket de enligt Barnkonventionen är.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur barns möjligheter till utomhusrekreation har prioriterats i svensk planering och hur de prioriteras idag. Om barns perspektiv inkluderas eller, om inte, vems perspektiv som inkluderas istället. Mer specifikt innebär det en jämförelse mellan den modernistiska planeringen under välfärdsåren från cirka 1950-tal till 1970-tal med dagens mer nyliberala planering från sent 1970-tal fram till idag. Vidare undersöks vilka konsekvenser denna övergång och förändring haft, och kommer att ha, för barn och samhället i stort.

1.2 Frågeställningar

- Hur prioriteras barns utomhusmiljöer i dagens nyliberala och tätande stad, och hur var det under modernismen? Vilken vikt tilldelas barns intressen och hur tar sig detta uttryck i de olika periodernas plandokument samt i den fysiska miljön?
- Vilka konsekvenser har respektive planeringspraxis gällande barns förutsättningar till god hälsa och utveckling?

1.3 Avgränsning

Den huvudsakliga avgränsningen som gjorts i denna undersökning gäller gruppen barn, vilken innefattar barn i åldrarna sex till tolv år, det vill säga barn i låg- och mellanstadieåldern. Anledningen till detta är att barn i yngre åldrar idag anses vara för små att vara ute utan vuxet sällskap och äldre barn än detta, i undre och övre tonåren, har andra medel för rekreation än lek på allmänna ytor. Barn mellan sex och tolv leker fortfarande, och gör detta mer självständigt än yngre barn. Till vår undersökning valde vi att utgå från ett barn- samt barnrättsperspektiv då vår studie ämnade att undersöka planerares syn på barn, och inte barnets egen syn i frågan.

² Folkhälsa definieras utifrån det allmänna hälsotillståndet bland befolkningen, måttet på detta utgår från Världshälsoorganisationens definition av hälsa. (Nationalencyklopedin, u.å. b)

Geografiskt är denna studie avgränsad till två städer i Skåne, Malmö och Landskrona. I dessa städer har tre bostadsområden per stad valts ut för närmare studier: Lorensborg, kvarteret Kranen och Gyllins trädgård i Malmö och Solskiftet, Tegskiftet och Nyhamn i Landskrona. Områdena valdes ut baserat på när de byggdes, vilket antingen är under välfärdsåren omkring 1950-1970-talen eller under de senaste 20 åren, 2000-2020. Dokument som undersöktes var detaljplaner³ (DP) för alla valda områden, både aktuella och inaktuella översiktsplaner (ÖP)⁴ för städerna samt de Generalplaner (GP)⁵ som var gällande då de äldre områdena byggdes.

1.4 Begrepp

De mest framträdande begreppen i denna undersökning är modernism och nyliberalism. Dessa begrepp presenteras och används som motpoler vilka (har) påverkat stadsplaneringen och samhällsplaneringsidealerna i Sverige på olika sätt under 1900-2000-talet. Att ha i åtanke inför detta är just den svenska samhällsplaneringskontexten, vilken uppsatsen behandlar, då bägge ideologier kan se olika ut i olika länder och applicerat inom olika ämnen. Modernismen influerade mycket konst och litteratur (Andersson 2017) medan nyliberalismen i dagsläget anses vara mer av en ekonomisk ideologi. (Bockman, 2013). Dock är även tidshorisonten något att ha i åtanke; modernismen var som starkast mellan 1930 till 1970 – talet medan vi idag är mitt uppe i nyliberalismen. Därför kan det vara svårt att dra fullständiga slutsatser om nyliberalismen. Det finns flera likheter mellan begreppen. Den största är hur de under den tid då de var/ är som starkast blivit allmänt vedertagna på många nivåer i samhället att de kan anses vara nästintill opolitiska (Tsan-Kok & Baeten, 2012). Detta till trots att de framkommit genom medvetna politiska handlingar (Andersson 2017; Bockman, 2013). I en samhällsplaneringskontext var modernismen den politiska reaktionen på en ohälsosam bostadssituation med trångboddhet och sanitära olägenheter. Den nyliberala planeringen var på samma sätt en reaktion mot tidigare samhällsplanering (resultatet av den modernistiska) men utifrån kritiken att den var för gles, enformig och inte tillräckligt stadsmässig (Andersson 2017; Tsan-Kok & Baeten, 2012). Skillnaden mellan hur vi använder planeringspraxis och planeringsideal går att inkludera i detta. Planeringsideal som begrepp i denna uppsats används om det övergripande ”trender” eller likheter som går att se på olika platser i landet, exempelvis förtätning och waterfront development för nyliberalismen (Tsan-Kok & Baeten, 2012; Kristensson 2016, s. 97) och storskaliga glesa bostadsområden för modernismen (Tykesson, 2004; Andersson 2009) medan planeringspraxis används för att beskriva hur en enskild kommun planerar.

³ DP är ett verktyg kommunen har för att undersöka en plats lämplighet för exempelvis bebyggelse vilken utgår från PBL (Plan- och bygglagen). DP är juridiskt bindande och reglerar rättigheter och skyldigheter för markägaren/ huvudmannen. På allmän mark är kommunen oftast huvudman (Boverket, 2014)

⁴ ÖP är ett övergripande politiskt måldokument som visar riktningen för utvecklingen eller bevarandet av den fysiska miljön i en kommun i sin helhet (Boverket 2020). Den är ej juridiskt bindande för kommunen att följa.

⁵ GP är den äldre motsvarigheten till ÖP (Nationalencyklopedin, u.å. c)

2. Bakgrund

Nedan följer en kronologisk genomgång av svensk planeringshistoria från slutet av 1800-talet fram tills idag, med nedslag i modernismen och nyliberalismen. I avsnittet tas även viktiga förändringar inom planeringslagstiftningen upp. Vidare redogörs det för diskursen kring barnperspektiven samt olika statliga utredningar som påverkat hur barns utemiljöer planerats.

2.1 Svensk planeringshistoria från modernism till nyliberalism

2.1.1 Modernismen

Under slutet av 1800-talet kom den svenska planeringstraditionen att sakta börja förändras. I och med den kraftiga urbaniseringen och den då pågående industrialiseringen av jordbruket blev det uppenbart att städer behövde planeras på ett annat sätt, i synnerhet gällande bostadssituationen (Kristensson, 2016, s. 97; Boverket, 2019a). Under 1930-talet började modernismens ideal så sakteligen anammas, som svar på de utmaningar som de allt trängre städerna ställde. Detta tog sig uttryck i både lagstiftning och i det nya som byggdes. Modernismen sägs ha kommit i samband med Stockholmsutställningen år 1930, då en för tiden radikal skrift på ämnet gavs ut: *Acceptera* (Asplund, Gahn, Markelius, Paulsson, Sundahl & Åhrén, 1931). Kritiken som framfördes riktades mot den konservativa traditionen att bygga bostäder i rutnätsstaden, vilket man i skriften menar inte utgick från de boendes välmående, utan snarare arkitektoniska element såsom fasadens utseende, detta sett från gatan.

I planeringen fram till 1920- 1930- talet var det mer regel än undantag att det var byggmästaren själv som planerade lägenheterna i ett hus, och att denne sedan överlät fasaden till en arkitekt. Stat och kommun saknade reella verktyg att styra bostadsbyggandet, istället var det marknaden som styrde och rent spekulativa intressen som byggde hyresbostäder (Tykesson, 2001, s. 8). Asplund et al (1931) beskriver hur industrialiseringen av städerna på 20 år (1913-1923) lyckats höja välståndet i landet med 20 procent (Asplund et al, 1931, s. 27) något de dock inte ansåg sig se reflekterat i de levnadsförhållanden som då fanns i Sverige. Det höjda välståndet innebar mer fritid för människor i alla åldrar. När människan nu fick mer ledig tid kom det att ställa högre krav på bostaden än att den skulle räcka till för att vila i, vilket tidigare ansetts som tillräckligt:

Den sociala rättvisa, som vår tid kräver, och medvetandet att det ej längre duger att låta människors hem först och främst bli motiv i en stadsbild, har emellertid haft till konsekvens, att vi måst överge det slutna kvarterssystemet för nya bostadsområden. /.../ Man har radikalt måst ändra tillvägagångssättet och liksom vid bostadens planläggning /.../ börja arbeta inifrån och utåt, och med den perfekta bostadslägenheten som byggnadssten bygga upp helheten, stadskroppen.

(Asplund et al, 1931, s. 51)

Som kan utläsas i citatet ovan gavs även förslag på hur områden skulle planeras för att passa in i modernismens ramar. Idealet var effektivitet i planeringen där människan skulle bo i höga

flerfamiljshus, placerade i parker med stora mellanrum för maximalt luft- och ljusinsläpp i lägenheterna. Lösningen blev skiv- och lamellhus. Hustyperna byggdes ofta i direkt anslutning till varandra och var till utformning lika. Lamellhus byggdes med maximalt tre till fyra våningar, medan skivhus bestod av minst fem våningar, ofta upp till tio (Björk & Reppen, 2003). Husen blev sedermera ett vanligt förekommande inslag i de många nya bostadsområden som byggdes från det tidiga 40-talet fram till 70-talet. Vidare placerades husen inte längre i direkt anslutning till gatan, utan var istället mer fristående från gatunätet. De skulle omslutas med grönytor och, i takt med att bilen blev allt vanligare, även tillhandahålla stora parkeringsytor, en princip som kom att kallas *hus i park*. Ledord för modernismen var sålunda ljus, luft och grönska, något som modernismens förespråkare ansåg att den tidigare staden haft brist på (Asplund et al, 1931; Kristensson, 2016, s. 97). Begreppet ”Folkhem” blev allmänt tal för att beskriva det nya sättet att bo och leva, efter att statsminister Per Albin Hansson (S) kopplade det till den nya bostadspolitiken under tidigt 30-tal. Begreppet omfattar en ambition som sträckte sig från både bostäderna och dess invånare i alla åldrar till utemiljöerna runtomkring. Idén bakom detta grundade sig framförallt i övertygelsen om att det både var möjligt och önskvärt att råda bot på bostadssituationen och att föra samhället framåt genom rationell planering samt att genom ordning i staden skapa välmående medborgare (Tykesson, 2001, s. 8).

2.1.1.1 Utredningar och riktlinjer under modernismen

Modernismens ambitioner med samhällsplanering ledde till många utredningar. 1933 påbörjades den bostadssociala utredningen, vilken pågick fram till 1945 och resulterade i olika målsättningar för hur den framtida bostadspolitiken skulle bedrivas. Utredningen formulerade bland annat målsättningen att utforma goda och sunda bostäder för alla, men också tankar om att städer nu skulle utforma GP (Tykesson, 2001). Resultatet blev tre reviderade eller helt nya lagar, vilka under en trettioårsperiod förändrade hur man byggde i Sverige. *Stadsplanlagen 1931* (SFS 1931:142), gav mer makt åt kommunerna att styra över kommunens nya bebyggelse genom ett planmonopol. Detta tog dock inte hand om alla hinder för nybyggnation, så i syfte att förenkla byggprocessen antogs *1947 års byggnadslag* (SFS 1947:385). Lagen stärkte planmonopolet ytterligare och underlättade för kommunerna att bygga på lämpliga platser. En så kallad ”tätare bebyggelse” fick inte förekomma utan att det först fanns en GP som lagt ut en strategi för bostadsutvecklingen (Boverket, 2019a). Slutligen trädde år 1960 en reviderad *byggnadsstadga* i kraft (SFS 1959:612) som cementerade planmonopolet och förstatligade byggnadsbestämmelserna i landet (ibid.).

En annan större utredning under denna tid utfördes av Hans Wohlin år 1960: ”*Barn i stad*” vilken bestod av en studie i fyra delar. Studien, som fick stort genomslag, resulterade i nya riktlinjer, så kallade preferensnormer, för avstånd inom områden till lekplatser för barn i olika åldrar. Studien gav även nya insikter om hur den byggda miljön, både bostadsmiljön och trafikmiljön, påverkade barn (Wohlin, 1960). Från studien går att utläsa att barn sågs som relativt självständiga, redan från mycket unga år. Barn vid tre års ålder ansågs gamla nog att leka utomhus själva, även om det var inom en liten radie från den egna bostadsentrén. Barnen förväntades vara ute mellan åtta eller nio på morgonen till fem på kvällen, med avbrott för mat någonstans däremellan (Wohlin, 1960, s. 41-42).

Bostadsområden från välfärdsperioden är utformade med stora gårdar med olika typer av lekplatser, enligt tolkningar av Wohlin's rekommendationer, anpassade för barn i olika åldrar. När Wohlin (1960) med sina kollegor undersökte små barns lekvanor slog de fast att små barn (upp till sex år) inte leker mer än 100 meter ifrån bostadsentrén, oavsett boendeform eller utformning av miljö. Från detta drog de slutsatsen att barnens lekvanor inte går att förändra till att passa miljön, utan att det är planeringen av den fysiska miljön som måste anpassas till barnen (Wohlin, 1960, s. 41-42). I *Utelek och Uterum* från 1961 introducerade Wohlin ytterligare standardkrav för utomhusmiljön i bostadsområden, preferensnormerna (Jansson, et al 2016, s. 84-85). Dessa var kvantifierbara, för att vara möjliga för myndigheter att kontrollera, och normerna låg sedan till grund för nya områden som byggdes under perioden. Normerna hade olika måttenheter för avstånd och varje form av lek hade sin plats inom detta. Exempelvis skulle en liten småbarnslekplats finnas inom 50 meter från bostaden, en lite större kvarterslekplats på 150 meters avstånd och en stor lekplats skulle finnas inom 400 meter. Särskild betydelse fick riktlinjen om max 150 meter till närmsta kvarterslekplats.

Modernismens ideal, att genom standardisering och effektivisering kunna tillhandahålla "den goda bostaden" och en mer välmående befolkning, låg delvis till grund för miljonprogrammets⁶ genomslag under 1960- och 70-talen. Som Asplund et al (1930) skrev pågick en stor samhällsomvandling där välbefindet i landet ökade och vissa värderingar skiftade till att bli mer demokratiska. Att försöka se till att människor hade tillgång till en hälsosam bostad och levnadsmiljö inkluderades i detta (Tykesson, 2001, s. 9). Till levnadsmiljöer för barnen räknades de bostadsnära utemiljöerna som särskilt viktiga (Kristensson, 2016, s. 96-97). Dessa var avsedda att vara trygga miljöer som skulle fungera som en vardagsarena för barnens lek och gemenskapen grannarna emellan (ibid.).

I och med den intensifierade trafiksituationen från den funktionsuppdelade staden tillsattes år 1961 även här en statlig utredning i form av ett forskningsprogram för säkrare trafikmiljöer. Forskningsarbetet resulterade 1968 i publikationen *SCAFT 1968⁷: riktlinjer för stadsplanering med hänsyn till trafiksäkerhet* (Hagson, 2004, s. 32). SCAFT 1968 gav fyra olika principer att följa i den fortsatta planeringen av trafikmiljöer: Lokalisering av funktioner och verksamheter, separering av trafikslag, differentiering inom gatunätet efter funktioner samt att skapa en överskådlighet och enhetlighet i utformningen av miljön. Här görs speciellt tydligt att i planeringen ta gruppen barns resvägar i beaktan och se till att de är säkra genom att de inte korsar trafikerade vägar eller liknande på väg till skolan (Hagson, 2004, 32). Att barnen i ett område lekte tillsammans utomhus var normen fram tills omkring 1970- talet då den självständiga utomhusleken av olika anledningar sakteligen började fasas ut i staden. I och med ett ökat välbefindet blev bilen mer vanligt förekommande och en intensifierad biltrafik, i kombination med större bostäder vilka erbjöd mer underhållning för barn än vad som

⁶ En sammanfattande benämning på bostadspolitiken som fördes mellan omkring 1964-1975 i Sverige med syftet att framställa en miljon bostäder på tio år. Detta resulterade i storskaliga bostadsområden, både med höga flerfamiljshus och villaområden. (Nationalencyklopedin, u.å. d). I denna rapport då "miljonprogramsområden" nämns menas områden med flerfamiljshus.

⁷ "SCAFT" står för Stadsbyggnad Chalmers, Arbetsgruppen För Trafiksäkerhet. Det främsta resultatet av dessa riktlinjer som går att se finns i bostadsområden från tiden där parkering lokaliserats till områdets periferi och enbart släpper igenom fotgängare och cyklister in i området (Hagsson, 2004).

tidigare funnits, TV exempelvis, ledde till att mycket av leken flyttades inomhus (Karsten, 2005, s. 282).

En gren inom modernismen som blev vanlig i Sverige är funktionalismen. Den kan beskrivas som en arkitekturstil och filosofi - jämfört med modernismens mer samhällsövergripande reformanda - som tillkom som en motreaktion på det senare 1800-talets nationalromantiska historievurmande. Arkitekturen skulle avspegla rådande sociala krav, och alla skulle på så vis få lika villkor (Björk & Reppen, 2003, s. 100). Funktionalismen, modernismen och miljonprogrammet har dock sedan de tog vid fått motstå kritik. Idag handlar kritiken till stor del om att planeringen byggde på funktionsseparering samt hur detta bidragit till ett kraftigt ökande bilberoende. Något annat som varit föremål för kritik är själva arkitekturen, där många menar att bebyggelsen är monoton och tråkig, samt saknar stadsmässighet (Andersson, 2009, s. 226, 263). En av de mest framträdande och samtida kritikerna av modernismen är Jane Jacobs, som 1961 skrev boken *The Death and Life of Great American Cities*. I boken riktar Jacobs i synnerhet kritik mot att de privata och halvprivata ytorna försvann, vilket hon menade skapade ett samhälle där människan alltid var iakttagen (Andersson, 2009, s. 225). Istället för fristående hus och funktionsseparering förespråkade hon det motsatta, det vill säga funktionsblandning samt en återgång till en bostadsbebyggelse med kvarterstruktur. Hon ansåg att staden skulle betraktas från ett fotgängarperspektiv, till skillnad mot de modernistiska ideal där staden skulle kunna betraktas från flera perspektiv, bland annat från bilen på motorvägen.

Den generella kritiken mot modernismen är att den har en avsaknad av människans perspektiv, och istället har ett vetenskapligt förhållningssätt där byggnaden står i fokus, där mått och ljusinsläpp är särskilt viktiga (Andersson, 2009, s. 459). Här ska poängteras att det enligt Näsström (1930) rent arkitektonisk inte var ett hastigt brott i den svenska byggnadstraditionen att inkorporera den modernistiska, alltså den funktionalistiska, byggnadsstilen i den befintliga. Snarare hävdar han att det vore ett naturligt steg att gå vidare till att planera städer utefter funktion än att hålla sig kvar vid rutnässtaden.

Den period då miljonprogramsområdena byggdes var överlag byggintensiv, även gällande utemiljöer och lekplatser. Starka normer gällande byggnationen av dessa miljöer stimulerade byggandet ytterligare (Jansson et al, 2016, s. 80-82). Normerna påverkade inte bara planeringen och det som byggdes på privatägd tomtmark, utan även utemiljöerna på den mer storskaliga allmänna platsmarken. Normernas inflytande och påverkan är därför än idag synliga i många modernistiskt planerade områden. Utemiljöerna från denna tid har samtidigt möts av liknande kritik som bostadsområdena, i synnerhet gällande bristande variation i dess utformning; att smålekplatserna från tiden var torftiga avseende innehåll, samt de ofta långa avstånden till de större lekplatserna (ibid.).

2.1.2 Nyliberalismen

Kristensson (2016, s. 97) menar att stadsbyggnadsidealet under 1990-talet gick från att handla om rymlighet till att övergå till att handla om täthet. Hon anser att det redan under 1970-talet började ifrågasättas huruvida staden skulle växa utåt på åkermark eller inåt genom förtätning. Det var också under 1970-talet som bostäder återigen skulle byggas i kvartersstruktur med verksamheter i bottenvåningar, och idén om den täta och gröna staden började så sakta att introduceras. Förtätning har sedan dess varit ett ledord inom samhällsutvecklingen, och 2012 hade exempelvis hälften av Sveriges kommuner en förtätningsstrategi (Kristensson, 2016, s. 98). Samtidigt som förtätning blivit en trend har också samhället förändrats, och Cele (2015, s. 233) menar att vi lämnat en slags gemensam välfärdsplanering till förmån för en nyliberal samhällsplanering och politik. Städer konkurrerar även i större utsträckning med varandra, på regional till internationell nivå, och denna konkurrens medför ett upplevt behov av förtätning, i huvudsak genom bostäder och kontor, i de delar av staden där markvärdet är högre (Tsan-Kok & Baeten, 2012).

Övergången mellan den modernistiska planeringen och den nyliberala var sålunda inte drastisk, utan skedde gradvis genom inkorporering under en längre period (Tsan-Kok & Beten, 2012; Kristensson, 2016, s. 102). Den nyliberala ideologin har sin grund i den klassiskt liberala, vilken anser att det framförallt är ekonomin och marknaden som ska styra samhället. All inblandning från staten i individens handlanden anses störa den naturliga ekonomiska balansen i samhället och ska därför begränsas (Britannica, 2020). För att nyliberalismen ska fungera behövs dock en stark stat som kan planera och genomföra bland annat regional utveckling och storskaliga investeringar som infrastruktur, vilket skapar en arena där marknadens olika aktörer ska kunna verka och konkurrera fritt. Den nyliberala samhällsplaneringen började formas under 1970-talet, även om själva begreppet har sitt ursprung i 1930-talet då det uppkom med anledning av den stora depressionen år 1929, vilken ansågs ha orsakats av en alltför fri oreglerad marknad (Bockman, 2013, s. 14).

Marxistiska tänkare som David Harvey ansåg på 70-talet att nyliberalismen var kapitalisternas återtagande av den makt som tagits ifrån dem under en era av socialism, vilken pågick sedan efterkrigstiden i västvärlden. Andra, som Margaret Thatcher och Ronald Reagan, såg det som ett sätt att rationalisera bland statens åtaganden och minska statsapparaten genom att sälja ut statliga företag till privata entreprenörer och ägare (Bockman, 2013, s. 15). Just entreprenörskap är något som lyfts inom den nyliberala staden, framförallt hos invånarna, som något som kan förbättra stadens konkurrenskraft gentemot andra städer. Det eftersträvasvärda, det som det som konkurrensen sker kring, blir då den delen av befolkningen som anses entreprenöriella och kreativa, vilket Florida benämner vara den kreativa klassen, människor med kreativa yrken vilka bidrar till en levande stad genom att besöka restauranger, caféer, museum, handel och liknande (Leitner, Shepherd, Sziarto & Maringanti, 2007, s. 4).

Cele (2015, s. 234) skriver att nordiska barn jämfört med resten av Europa har mycket frihet, samt att en "bra svensk barndom" tidigare var nära förknippat med att ha tillgång till gröna

naturliga miljöer. Detta var en anledning till att människor då de fick barn lämnade staden för att bosätta sig i förorten. Idag är dock trenden att bo kvar i staden, vilket resulterar i att fler barn nu bor i städerna (ibid). I hennes undersökningar av planeringen i Stockholm intervjuade hon föräldrar till barn i innerstaden. Dessa uttryckte åsikter om att en bra barndom inte nödvändigtvis behövde se ut som de alltid gjort utan att gröna värden i viss mån kunde ersättas med de sociala värden som en stad kan erbjuda (Cele, 2015, s. 234-235). I kombination med en ökande biltrafik och förtätning har dock barns liv blivit mer institutionaliserade än tidigare. De begränsas allt mer och är mer övervakade i sitt dagliga liv. Även Karsten (2005) kommer fram till liknande slutsatser; att barn idag begränsas i sin tillgång till staden mer än tidigare och att offentliga platser inte längre anses lämpliga för barn att vistas på utan vuxet sällskap.

Likt förhållandet mellan begreppen modernism och funktionalism finns det många likheter och skillnader mellan nyliberalismen och stadsbyggnadsidealet nyurbanismen. Nyliberalismen sträcker sig längre än till planeringen av städer, det är likt modernismen en större ideologisk bild av att man måste röra sig bort från det som varit gammalt och dåligt mot något nytt och bättre (Tsan-Kok & Baeten, 2012). Nyurbanismen fokuserar mer på det urbana. Den avsäker sig den gleshet och funktionsuppdelning som modernismen gav upphov till och förespråkar täthet i bebyggelse samt integrering av olika aktiviteter och funktioner. Samtidigt förkastar den inte modernismen helt då den har som avsikt att bevara befintlig bebyggelse i den mängd det går. I och med ambitionen om förtätning motsätter sig nyurbanismen bilismen, då den täta staden ska vara promenadvänlig. Den promenadvänliga staden anses gynna både människors fysiska hälsa, samt ha positiva sociala, ekonomiska och ekologiska konsekvenser (Knight, Weaver, & Jones, 2018, s. 1).

2.1.2.1 Utredningar och riktlinjer under nyliberalismen

Trafikplanering i den nyliberala staden är som under modernismen en viktig men komplex planeringsfråga att hantera. Därför tog Trafikverket fram *TRAST*⁸, vilken syftar till att vägleda planerare och beslutsfattare i kommuner beträffande hur de ska hantera kommunens trafikfrågor (Trafikverket, 2015). *TRAST* består av en serie skrifter, vilka behandlar teman relaterade till olika trafikslag. I skriften *Trafiksäkra staden* (Trafikverket, 2013) har barn identifierats som en särskild riskgrupp för att råka ut för olyckor i trafiken, detta både som lekande, gående, cyklist samt bilpassagerare (Trafikverket, 2013, s. 16). Under de senaste decennierna har dock andelen allvarliga olyckor med barn inblandade gått ner. Detta förklaras delvis bero på att trafikmiljön blivit bättre, delvis att barns rörelsefrihet har minskat till följd av föräldrars oro över att låta barnen vistas ute. Detta leder dock till högre trafikintensitet i barnens närmiljö, vilket minskar barns rörelsefrihet ytterligare.

⁸ TRAST står för Trafik för en Attraktiv Stad (Trafikverket, 2015)

2.1.3 Regelverk och barnperspektiv

2.1.3.1 Plan och bygglagen (PBL) och friytor

Planeringen i Sverige har sedan 1980-talet varit allt mer skild från de normer som tidigare präglat den, vilket även gäller de normer som reglerade ytor avsedda för barn (Mårtensson & Nordström, 2017, s. 40). PBL⁹ introducerades 1987, och innehåller delar som reglerar bostadsnära utemiljöer där det är tänkt att barn ska kunna leka. Däremot fungerar PBL mer som ramlagstiftning än som detaljreglering, vilket är den mest påtagliga skillnaden mellan lagstiftningen och de tidigare normerna. Istället för att specificera exakta mått anger PBL bara ramarna för dessa. Skillnaden innebar för de bostadsnära utemiljöerna att det i och med införandet av PBL skedde en frikoppling mellan kraven av innehåll från kraven om yta. Detta betyder att det främst är upp till kommunen och byggherrarna att tolka lagen om hur mycket friyta det ska finnas på exempelvis bostadsgårdar. Planeringen har parallellt med detta gått från att vara statlig till att bli mer kommunal (ibid.).

Utöver att PBL tog bort de olika måttkrav som tidigare funnits skedde det år 1999 en förändring av den europeiska och svenska standarden för lekredskap (Jansson et al, 2016, s. 79). Denna förändring innebar ett större fokus på säkerhet och tillgänglighet, och ledde i längden till viss standardisering av lekytor, exempelvis gällande innehåll och typ av underlag. Sättet att se på säkerhet resulterade dessutom i att markägaren kunde utkrävas ansvar vid olyckor som skedde på dennes mark. Vagheten i PBL i kombination med ökade krav på säkerhet resulterade därför i att många lekplatser revs (Nilsson, 2002, s. 16-17). Denna trend förstärktes samtidigt av den ekonomiska krisen under 1990-talet, vilket gav mindre pengar till förvaltningen av utemiljöerna och lekplatserna på den allmänna platsmarken (Jansson et al, 2016).

Barns utemiljöer skyddas och regleras dock fortfarande till viss del i PBL. Detta sker på två ställen i lagtexten, dels i kapitel två 7 §, dels i kapitel åtta 9 §. Det som regleras är i huvudsak två saker: dels ska man vid planläggning ta hänsyn till behovet av att det inom planområdet eller i närheten ska finnas lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse. Dels handlar det om att det vid ny bebyggelse av exempelvis bostäder, skola och förskola ska avsättas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse (Boverket, 2015b).

Till PBL har det också med hjälp av Boverket tagits fram föreskrifter med allmänna råd och riktlinjer, vilka återfinns i rapporten *Gör plats för barn och unga* (Malmö Stad, 2016a). Det huvudsakliga syftet med rapporten var att belysa friytans betydelse för barns lek, lärande och hälsa (Boverket, 2015a, s. 10-12). Begreppet friyta definieras som en yta som barn på egen hand kan använda under sin utevistelse. Ytan ska vara tillgänglig i synnerhet under skoltid, men också till viss del under fritiden. I huvudsak behandlar Boverkets allmänna råd 8 kap. 9

⁹ I PBL redovisas bestämmelser om planläggningen av mark och vatten. Syftet med lagen är att "främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer" (Boverket, 2019b)

§ andra stycket i PBL. Gällande paragrafen skrivs: “*Vid placering och anordnande av friytor för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet bör särskilt beaktas friytans storlek, utformning, tillgänglighet, säkerhet och förutsättningarna att bedriva ändamålsenlig verksamhet*” (Boverket, 2015b). Ändamålsenlig verksamhet innebär att friytan kan användas till exempelvis rekreation och lek. Vidare betonas också vikten av friytans rymlighet, vilken bör var tillräcklig i den mening att den kan tillhandahålla varierande terräng och vegetationsförhållanden. Det bör också vid utformningen av friytan tas i beaktan huruvida det finns möjlighet till goda sol- och skuggchanser, god luftkvalitet samt god ljudkvalitet (ibid.).

PBL klarlägger visserligen att det ska finnas tillräcklig yta för lek och utevistelse i anslutning till eller inom vissa typer av miljöer, såsom skolor och bostäder. Men den varken definierar eller ger några exakta mått för vad storlek eller lämplighet kan tänkas innebära. Boverket påpekar (2015a, s. 10) att detta medför ett ökat kunskapskrav bland de som planerar staden. De påpekar dessutom att kunskapen måste finnas tidigt i planeringsprocessen, detta eftersom det är svårare att få in förändringar i de senare skedena av en planprocess. Genom att följa de allmänna råden kan kommunen garantera att PBL följs. Samtidigt ges det i riktlinjerna möjligheter till att göra egna anpassningar och avsteg, vilka görs utifrån gällande lagar med koppling till riktlinjerna (Malmö stad, 2016a).

Malmö är en kommun som tagit fram egna riktlinjer för friytor. I dokumentet *Friytor Vid Förskolor Och Skolor* definieras stadens ambitioner avseende mått för friytor. I dokumentet påpekas det att friytor tillsammans med bostadsgårdar, parker, lekplatser, skolvägar och naturområden utgör barns infrastruktur och deras möjlighet till naturkontakt (Malmö stad, 2016a). Vidare påpekar kommunen att man har som ambition att möta boverkets rekommendationer, men att det i de fall som det inte är möjligt får ytbristen kompenseras genom andra medel.

2.1.3.2 Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, i Sverige kallad Barnkonventionen, togs fram som svar på att det under 1970-talet framkom att gruppen barn var i behov av starkare skydd från samhället (UNICEF, u.å. a). Tidigare fanns flera konventioner och dokument gällande medborgerliga rättigheter, men ingenting riktat specifikt till barn. Arbetet med Barnkonventionen tog cirka tio år och 1989 antogs den av FN:s generalförsamling. I årsskiftet 2019-2020 blev Barnkonventionen svensk lag, efter att ha varit ratificerad sedan år 1990. Att den ratificerades innebar att den blev juridiskt bindande för staten att följa, men det innebar inte att den fick samma rättsliga status som andra lagar eller att den kunde åberopas av domstolar och myndigheter. Däremot anpassades och ändrades annan lagstiftning för att bättre matcha Barnkonventionen och dess bestämmelser, något som kallas för transformering. Att nu, nästan 30 år senare, införa Barnkonventionen som lag innebär en så kallad inkorporering av konventionen i lagstiftningen. Den får på så vis samma rättsliga status som andra lagar, och kan dessutom ligga som grund för domstols- och myndighetsbeslut (UNICEF, u.å. b). Det är samtidigt värt att nämna att införandet av Barnkonventionen som

lag egentligen inte innebär utökade rättigheter för barn jämfört med tidigare, men däremot ska exempelvis tjänstemän såsom planerare i större utsträckning beakta barns intressen (UNICEF, 2018). Totalt består konventionen av 54 artiklar där alla delar är lika viktiga att följa, men lagen som helhet utgår från fyra grundprinciper: *Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn. Alla barn har rätt till liv och utveckling* och slutligen: *Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad* (UNICEF, u.å. a). Utöver de fyra grundprinciperna är det framförallt artikel 31 som berör barns rätt till lek, vila och fritid som är relevant för vår studie (UNICEF, u.å. c).

2.1.3.3 *Barn och olika perspektiv*

Innan diskursen kring barns deltagande undersöks i kapitel 3: *Tidigare forskning*, finns det en rad begrepp som är viktiga att reda ut: *Barnperspektiv*, *barnets perspektiv* eller *barnrättsperspektiv*. Definitionen av dessa kan skifta, men till vår studie har vi använt oss av SKLs definitioner. Det första, det som främst används i denna undersökning är barnperspektivet. Barnperspektivet är *den vuxnes perspektiv på barnets intressen* som utgår ifrån den vuxnes kunskaper – allmänt eller om barn – samt egna upplevelser om hur det är att vara barn. Det andra är barnets perspektiv vilket då är hur ett barn ser på och relaterar till saker. Det tredje är barnrättsperspektivet, vilket också mestadels är en vuxens perspektiv på barn men handlar om att säkerställa barns rättigheter i frågor som rör dem. Alla beslut som tas ska vara barnrättsbaserade och utredningar om barnets bästa ska ha genomförts (SKL, 2018, s. 6-10). Barnperspektivet har under senare år anammats som en policy och del i en barnkonsekvensanalys vilket görs i samband med prövandet av DP och liknande (Boverket, 2015a, s. 28).

3. Tidigare Forskning

I detta avsnitt ges en genomgång av olika teorier som redogör för varför barn har ett så stort behov av att vistas i bra utemiljöer, inledningsvis med en redogörelse för utevistelsens påverkan på den mentala, fysiska och sociala hälsan. Detta följs av en beskrivning av vad begreppet *barns platser* i staden innebär, vilket övergår i en beskrivning av vad en barnvänlig miljö kan tänkas vara. Slutligen diskuteras vems eller vilkas perspektiv det är som finns representerat i samhällsplaneringen. Teorierna som presenteras och används här ligger sedan till grund för hur metoderna applicerades i undersökningen.

3.1 Varför behöver barn utevistelse?

Sambandet mellan människors vistelse i naturliga miljöer och en god hälsa är sedan länge välkänt. Utevistelsen har dessutom särskild god påverkan på barns hälsa och välmående. Världshälsoorganisationen (WHO) gjorde 1948 en definition av vad god hälsa innebär, där de samtidigt preciserade och gjorde skillnad på mental, fysisk och social hälsa (Myhr, 2007, s. 10). Fysisk hälsa beskrevs som att ha en kropp som fungerar medan mental hälsa snarare handlade om att känna sig välmående själsligt. Social hälsa handlar om att ha relationer med andra, trivsel, trygghet samt att förstå sitt sammanhang. Hälsa beskrivs idag av WHO som en grundläggande förutsättning för att nå mål i livet och för att kunna erhålla både utbildning, arbete och ett socialt nätverk (ibid.). Definitionen blir då även viktig ur en social rättvisekontext. Hur staden byggs och planeras är således viktigt att beakta om man vill kunna skapa bättre och mer jämlik folkhälsa på lång sikt.

I en rapport från Naturvårdsverket motiveras barns behov av utevistelse genom olika perspektiv. Detta med ett grundläggande argument att barn, precis som andra människor, är naturliga varelser som bör vistas i naturliga miljöer (Mårtensson et al, 2011, s. 25). Ett annat argument som lyfts i rapporten är det medicinska, vilket utgår från att barn mår bra av att vistas utomhus, och att det finns mätbara aspekter som bevisar detta. Ett tredje argument som författarna belyser är det pedagogiska, som utgår från att inläring och minnet förbättras genom utevistelse. Det fjärde och sista argumentet benämns som hållbarhetsargumentet. Det utgår från att barn som ges möjlighet till, och faktiskt vistas utomhus, kommer att ha ett större intresse för naturen som vuxna (ibid.).

3.1.1 Utevistelsens påverkan på den mentala hälsan

Den påverkan utemiljöer har för människors hälsa kan förklaras i relation till individens återhämtning och välbefinnande. Myhr (2007) framhåller att alla typer av gröna utemiljöer har varierande men positiv inverkan på den mentala hälsan, och att det till och med kan räcka att uppleva en utemiljö från ett fönster för att det ska ha positiv effekt. När det gäller barns mentala hälsa förknippat till utevistelse och rekreation är det framförallt stress, psykisk ohälsa och välbefinnande som berörs i litteraturen (Engemann et al, 2019; Faskunger, 2008). Enligt Myhr (2007, s. 17) finns det två dominerande forskningsområden och teorier som belyser sambandet mellan utevistelse och mental hälsa. Den första teorin utgår från att naturen innehar en *stressreducerande funktion*. Den andra teorin kallas *Attention Restoration*

Theory (ART), och den utgår från att vi behöver återhämta den medfödda och för oss viktiga *riktade uppmärksamheten*. Förmågan att med hjälp av utevistelse hantera stress beskrivs botten i att människan evolutionärt har en medfödd kärlek till naturliga miljöer, något som kallas för *biofili*. Förmågan kommer sig ur att människan lär sig av och minns positiva gensvar som uppstår när hen vistas i utemiljöer vilket ger en känsla av välbehag, något som sedan reducerar stress (Myhr, 2007, s. 17-20; Engemann et al, 2019).

Myhr (2007) redogör för ART, vilken är en teori Kaplan & Kaplan introducerat. Teorin utgår från att människan tar in information om omgivningen dels genom riktad uppmärksamhet, dels med spontan uppmärksamhet. Den riktade uppmärksamheten är den som människan automatiskt använder för att tolka information, något som kräver koncentration. Men med många intryck, både positiva och negativa, riskerar människan att överanstränga sig, vilket kan resultera i att vi tar onödiga risker och får försämrat humör. Kaplan ser den riktade uppmärksamheten som en nyckelfunktion för mänsklig effektivitet (Myhr, 2007, s. 21). Den spontana uppmärksamheten, även kallad fascination, kräver däremot inte någon koncentration och uppkommer som namnet säger, spontant. Ett exempel på spontan uppmärksamhet är fågelkvitter. Naturliga miljöer är fyllda med saker som människor fascinerar av, och dessa hjälper oss att vila den riktade uppmärksamheten. Dessa naturliga miljöer är således viktiga att bevara, och för barn är därför exempelvis en väl utformad skolgård med naturliga inslag extra viktig. Detta eftersom de tillbringar stora delar av sin vardag där, i en miljö som för många ger upphov till utmattning, oro och stress (Faskunger et al, 2008, s. 22; Mårtensson, 2013, s. 502).

En omfattande dansk studie visar också på vikten av grönytor i närmiljön. I studien framgick det att de barn som växte upp med sämre tillgång till grönytor löpte 55 procent högre risk att drabbas av psykisk ohälsa senare i livet. Studien visade att hög grönytefaktor främjar förbättrad mental hälsa eftersom det dels uppmuntrar till fysisk aktivitet, dels ger möjlighet för återhämtning. Hög grönytefaktor minskar även föroreningar och buller, vilket i sin tur ger förbättrad mental hälsa (Engemann et al, 2019). I studien framgick det vidare att barns tillgång till grönyta, och i längden deras mentala hälsa, är beroende av klasstillhörighet. Jämlig tillgång till grönytor bland stadens alla barn är därför en central planeringsfråga att hantera i ett långsiktigt folkhälsoperspektiv. Mårtensson et al (2011, s. 19) påpekar att barn vars familjer har mindre ekonomiska resurser oftare hänvisas till platsen där de bor för rekreation, och därmed blir kvaliteten på utemiljöerna i närområdet också en angelägen fråga för planerare att beakta.

Även Karsten (2005) lyfter i sin text *It All Used To Be Better* vikten av en jämlig tillgång till grönyta där hon undersöker huruvida barn har det bättre eller sämre idag än för 50 år sedan, vad gäller att spendera tid utomhus. I texten diskuterar Karsten (2005, s. 285-287) barn utifrån tre typer: *Backseat-generation*, *Indoor-children* och *Outdoor-children*. Till gruppen *Backseat-generation* tillhör barn som i stor utsträckning är fysiskt aktiva och som deltar i föreningslivet, men som tenderar att skjutas till och från dessa med bil. Deras fritid upptas till stor del av aktiviteter, som ofta vuxna styr över. Denna grupp av barn tenderar att tillhöra medelklassen (ibid.). *Indoor-children* är den grupp som spenderar mest tid inomhus, samtidigt

som de inte har många aktiva fritidsaktiviteter. Utemiljöerna där de bor är ofta enformiga och ointressanta för barn, och anses otrygga av vuxna. Dessa barn spenderar samtidigt stora delar av sin fritid digitalt, och gruppen tillhör ofta låginkomsttagare och boende i utanförskapsområden. Outdoor-children är den barngrupp som spenderar mest tid utomhus, varje dag. Detta möjliggörs av att det saknas tydliga barriärer i form av vägar där de bor, samt att det råder god tillgång till både grönytor och lekplatser.

Karsten drar likt Engemann et al (2019, s. 5189-5190) slutsatsen att andelen barn som har möjlighet till tillräcklig utevistelse är lägre i storstadsregioner än på landsbygden. Dock poängterar Mårtensson et al (2011) att barn som växer upp i landsbygdsmiljö, där tillgången till utemiljöer och rekreation i de flesta fall är bättre, inte nödvändigtvis spenderar mer tid utomhus för det. Detta menar de beror på den tekniska utvecklingen som lett till att barn stannar inomhus, samt att barn idag har många fritidsaktiviteter. Att barn har fler fritidsaktiviteter beskrivs i sig inte som ett problem, snarare handlar det om att vuxna måste skjutsa barnen till dessa aktiviteter, som inte alltid finns lokalt. Att aktiviteter inte längre finns i närheten av hemmet beror på att många kommuner inte är tillräckligt stora för att upprätthålla ett föreningsliv, och att ett större utbud av fritidsaktiviteter därför ofta återfinns i större städer.

3.1.2 Utevistelsens påverkan på den fysiska hälsan

För gruppen barn och unga är 60 minuter daglig fysisk aktivitet en nödvändighet för deras generella hälsotillstånd (Boverket, 2015a, s. 14-15). Fysisk aktivitet bygger på kroppsövelser som kan ta plats både under arbete och fritid, och innefattar kroppsövningar som exempelvis kan ske genom idrott, motion, lek och friluftsliv. Det handlar sammantaget om de rörelser som leder till en ökad energiförbrukning (ibid.). Fysisk aktivitet påverkar både barns kroppsuppfattning, deras psykosociala och motoriska utveckling samt den kognitiva förmågan (Boverket, 2015a, s. 14). Ljus, luft och temperatur har också direkta fysiska effekter på människan. Som exempel kan behovet av D-vitamin nämnas, där en tillräcklig daglig dos har positiva effekter för vår sömn och i längden ökar vår energi och koncentration (Myhr, 2007),

Samtidigt är det mycket som tyder på att den dagliga fysiska aktiviteten för barn minskat drastiskt. Detta är något som tros vara en effekt av att barn idag har en mer begränsad rörelsefrihet i staden. Deras vardagsmiljöer såsom skol- och förskolegårdar, men också bostadsgården, blir därför av extra stor vikt att bevara (Mårtensson, 2013, s. 503; Kristensson, 2016; Boverket, 2015a). För att barn ska kunna få tillräcklig fysisk aktivitet förutsätter det dock att utemiljöerna är tillräckligt stora till ytan samt att de innehåller inslag av olika typer av natur. Ett varierat innehåll av natur är vidare fördelaktig eftersom det ger visst UV-skydd (Faskunger, 2008, s. 22). I den täta staden syns nu också effekterna av luftföroreningar och buller, vilket har stor påverkan på barns fysiska utveckling (Boverket, 2015a, s. 16).

En internationell kunskapsöversikt visar att det kan skilja sig vad det är i staden och dess form som påverkar vuxnas respektive barns möjligheter till fysisk aktivitet. Att det byggs

tätare kan ha vissa miljömässiga fördelar och i viss mån hälsovinster för vuxna, men det finns inte samma belegg för att dessa vinster kommer barn till gagn. Barn som vistas ute och som får fysisk aktivitet i tidig ålder tenderar att bibehålla vanan och intresset för det även som vuxna (Mårtensson et al, 2011, s. 59-60; Boverket, 2015). Exempelvis har man sett att barn som tidigt drabbas av övervikt kommer att bära med sig det även in i vuxen ålder. På så sätt menar Mårtensson et al (2011) att det finns långsiktiga folkhälsomässiga fördelar i att planera en stad med miljöer som uppmuntrar och möjliggör för fysisk aktivitet.

Faskunger (et al, 2008, s. 6) belyser vikten att låta barn gå eller cykla till olika platser då det har positiva effekter för deras koordination, motorik och kondition samtidigt som det motverkar oro, stress och depression. Vidare påpekar de att det är viktigt att ha i åtanke att barn inte bara ser på gaturummet som en plats för transport, utan också som en lekmiljö i sig självt. Samtidigt visar siffror från trafikverket att andelen barn som cyklar eller går till skolan minskat med 30 procent mellan åren 1970-2006. Minskningen beror enligt Faskunger et al (ibid.) och Boverket (2015a) till stor del på vuxnas oro, vilket de menar kan härledas till den förtätade staden samt den ökade mängden biltrafik. Enligt studierna har barn idag längre avstånd till närmaste lekplats än vad exempelvis bilisten har till en parkering. Avsaknad av utemiljöer för fysisk aktivitet riskerar inte bara att leda till fysisk inaktivitet bland barn utan också befolkningen i stort. Fysisk inaktivitet beräknas kosta samhället cirka sex miljarder kronor om året (Faskunger, 2008, s. 16).

3.2.3 Utevistelsens påverkan på den sociala hälsan

Den sociala hälsan handlar enligt Myhr (2007) om hur människan relaterar till andra, allmän trivsel med sitt liv, samt förståelse för sin tillvaro och sitt sammanhang. Möjligheten till utomhusrekreation påverkar den sociala hälsan eftersom det i synnerhet är utomhus som barnens sociala liv tar plats. Ges barn inte möjlighet till utevistelse är det sannolikt att de inte träffar andra barn eller vuxna utöver klasskompisar, familj och pedagoger. Mårtensson et al (2011, s. 17) anser att barn idag generellt sett har sämre möjligheter att skapa och uppleva gemenskap i sitt närområde. Gemenskap i sig ligger också som grund för ökad utevistelse, eftersom vuxna känner sig tryggare i att låta barnen vara ute själva. Tidigare har lokala barnkollektiv fungerat som en drivande faktor till att barn vistades utomhus, men dessa har blivit allt mer sällsynta (Mårtensson et al, 2011, s. 19). Att dessa försvinner kan vara en konsekvens av den förtätade staden då den bostadsnära utemiljön krymper allt mer (Kristensson, 2016, s. 94-96). Den bostadsnära utemiljön menar Kristensson (ibid.) är viktig eftersom den dels är betydelsefull för barns utelek, dels då den fungerar som trygghet för både barn och vuxna. Den har också haft, och fortsätter att ha, stor betydelse som mötesplats för områdets alla invånare. Myhr (2007, s. 30) presenterar i relation till social hälsa en studie som gjorts gällande hur gröna ytor kan dämpa aggressivt beteende och våld. I studien fann man att risken för att bli utsatt för våld från en närstående var lägre bland befolkningen som hade bättre tillgång till grönska. Att det även fanns indikatorer på att våldet mot barn skulle minska, gör att resultatet enligt Myhr (ibid.) borde tas på allvar. Om barn kan ges en uppväxt som är mer eller mindre fri från våld, där medlet för att uppnå detta är grönska i närområdet, borde det vara en rimlig åtgärd att vidta (Myhr, 2007, s. 32).

3.2 Barns platser i staden

Det finns många som studerat ämnet *barns platser* i staden, utifrån olika perspektiv: Kyttä (2003), bland andra intresserar sig för vad det är som gör en plats bra och attraktiv för barn. Vad är kärnan i den miljö som kan intressera ett barn och inspirera till kreativitet? De Laval (2015) har intresserat sig för skillnaden inom planeringen för barn under den tiden då faktisk stadsplanering praktiserats, från omkring mitten av 1900-talet fram tills idag, samt för hur olika planeringsideologier påverkat detta. Andra som Cele (2015) och Bishop & Corkery (2017) har intresserat sig för fenomenet att platser som varit avsatta för barn minskar till antal och yta, samt vad detta kan få för konsekvenser, både för barnen idag, men också för den framtida folkhälsan.

Begreppet barns platser är något som ständigt löper risk att feltolkas när det används. Det låter som, men betyder inte samma sak som *platser för barn* (Rasmussen, 2004). Skillnaden ligger i vem det är som skapat eller givit mening till platsen. En plats för barn är något som skapats av vuxna åt barn med saker som en vuxen tycker eller tror att barn ska tycka om eller lära sig av. En plats för barn kan således likställas med ett barnperspektiv i planering. Barns platser är platser som barn själva hittat och utvecklat, ofta utanför den planerade miljön, ett skogsparti, ett buskage i närheten av hemmet eller i en koja bakom en parkeringsplats. Detta innebär att barns platser finns mer eller mindre överallt, även där det inte är tänkt och planerat att barn ska leka (Nilsson, 2002). Barns platser kan därmed i planeringssammanhang jämföras med barnets perspektiv. Även lekplatser, vilka är platser för barn, kan om de är bra utformade fungera som barns platser, vilket då kopplar samman de två begreppen. Detta sker dock på barnets villkor om det skapar en anknytning till hela eller delar av lekplatsen som en del av dess egen miljö. Rasmussen (2004, s. 163) tar upp exempel på detta från sin studie där barn intervjuats angående deras platser, där gungor på lekplatser och gårdar verkar anses extra speciella och viktiga för barn.

Vidare tar Rasmussen (2004, s. 160) upp att barn i olika åldrar såg på sitt hem på olika sätt. Yngre barn definierade ”hemma” som både utom- och inomhusmiljön – hemma var platsen man lekte på. Det var inte förrän barnen kom upp i 12-13 årsåldern som de började definiera ”hemma” som enbart inomhus. Dock är de flesta av dessa platser sådana som inte är avsiktligt planerade, utan platser som barn gjort till sina egna i avsaknad av vuxnas kontroll och som på så sätt kan vara svåra att planera för, eller att motivera inom planeringen (Rasmussen, 2004). Kristensson (2016) menar även att det finns risk för viss konflikt mellan de som vill ha en prydlig och lugn gård eller bostadsnära miljö i staden (vuxna) och de som anser att det motsatta nog vore bättre (barn).

Diskursen kring barns platser handlar till stor del om att de måste värnas i staden, och så har den sett ut under en längre tid. Detta är något som de Laval (2015) skriver att man kan se tendenser av i Stockholm redan i början på 1900-talet då tankar om en mer sammanhängande och planerad kvartersstad hade börjat växa fram. I den nya staden minskade de platser som ansågs lämpliga för barn att vistas på, ytan för skolgårdar minskade och de platser för barn som fanns i parker låg i utkanten, för att inte verka som ett störande element. Det fanns även

ett motstånd att ens planera för parker på den attraktiva – och därmed dyrbara – marken som fanns inne i staden istället för att bygga bostäder.

Enligt Cele (2015) ser vi återkomsten av detta idag i städers ambition att bli internationellt attraktiva. En minskning av trygga närmiljöer och rörelsefrihet hos barn i staden, på grund av ökande trafik, har de senare åren förstärkt vikten av bostadsgården för barn. Dock, som Kristensson (2016) påpekar, har även innergårdarna och de bostadsnära miljöerna minskat betydligt till ytan mellan områden byggda på 60-70- talet och de byggda på 90-talet. Detta menar hon har som konsekvens att barn begränsas ytterligare i sina mer självständiga aktiviteter och att de utemiljöer som finns kvar blir allt viktigare. Dock menar hon här även att det inte nödvändigtvis handlar om att ha bra utemiljöer utan det är barns tillgång till dem som är den stora frågan. En begränsad tillgång till utemiljöer kan inte kompenseras av bra utemiljöer för barn på andra platser längre bort, då de inte kan nå dessa på egen hand.

3.3 Vad är en barnvänlig miljö?

The biggest difference between adults' and children's descriptions was the way they talked about qualities and characteristics of outdoor places. While the adults used descriptive terms, the children usually referred to places in terms of what they could DO there.

(Kylin, 1999, s. 8)

3.3.1 Miljöerbjudanden

Vad det är som gör en utemiljö eller plats bra för ett barn är en komplex fråga, inte minst då barn som grupp innefattar stor variation, något som i sig innebär stora möjligheter för många olika preferenser inom en miljö. Vidare kan det vara svårt att konkretisera exakt vilka effekter som en utemiljö behöver ha för en enskild individ för att vara hälsofrämjande då även detta varierar. Dels varierar behovet från individ till individ, dels beror det på utemiljöns utformning och innehåll (Myhr, 2007, s. 15-17).

Något som i allmänhet brukar känneteckna en bra utomhusmiljö är att den har många eller goda så kallade affordances, något som på svenska kan översättas till miljöerbjudanden. Miljöerbjudanden introducerades till miljöpsykologin i slutet av 1970 - talet för att beskriva hur miljön och individen samspelar, samt hur individen uppfattar, relaterar och använder sig av miljön (Scarantino, 2003). Dessa kan vara både negativa miljöerbjudanden, som hot från miljön, och positiva, beroende på uppfattning. Ett exempel på detta kan vara de miljöerbjudanden som kan kopplas till ett träd i en park: Ett träd går att klättra i, det ger skugga, kan ge lite regnskydd, kan ge pinnar, man kan ramla ner från det om man klättrar, det kan finnas frukt i det, man kan gömma sig bakom det, och så vidare. Det som spelar roll i en miljö är alltså inte i första hand dess utformning, utan individens uppfattning om användbarheten i de olika elementen samt individens möjlighet att bruka det som erbjuds (Scarantino, 2003). Lerstup & Konijnendijk van den Bosch (2017, s. 48) använder sig även de av miljöerbjudanden som metod för att undersöka utemiljöer, något de applicerat på utemiljöer vid danska förskolor. De förklarar miljöerbjudanden som de handlingsmöjligheter

en miljö kan erbjuda utifrån sina specifika förutsättningar, vilka kan vara av värde för individen som nyttjar den. I sin studie använder de sig av Hefts (1988) klasser för olika miljöerbjudanden, som de till sin studie kompletterar med två nya. Dessa klasser, som också kan förstås som funktioner, innefattar exempelvis öppen mark, terrängskillnader och vatten. Det räcker inte att en miljö bara rymmer dessa funktioner, utan till dessa tillskrivs också olika egenskaper som funktionen bör ha för att vara värdefull för individen, i detta fall med syftet att vara barnvänlig. Lerstup & Konijnendijk van den Bosch (2017) observerade också att vissa egenskaper var särskilt viktiga för barnen: storlek, variation samt om det fanns något nytt eller unikt. Vidare framhåller de att miljöerbjudanden är något som i större utsträckning bör appliceras av planerare, dels för att signalera att barnperspektivet är av stor vikt att beakta, dels för att skapa bättre och mer barnvänliga utemiljöer. För att optimera utemiljöerna för alla åldersgrupper av barn krävs det dock att samtliga kriterier uppfylls (Lerstup & Konijnendijk van den Bosch 2017, s. 59).

Även Kyttä (2003) belyser miljöerbjudanden i relation till barn: Den mängd miljöerbjudanden som finns i en miljö, gör den även mer eller mindre barnvänlig. Hon gör också en poäng av att barnvänlig inte nödvändigtvis betyder helt säker utan att en del i detta inbegriper en miljö som erbjuder utmaningar för barnet. En god miljö ska vara spännande och intressant, samtidigt som barnet måste tillåtas utforska den. Att exempelvis ha en lekplats som vuxna tycker är trygg och bra på grund av att de har god översikt över barnet, kan verka hämmande i barnets lek och utveckling, antingen då de inte kan dra sig undan för att leka utan uppsikt, eller för att det inte erbjuds tillräckligt med utmaningar för lek. Wohlin (1960, s. 2-3) som undersökte ämnet på 60-talet ansåg att fri lek för stadsbarn egentligen inte existerar. Han påpekar att en ideal lekmiljö måste besitta vissa kvaliteter, och att dessa mer eller mindre bara återfinns i naturliga miljöer såsom i en skog eller på en strand. Dessa miljöer ska dessutom helst finnas precis utanför dörren. För barn som bor i staden erbjuds i de flesta fall konstgjorda anläggningar, och för ett fåtal finns direkt tillgång till naturområden. Leken blir på grund av detta för vissa stadsbarn hämmad, medan den för vissa kan vara berikad och kultiverad.

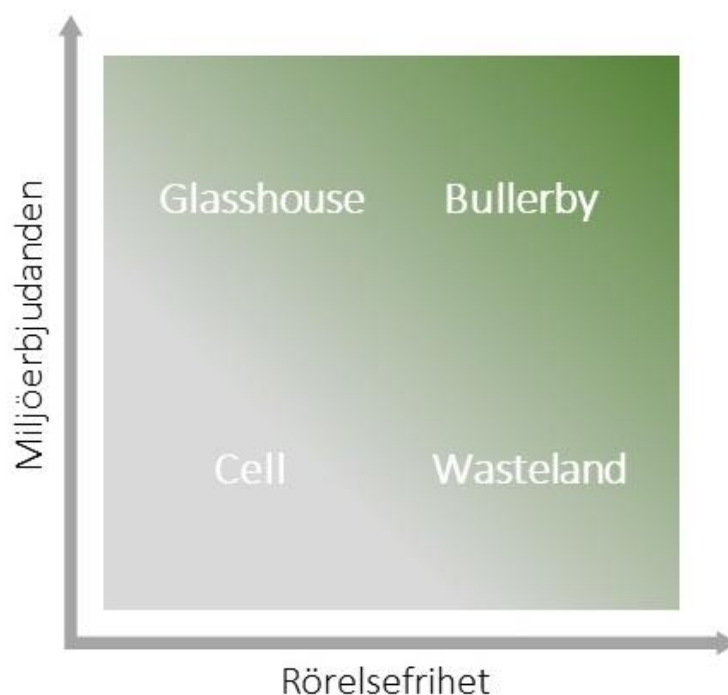
3.3.2 Rörelsefrihet

Ett annat begrepp som är viktigt att förstå när man ska analysera vad en barnvänlig miljö innebär, är rörelsefrihet (Kyttä, 2003). Rörelsefrihet kan förklaras som barns förutsättningar att på egen hand röra sig i staden eller i sitt närområde (Faskunger, 2008, s. 21). Kyttä (2003, s. 11-12) beskriver barns rörelsefrihet som allt mer begränsad, speciellt i västerländska länder. Likt Karstens backseat generation (2005) säger Kyttä att många barn idag tvingas lära känna sina omgivningar från bilen. Eftersom de inte längre kan röra sig på samma sätt, lär de sig inte heller att känna in sina omgivning, och på så sätt kan de varken dra nytta av eller identifiera miljöerbjudanden som utemiljöerna har. Kristensson (2016, s. 96-97) påpekar att återgången till att bygga bostäder i slutna kvarter, och att samtidigt omge kvarteren med bilväg resulterat i att barns rörelsefrihet begränsats jämfört med hur rörelsefriheten såg ut i den modernistiska och trafikseparerade staden. Slutna kvarter kan i sig vara barnvänliga, men detta är under förutsättningen att det finns utemiljöer mellan gårdarna, något som redan konstaterats sällan är fallet.

Idag är den föreslagna hastigheten för biltrafik i tätorter 40 km/h. Men för en att en utemiljö ska anses ha god tillgänglighet för barn rekommenderar Sveriges kommuner och landsting (SKL) en hastighet på under 30 km/h för omgivande vägar (SKL, 2015, s. 84). God tillgänglighet innebär enligt SKL att det måste finnas en trygg och säker närmiljö men också att det finns trygga gång- och cykelvägar för att ta sig till exempelvis skola, fritidsaktiviteter och kompisar. SKL:s version av trygg närmiljö utgår från ett barnperspektiv då man uttrycker att föräldrarna ska känna sig trygga med att barnen vistas själva utomhus, utan att de riskerar skada sig i en trafikolycka. Denna oro gäller dels att barnen själva inte är försiktiga, dels litar de inte på att bilister kör varsamt (SKL, 2015, s. 94). Däremot understryker man vikten av att barn får medverka i planering, speciellt när det rör deras närmiljöer. Detta motiveras med att det är barn själva som har bäst koll på miljöerna i fråga, och på så sätt är de medvetna om var det är tryggt respektive otryggt att röra sig.

3.3.3 En barnvänlig utemiljö

De två kriterierna rörelsefrihet och antal miljöerbjudanden utgör grunden för Kyttäs (2003, s. 93) modell som indikerar hur pass barnvänlig en miljö är. Modellen är indelad i fyra av Kyttä egenformulerade teoretiska kategorier: *Bullerby*, *Wasteland*, *Glasshouse* och *Cell*. Bullerby beskrivs som den mest eftersträfvansvärda och barnvänliga miljön då den uppfyller båda kriterierna, medan Cell är dess motsats och inte lever upp till dem. I en Bullerby-miljö finns en variation av miljöerbjudanden och barnet kan samtidigt röra sig tryggt och säkert utan vuxet sällskap för att nyttja dessa miljöerbjudanden. Bullerby-miljöer återfinns ofta i mer rurala delar, men kan likväl finnas i urbana områden. Det som gör miljön unik gentemot de andra är att barn inte på något sätt utestängs från utemiljöerna i sitt vardagsliv. I en typisk cellmiljö har barn däremot låg grad av rörelsefrihet då de begränsas av olika former av barriärer, något som resulterar i att de inte ens kan utforska de få miljöerbjudanden som miljön i sig erbjuder. Wasteland och Glasshouse uppfyller något av kriterierna, Wasteland har hög rörelsefrihet men få miljöerbjudanden och Glasshouse har många miljöerbjudanden men en låg grad av rörelsefrihet. Glasshouse-miljöer återfinns ofta i äldre stadskärnor, där det då ofta finns miljöerbjudanden men som barnen kan inte tillgodogöra sig eftersom det kräver att en vuxen är med dem. Wasteland-miljöer beskrivs av Kyttä (2003, s. 92) som vanligt förekommande i många förorter. Dessa kan vara planerade på ett sätt som möjliggör hög rörelsefrihet, men samtidigt har de få miljöerbjudanden för barnen att upptäcka. Det är också vanligt att ett högt antal barn delar på samma utemiljöer, något som både sliter på utemiljöerna samtidigt som det blir svårare för barnen att ta del av miljöerbjudandena. I den täta staden är det framförallt den försämrade graden av rörelsefrihet som gör att områden är mindre barnvänliga, gentemot ett lågt antal miljöerbjudanden (Kyttä, 2003).

Figur 1. Kyttäs modell av rörelsefrihet

3.4 Vems perspektiv styr planeringen?

Barns deltagande inom samhällsplanering är ett annat ämne som frekvent återkommer i litteraturen. Både förutsättningarna för att detta ska ske, varför det inte sker och hur det hade kunnat ske. Vuxna människor kan generellt sett söka sig till samrådsmöten, skicka in överklaganden till kommunen och liknande. Om något ska byggas i deras närområde informeras de av kommunen enligt PBL (Boverket, 2018). Detta verkade dock inte gälla för barn. Enligt både de Laval (2015, s. 13) och Bishop & Corkery (2017) krävs det att det på kommunen sitter en planerare som personligen känner starkt för barns deltagande för att det ska inkluderas. Eller - som Cele (2015, s. 245) upptäckte i sin undersökning av nyliberal planering i Stockholm - att barns platser ens anses vara nödvändiga att planera för. Här ansåg man att barnen istället för gröna värden utanför dörren fick ta del av de sociala värden som kom av att bo i en stor och tät stad. Trots de studier som gjorts som visar på att barn uppskattar det motsatta; att barns fysiska och psykiska hälsa gynnas av grönska och att de kan känna sig otrygga i miljöer med många människor (Cele, 2015, s. 241).

En konsekvens av att fler och fler värderar urbana kvaliteter över naturliga är att värdet och efterfrågan på obebyggd mark är högt. Utöver det har till följd av nyliberalismens genomslag förekomsten av offentligt och privat partnerskap ökat (Cele, 2015, s. 236), något som innebär att antalet involverade aktörer ökar. Samtidigt finns det i och med att privata aktörer involveras en vilja om att planprocessen ska gå fort, med följden att det blir svårare att överklaga. Vidare menar Cele (2015, s. 239) att inkludering av barn ibland används som symbolisk handling, snarare än något som avses ha faktisk påverkan på planeringen. Hon menar att barnkonsekvensanalyser och liknande ofta kommer in i slutfasen av en planeringsprocess där det mesta redan är bestämt. Detta anser hon även successivt stänger ute

barnen från städerna; då deras perspektiv inte beaktats i utformningen av den fysiska miljön blir den så att den inte passar dem. De perspektiv som inkluderas är istället de som lyfts av mer kapitalstarka grupper i samhället som byggherrar, entreprenörsföretag och liknande (Andersson, 2017, s. 441).

Angående barns delaktighet är det av vikt att skilja på grader av delaktighet, samt skillnaden på att informera och att föra en dialog i planeringsprocessen (Boverket, 2015a). Som ett hjälpmedel till detta går det att ta hjälp av en delaktighetsstege för barns delaktighet där den lägsta formen av deltagande är just en barnkonsekvensanalys där barn enbart blir lyssnade på. Den högsta formen är då barn delar makt och beslutandet med vuxna. Steget under är att barn är delaktiga i beslutsprocessen. Boverket (2015a) tar även upp det nationella målet för folkhälsa, i vilket det första delmålet handlar om delaktighet och inflytande i samhället, för alla. Inom delaktigheten för barn beskriver man här utemiljöer som något väldigt viktigt. Bland annat menar man att barn genom att kunna påverka sin fysiska och sociala omgivning blir mer ansvarstagande samt att det påverkar hur de i framtiden respekterar de mänskliga rättigheterna. Vidare menar Boverket (2015a, s. 20) att delaktigheten i och utformandet av en miljö även kan gynna barn och ungdomar med mental ohälsa samt barn som har svårt att prestera bra i skolan.

4. Metod

I detta avsnitt presenteras de metoder som använts i undersökningen, detta i den ordning som de genomfördes. Inledningsvis presenteras fallstudien som grundläggande metod för hela studien. I relation till detta redogörs det också för hur urvalet gått till. Vidare presenteras Malmö och Landskrona som städer och i relation till detta de enskilda delområdena, detta för att grunda uppsatsen geografiskt. Nästkommande avsnitt behandlar de forskningsmetoder som utgjorde själva fallstudien; innehållsanalys av dokument, intervju och till sist platsbesök, med teorierna miljöerbjudanden, rörelsefrihet samt upplevelsekaraktärer

4.1 Fallstudie

Fallstudie som metod blev för oss relevant eftersom forskaren med en sådan metod tillåts göra en djupdykning i det specifika fallet. Dock kan flera fall undersökas i samma fallstudie, vilket vi gjorde i vår undersökning, den var en så kallad multipel fallstudie. Till vår fallstudie undersöktes sex områden i två skånska städer, och områdena utgjorde därmed våra undersökningsenheter och fall. Valet av städer föll alltså på Malmö och Landskrona, vilka båda ligger längs den västliga kustlinjen i Skåne. Att välja två städer med liknande geografiskt läge var viktigt för studien av ett antal anledningar, vilka till stor del grundar sig i att de ska vara jämförbara i ett senare skede av studien (Denscombe, 2010; Flyvbjerg, 2006). Det grundläggande kravet som sattes upp för val av område var att det skulle bestå av ett sammanhängande bostadsområde med flerfamiljshus, som i sin helhet uppförts under perioden för antingen modernismen eller nyliberalismen. Beslutet att välja områden med stadsbebyggelse grundade även sig i att det är i städer som förtätningutvecklingen är som mest påtaglig. I Landskrona valdes två områden ut som representanter för modernismen, Solskiftet samt Tegskiftet, och ett för nyliberalismen, Nyhamn. Som representant för modernismen i Malmö valdes Lorensborg, medan Gyllins Trädgård samt kv. Kranen representerar nyliberalismen.

Fallstudien som metod innebär fortsättningsvis att forskaren har ett riktat fokus mot förekomsten av ett naturligt fenomen eller en situation. Den som bedriver undersökningen försöker på så sätt inte att kontrollera variabler, och konstruerar inte heller ett eget experiment. Fenomenet och situationen finns därför kvar både innan och efter studiens genomförande. För oss innebar detta att vi inte tillförde något vid våra platsbesök, utan att vi snarare undersökte miljöerna som de var vid besöket. En underliggande målsättning med att använda fallstudien som metod är att man vill undersöka det generella genom att studera det enskilda (Denscombe, 2010, s. 59-60). Vid en undersökning av det generella kan det med fördel, och bör också, användas flera olika metoder som komplement. Eftersom fallstudien är en övergripande metodik innebär det att flera andra forskningsmetoder också kan användas, men också flera typer av källor och data (Denscombe, 2010, s. 61). Användningen av olika metoder möjliggör för en så kallad triangulering. Resultatet som de olika metoderna genererar, i vårt fall intervjuer, innehållsanalys och platsbesök, kan sedan jämföras för att se om de överensstämmer, och på så sätt validerar varandra (Bowen, 2009, s. 28). Denscombe (2010, s. 184-188) ger exempel på olika typer av triangulering inom den

samhällsvetenskapliga forskningen; Däribland en metodologisk triangulering, att använda olika metoder, samt en datatriangulering, att använda olika typer av data. Bägge ökar träffsäkerheten i slutsatserna och ger en mer fullständig bild av forskningsämnet även om, som han påpekar, undersökningen kan ta längre tid att genomföra (ibid.)

Undersökningen innebar en studie av det generella där vi undersökte förekomsten av, samt i vilken kontext ett specifikt fenomen nämndes. Fenomenet i vår undersökning utgjordes framförallt av barn, med ett underliggande fokus på när gruppen nämndes i relation till rekreation. Valet av fall till denna studie kan liknas vid vad Denscombe (2010, s. 65) kallar för *den typiska undersökningseenheten*, vilket innebär att de valts ut eftersom de har likheter med varandra, och med andra fall som kunde valts istället. Resultatet kan därför vara applicerbart på andra liknande fall. I vår studie utgår vi från städer som har liknande karaktärsdrag vad gäller geografiskt läge, men också historia. De båda städerna var under det tidiga 1900-talet viktiga för både tillverknings- och varvsindustrin, en position de förlorade när företag flyttade sin produktion utomlands. Konsekvenserna av detta är fortfarande påtagliga, och städerna delar liknande sociala utmaningar med segregation och klassklyftor. Resultatet av vår studie är också applicerbart på många andra svenska städer, men också på flera europeiska städer, eftersom de haft en liknande utveckling i och med skiftet från att ha en ekonomi som till stor del byggt på tillverkningsindustri till en tjänstebaserad sådan.

Fördelar med att utföra en fallstudie på ett eller ett antal platser är att metoden möjliggör att lära känna området på djupet. Metoden kan på så sätt ge särskilda insikter gällande det studerade området som vid en annan metod passerat obemärkt. Flyvbjerg (2006, s. 13-15) beskriver fallstudien som ett sätt att utforska ett fenomen på djupet istället för att läsa om dess uppbyggnad översiktligt, något som var av vikt i vår studie. En kritik mot själva metoden är dock att trovärdigheten för resultatet anses lätt att ifrågasätta (Denscombe, 2010). Detsamma gäller för huruvida det går att generalisera utifrån enskilda fall. Det är därför av vikt för forskaren att fundera kring hur representativt fallet är och om resultatet beror på unika omständigheter. Extra viktigt är därför att identifiera kännetecken för fallen då dessa ligger till grund för själva jämförelsen, samt för att kunna visa på att fallstudien klarar en jämförelse med andra fall. Det menar Denscombe (2010) kräver hög detaljrikedom i datan men också både kvalitativ och kvantitativ data, något vi har med i vår studie.

4.1.2 Områdesbeskrivningar

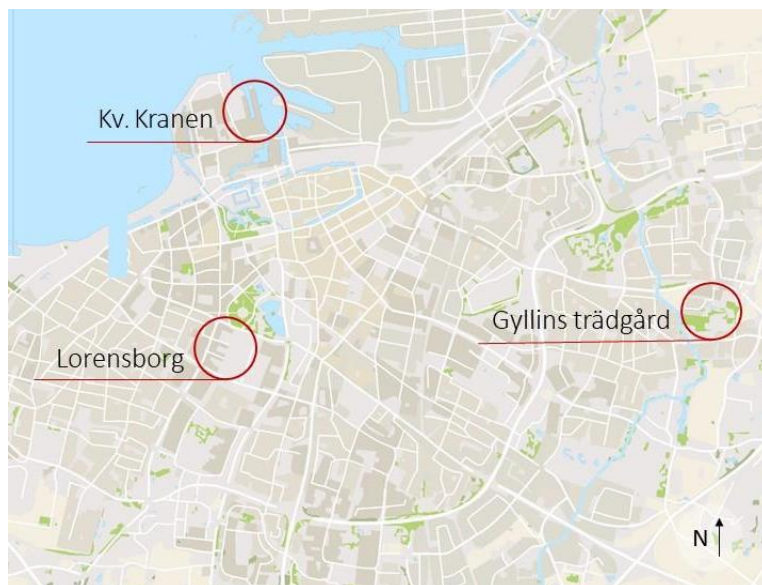
I avsnittet nedan beskrivs de sex bostadsområden som undersökts i studien. För att placera områdena i sin kontext inleds avsnittet med en kort historisk genomgång av städerna områdena ligger i, Malmö och Landskrona, för att belysa städernas skillnader och likheter vad gäller planeringshistoria, geografi, andel grönyta och demografi. Följt av detta presenteras områdena i kronologisk ordning efter byggår samt geografisk ordning: Lorensborg, kv. Kranen och Gyllins trädgård för Malmö (Se figur 3) och Tegskiftet, Solskiftet och Nyhamn för Landskrona (Se figur 4).

Figur 2. Geografisk översikt av Malmö och Landskrona. Geodata :©Lantmäteriet 2020

4.1.2.1 Malmö & Landskrona

Malmö grundlades omkring mitten av 1200- talet som en handelsplats vid Öresunds strand och utvecklade sig kort därefter till att bli en viktig plats i regionen (Fotevikens museum, u.å.). Likt i de flesta större städer såg Malmö en stor befolkningsökning i slutet av 1800-talet till följd av den agrikulturella och industriella revolutionen. Många människor sökte sig bort från landsbygden för att arbeta i någon av stadens många industrier, något som resulterade i att staden blev mycket trångbodd (Malmö stad, 2019). Efter andra världskriget växte industrierna i Malmö kraftigt och nådde sin topp omkring 1950- talet.

Figur 3. Geografisk översikt över Malmö samt de valda delområdena. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

I samband med detta, år 1956, gavs den första GP ut (Malmö stad, 2020) och staden började bygga stora nya bostadsområden för att människor skulle ha någonstans att bo. Den ekonomiska tillväxten höll dock inte i sig. Oljekrisen i början av 1970-talet markerade början på en nedgång av stadens industrier och de flesta stora lade ner mellan 70- och 80- talen vilket ledde till en förlust av nästan 30 000 arbetstillfällen. Från detta ändrade staden på 1990-talet riktning. Det kan ses som att industristaden nu ersatts av en kunskapsstad med hög utbildning, modernt boende och numera ett universitet (Baeten, 2012, s. 37). Idag är Malmö Sveriges tredje största stad med en årlig befolkningstillväxt på cirka 5000 personer och ett invånarantal på drygt 344 000. Befolkningen är relativt ung jämfört med andra platser i landet, omkring hälften av invånarna är under 35 år (Malmö stad u.å.). Staden är även en av knutpunkterna inom Öresundsregionen. Placeringen längs kustlinjen och järnvägen kopplar den samman med Danmark och Köpenhamn söderut via Öresundsbron och resten av Skåne och Sverige norrut.

Landskrona är en stad med medeltida anor, där stadsprivilegier beviljades år 1413 (Landskrona stad, 2019). Den är belägen vid den skånska västkusten, och har en järnvägsstation på Västkustbanan på jämnt avstånd mellan Malmö och Helsingborg. Läget vid Öresund, och konflikter mellan Sverige och Danmark är vad som under årens lopp gett stadens dess militära utformning, med dess citadell och kasernbyggnader. Staden har även haft en mycket aktiv hamn med varv, vilken varit en stor arbetsgivare under 1900-talet med omkring 3500 anställda (Varvshistoriska Föreningen i Landskrona, 2013). 1956 gavs stadens första GP ut, vilken senare reviderades tio år senare till att bli GP 1966. Planen skapades dock inte av Landskrona kommun själva, utan arkitekten Fred Forbat från Eglers Stadsplanebyrå i Stockholm anlätades för detta syfte (Nationalencyklopedin, u.å. e). 1983 lades varvsverksamheten ned, vilket gjorde att mycket av stadens utveckling avstannade (ibid.). Detta var enligt kommunen början på en nedåtgående trend av låg tillväxt, minskade arbetstillfällen och ett av landets sämsta skolresultat. För att råda bot på detta skapades Landskrona Vägval år 2010, en partiöverskridande överenskommelse för att vända på utvecklingen i kommunen (Landskrona stad, 2010). Som resultat av vägvalet har stadens tillväxt vänt, man har satsat på att rusta upp stadsmiljön, bättre skolor och nya bostäder. Idag har Landskrona kommun strax över 46 000 invånare vilket gör den till Skånes femte största. Av dessa bor drygt 33 000 i själva tätorten Landskrona (SCB, 2020).

Figur 4. Geografisk översikt över Landskrona och delområden. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

De båda städerna har alltså en tämligen likartad historia; nedläggning av de stora industrierna ledde i slutet av 1970-talet till massarbetslöshet och bägge städer har nu omvandlats till att bli mer kunskapsorienterade (Malmö stad, 2019; Landskrona stad, 2010). Vad gäller utemiljöerna i Landskrona och Malmö har båda äldre bevarade stadsparker, samt ett antal andra parker och grönområden. Värt att nämna i sammanhanget är att Malmö i folkmun kallas för parkernas stad (Rydén, 2015). Samtidigt är Landskrona en av de städer i Sverige där det finns flest kolonilotter per person (Landskrona stad, 2020). Däremot har båda gemensamt att de inte är särskilt gröna statistiskt sett. Enligt en mätning från Statistiska centralbyrån (SCB) där man undersökt grönytor i totalt 37 svenska tätorter med mer än 30 000 invånare, har båda städerna nämligen minst andel grönyta av den totala landytan sett av de undersökta städerna (SCB, 2010, s. 10-12). Landskrona har den högsta andelen hårdgjord yta med cirka 51 procent, för Malmö är motsvarande siffra drygt 48 procent. Malmö är den tätort där invånarna i snitt har längst till närmaste grönyta samtidigt som staden också har minst andel grönyta per invånare. I Malmö går det cirka 500 personer per grönområde och i Landskrona cirka 220 (SCB, 2010, s. 16). Detta kan jämföras med att det i Göteborg går cirka 360 personer per grönområde. SCB har också undersökt hur *god tillgång till grönyta* ser ut för invånarna i tätorterna, vilket innebär grönyta inom 300 m från bostaden för vuxna och 200 meter för barn. I undersökningen framkom det att cirka 15 procent av Malmös barn i åldrarna 0-6 saknade god tillgång till grönyta. En positiv siffra i sammanhanget är dock att Landskrona har väsentligt bättre tillgänglighet till sina grönytor där cirka 82 procent är tillgängligt för allmänheten, något som kan jämföras med Täby i Stockholm där tillgängligheten ligger på cirka 50 procent. Motsvarande siffra för Malmö är 75 procent. Skillnaden förklaras bero på varierande bebyggelse- och ägandestruktur i kommunerna som i Landskronas fall exempelvis innebär en låg andel privata villor (SCB, 2010, s. 8-9).

4.1.2.1.1 Lorensborg

Lorensborg är ett bostadsområde beläget i västra Malmö, byggt under 1950-talet i samband med att Malmö Stadion byggdes. Det avgränsas i norr av John Ericssons väg och från söder av Stadiongatan. Från öster går avgränsningen vid stadionområdet och i väst via Lorensborgsgatan (Malmö stad, 2016b). Området är uppbyggt kring tre stora öppna innergårdar vilkas kortsidor mot Lorensborgsgatan markeras av höga skivhus, och avgränsas på långsidorna med lägre lamellhus. Den sista kortsidan är lämnad öppen mot Stadionparken (Se figur 5.).

Lorensborg var ett av de första områden i sitt slag som byggdes under 1950-talets omfattande bostadsbygge. Det uppfördes till skillnad mot 1940-talets nya bostadsområden i stadens dåvarande periferi (Tykesson, 2004, s. 14). Marken som togs i anspråk för bostadsbyggandet utgjordes därför till stor del av

jordbruksmark. Malmö och Lorensborg fick under denna tid också sitt första höga skivhus, något som därefter blev vanligt förekommande när nya områden skulle byggas. Tanken att ha flera högre skivhus i varje område översattes däremot i verkligheten till att bygga ett per område, och istället komplettera med flera lägre lamellhus (Tykesson, 2004, s. 18, 108). Flertalet arkitektoniska element, såsom byggnadsmaterial, utsmyckningar och färgval, är representativa och återfinns i hela området. Ett annat exempel på Malmö stads ambition med Lorensborg var att staden här blev först i landet med att bygga ett inomhustorg, något som liknas vid dagens köpcentrum (Tykesson, 2004, s. 28). Någon slags grundtanke gällande områden från denna tid var att de skulle vara utformade som grannskapsenheter, där varje enhet skulle vara som en liten stad i staden. De skulle rymma flertalet funktioner som människan dagligen skulle tänkas behöva i sin vardag, som exempelvis skola, handel och rekreation. Områdena skulle vara avgränsade från varandra med hjälp av parker och vägar, samt vara placerade på ett sätt där invånarna skulle ha geografisk närhet till stadskärnan (ibid.).

Lorensborg ser i princip likadant ut idag som när det byggdes, och många miljöer har bevarats. Det har dock tillkommit en större lekplats vid stadion, samt genomförts renoveringar på husen både in- och utvändigt (Tykesson, 2004). Dessutom är man idag i slutskedet med att färdigställa Sinneas trädgård, ett projekt som kommunen gjort

Figur 5. . Lorensborg. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

tillsammans med det lokala MKB-kontoret (MKB, u. å). I projektet har de, tillsammans med boenden från området och barn från Lorensborgsskolan, utformat en trädgård på en innergård mellan skolan och ett av skivhusen. Trädgården beskrivs dels fungera som en plats för återhämtning, dels en plats där besökaren kan öva på att använda sina olika sinnen (ibid).

4.1.2.1.2 Kv. Kranen

Kranen är ett kvarter i området Dockan, beläget i Västra Hamnen i Malmö. Kvarteret ligger i den östra delen av Dockan och avgränsas av Dockgatan i väster och torget Dockplatsen i söder, medan havet utgör gränsen i norr såväl som i öst (Malmö stad, 2006a). Mitt i kvarteret ligger den gamla dockan från områdets tidigare varvsverksamhet som idag används som småbåtshamn (Se figur 6.).

Kvarteret, och hela Västra Hamnen, började planeras och byggas under en tid då det börjat bli populärt med så kallad Waterfront Development (Baeten, 2012, s. 22). År 2000 startade byggnationen och idag är stora delar av Västra hamnen exploaterat med framförallt bostäder och kontor. Majoriteten av husen i Kv. Kranen är mellan fem till sex våningar höga, med några avvikelser med hus på tio våningar. Kvarteret består till stor del av bostadsbebyggelse, men där finns ett antal kontor och mindre verksamheter. Kv. Kranen har få gröna ytor, men den grönska som finns återfinns på innergårdarna samt mellan husen.

Figur 6. Kv. Kranen. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

4.1.2.1.3 Gyllins trädgård

Gyllins trädgård är idag ett bostads- och grönområde beläget i östra Malmö i stadsdelen Husie. Mellan 1930-talet och 1970-talet fanns på området världens största handelsträdgård. Efter nedläggningen föll marken i kommunens ägo och växtligheten gavs fritt spelrum, något som resulterat i att området idag har olika typer av bevarade uppvuxna naturmiljöer (Malmö stad, 2006b).

Ungefär hälften av Gyllins trädgård består av en skogsliknande miljö, och de östra delarna avgränsas av en bård av bokträd. De södra delarna bestod fram till byggstart år 2006 av igenväxt ängsmark, vilken idag är bebyggd eller inom kort kommer exploateras (Malmö stad, 2012, s. 86). I detaljplanerna gällande området framgår att den huvudsakliga byggnationen hittills skett i två etapper. Etapp ett och tre behandlar bostadsbebyggelsen, och etapp två för- och grundskolebyggnader. Detaljplanerna för området är uppförda enligt ÖP från år 2000, och redan då avsåg kommunen använda marken för bostadsbebyggelse. I området finns utöver lägenhetshus och radhus även två förskolor; Junibackens förskola samt Trädgårdens förskola. Vidare finns också en grundskola, Toftanässkolan, med elever i F-9, diverse verksamheter, en idrottshall och ett antal mindre lekplatser. Här återfinns även en av Malmös temalekplatser, vilken har temat trädgård. Intill området ligger villaområdet Riseberga samt verksamhetsområdet Toftanäs.

Figur 7. Gyllins trädgård. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

4.1.2.1.4 Tegskiftet

Tegskiftet är ett bostadskvarter som byggdes i mitten på 1970 talet, i den nordligaste delen av Landskrona. Området avgränsas i norr av Enoch Thulins väg, bakom vilken ligger ett verksamhetsområde. I söder ligger en mindre park med uppvuxna träd och en lekplats, och bakom den, förbi cykelvägen, ligger ett koloniområde vilket idag är ungefär hälften av dess forna storlek. Marken Tegskiftet planlades och byggdes på utgör en stor del av den andra tidigare halvan. På områdets västra sida, separerat med en cykelväg, ligger området Solskiftet (Se figur 8.). På Tegskiftets östra sida finns en kortklippt gräsplan med parkering som leder ut på en trottoar där man efter en kort promenad så småningom kommer till Landskrona station. Kvarteret är, som namnet kan antyda, utformat med långsmala skivhus vilka med jämna mellanrum ligger bredvid varandra med kortsidorna i Nord/Sydlig riktning. Alla hus i kvarteret är utformade i åtta våningar med platta tak, klädda i rött tegel. Mellan husen finns parkeringsplatser, och på husens södra kortsidor finns inhägnade gårdar som antingen tillhör förskolan som ligger i bottenvåningen på varje hus, eller en bostadsrättsförening.

Figur 8. Tegskiftet. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

4.1.2.1.5 Solskiftet

Området Solskiftet ligger till öster om, och byggdes samtidigt som Tegskiftet på 70-talet. Även Solskiftet byggdes på mark som tidigare varit koloniområde och områdena separeras bara av en cykelväg och en liten gräsplätt. Liksom Tegskiftet gränsar området i söder till ett koloniområde och i norr till ett verksamhetsområde, separerat med en bilväg där områdets närmaste busshållplats återfinns. I väster ligger områdets parkering med garage, följt på en bilväg och ett område med enfamiljshus. Husen i Solskiftet är lamellhus, som är tre våningar höga, och formade kring tre öppna rektangulära innergårdar. I öster om området ligger samma park som beskrivs ovan i avsnittet om Tegskiftet (Se figur 9.).

Figur 9. Solskiftet. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

4.1.2.1.6 Nyhamn

Nyhamn är ett bostadsområde beläget intill vattnet i Landskrona, strax norr om stadskärnan. Området tillhör stadsdelen Citadellstaden.

Nyhamn avgränsas i öst av en småbåtshamn, i norr av en park, i väst av rekreationsytor och i söder av vatten. Den omgivande bebyggelsen i Citadellstaden, exempelvis själva Citadellet, är en del av den militära utbyggnation som skedde i staden under 1700-talet när den "nya staden" skulle byggas för att ersätta den medeltida gamla. Idéerna om den nya staden visade sig dock vara svåra att genomföra på grund av rådande ekonomisk instabilitet, och en ny mer begränsad stadsplan togs därför fram år 1805.

Under mitten av 1800-talet, när industrialiseringen började ta fart, växte Landskrona på andra

håll i staden. Bebyggelsen i stadskärnan och då även delar av Citadellstaden bevarades i stora drag (Landskrona kommun, 2002a, s. 7). Detaljplanearbetet med Nyhamn inleddes på 1980-talet, och detaljplanerna som står till grund för den nya bebyggelsen antogs år 2000 (Landskrona kommun, 2002a, s. 2). Kvarterets bebyggelse utgörs helt och hållet av bostadshus. I anslutning till området finns ett utomhusbad, en minigolfbana, parkyta samt en småbåtshamn. I närheten finns även färjeterminalen för Venbåten samt en hotell- och konferensanläggning. Inne bland bostadsbebyggelsen i kvarteret finns enstaka verksamheter i bottenplan, och mellan vissa hus finns buskage i växtbäddar och enstaka träd. Genom området går två bilvägar (Se figur 10.). Vägarna separeras från husen med stenrabatter och det finns möjlighet att parkera dels längs gatorna, dels på avsatta parkeringsytor i änden av vissa hus.

Figur 10. Nyhamn. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

4.2 Innehållsanalys

För att analysera de dokument vi tagit del av från kommunerna har vi genomfört vad Denscombe (2010, s. 307) och May (2013) kallar för en innehållsanalys. Metoden går ut på att systematiskt ta till sig och jämföra en mängd olika texter samt att göra dessa tolkningsbara ur ett forskningssammanhang. Dessa kan inkludera lagtexter, böcker, politiska dokument, med flera (May, 2013). Det behöver inte nödvändigtvis vara ren text heller, utan bilder, kartor och flygfoton kan även de ingå i materialet som analyseras (Bowen, 2009, s. 27).

Dokumentet som analyserats i denna studie återfanns samtliga via kommunernas respektive hemsidor, förutom Landskronas GP, vilken beställdes via biblioteket. Syftet med innehållsanalysen var att undersöka skillnader och likheter mellan de olika dokumenten från de två tidsperioderna. Det finns två metoder inom innehållsanalysen vilka bägge användes inom denna studie: den kvantitativa och den kvalitativa. Urvalet av dokument baserades på de tidsperioder vi valt och syftet att undersöka dessas planeringspraxis.

Den kvantitativa innehållsanalysen går ut på att på ett effektivt sätt, genom analys av förekomsten av ett eller flera specifika ord i en text, kunna skapa en övergripande bild av hur ett ämne behandlas i dokumenten (Bowen, 2009). Det kan innebära att se olika mönster från ett flertal källor eller bara i en enskild text där den frekvens ett ord förekommer i dokumenten, kan utläsas som en indikator för hur betydelsefullt det kan anses vara. Dock med emphasis på att detta bör förstärkas genom en kvalitativ innehållsanalys för att bekräfta om det stämmer eller ej (May, 2013). De dokument som undersöktes med den kvantitativa metoden var bägge städernas ÖP från tidigt 2000-tal samt gällande ÖP från 2016 i Landskrona och 2018 i Malmö. Något som underlättade i denna process var att de flesta dokumenten som undersöktes var i PDF-format digitalt där vi kunde använda ordsökningsverktyget i analysen. På ett av dokumenten gick inte detta varpå vi fick göra detta för hand. Då detta bara gällde ett av fyra dokument gick det att genomföra utan att förlora för mycket tid. När det gällde de äldre dokumenten dock var alla enbart inskannade vilket hade tagit för lång tid mot hur mycket information vi hade kunnat utläsa. Därför genomfördes denna del av analysen enbart på de moderna dokumenten. De valda dokumenten genomsöktes efter variationer av följande ord: *Barn, barnperspektiv, rekreation, grön, hälsa, förtätning, attraktiv* och *bil*. Med en variation av ett ord menas här att vi sökte efter *barn, barns, barnen*, osv. Orden valdes på grund av sin relevans för antingen modernismen, nyliberalismen eller undersökningens frågeställning. Vissa ord passade in i flera kategorier. Denna ordsökning genomfördes i bägge städernas dokument och resultatet sammanfogades i en tabell (Se tabell 1.) för att lättare kunna jämföras och analyseras.

Den kvalitativa analysmetoden går ut på att se hur en text behandlar vissa ämnen. I analysen följdes Bowens (2009) rekommendationer att utföra detta i tre steg; där det första innebär att skumma igenom texten för att skapa sig en överblick av innehållet och se om det är av relevans för arbetet. Det andra om att noga läsa igenom och förstå texten för att i ett tredje steg plocka ut stycken och meningar ur texten att analysera. Analysen genomfördes på städernas aktuella ÖP, tidigare GP samt de DP med tillhörande dokument som fanns över fallstudieområdena. Med tillhörande dokument menas här dokument som genomförandebeskrivningar, samrådsprotokoll och liknande.

I Malmö undersöktes förutom två ÖP tre DP med tillhörande dokument för Gyllins trädgård, sju för kv. Kranen och fyra för Lorensborg. Vidare undersöktes Malmö stads GP från 1966. I Landskrona gjordes innehållsanalysen av åtta dokument tillhörande DP för Nyhamn, en i Solskiftet och en för Tegskiftet. Vidare analyserades Landskronas förra ÖP från 2002, gällande ÖP, samt FÖP¹⁰ från 2014 samt stadens reviderade GP från 1966. I den kvalitativa analysen valde vi att enbart undersöka ordet "barn" i dess olika variationer, dels på grund av att ordet var det mest centrala och relevanta för uppsatsen, dels på grund av att den kvalitativa analysen är mer tidskrävande än den kvantitativa och att undersöka många olika ord skulle, ansåg vi, ta mer tid än vad det troligen skulle bidra till undersökningen. Vi valde dock även att fokusera på om och hur ordet "rekreation" användes i förhållande till ordet "barn" och se ifall de användes tillsammans i texten. Analysen av "barn" gick till så att vi antingen sökte på ordet med hjälp av ett ordsökningsverktyg i datorn, kopierade stycket ordet nämndes i, tillsammans med rubriken för att ge en bredare kontext, in i ett dokument där det senare analyserades. Eller, som med de äldre dokumenten vilka vi enbart hade i fysisk upplaga eller som bara var inskannade, läste vi hela dokumentet och i ett dokument antecknade de stycken som var relevanta. Vi var som sagt här intresserade att se huruvida barn nämndes i förhållande till rekreation, men även av hur barn diskuterades i allmänhet. Om de nämndes som invånare i sin egen rätt, som framtida invånare eller bara i anslutning till en familj. De plandokument där barn inte nämndes analyserades ändå, men då var detta mer för att undersöka vart fokus låg och liknande.

May (2013, s. 248) menar att själva förekomsten av dokument i sig är något som är viktigt att fundera över då en innehållsanalys av dokument genomförs. Dokument är inte något naturligt förekommande fenomen, de är skapade av människor vilka alla har en viss agenda att förmedla. De är alltså aldrig neutrala. Det är viktigt att ställa sig frågan vilken sorts dokument det är som inkluderas i forskningen. Om det är ett offentligt dokument, vilka dokumenten var, vem är dokumentet avsett för? ÖP är exempelvis ett politiskt dokument. Forskaren måste alltså vara kritisk i sin analys av dokumentet (ibid.). Detta, samt resultatet av innehållsanalysen var något vi tog med oss in i analys- och diskussionsstadiet av studien.

4.3 Intervju

Inledningsvis tog vi i denna studie kontakt med bägge kommunernas stadsbyggnadskontor där vi presenterade oss och själva arbetet. I den första kontakten med kommunen frågade vi mest om de hade förslag på olika områden som tillkommit under välfärdsåren samt under de senaste 20 åren. Frågorna skickades ut till adresserna för stadsbyggnadskontoren, och förslag kom tillbaka med planerare som avsändare. Dessa planerare frågade vi sedan om de eller en kollega skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju med oss där vi diskuterade "barn i stan" samt de olika bostadsområdena vi tidigare tipsats om. I bägge instanser bokade vi in intervjuer under mitten av februari. I Malmö intervjuades arkitekten Marianne Dock, och i Landskrona Anette Andersson och Jonathan Nygaard vilka arbetade som planarkitekter på kommunen. Samtliga gav sitt samtycke att återges med namn och titel. Intervjuerna tog plats

¹⁰ FÖP- Fördjupad översiktsplan. En del i översiktsplaneringen som riktar ett större fokus på ex. ett geografiskt område.

fysiskt på respektive kommuns planavdelningar. Syftet med intervjuerna var inte att jämföra Malmö och Landskronas samhällsplanering med varandra, utan att få en förståelse för hur planeraren på en kommun idag arbetar med frågor som rör barns platser i staden.

För vår undersökning ansågs en intervju med planerare vara något som skulle kunna verka som ett komplement till de olika dokument som vi studerat. Intervjun skulle tillåta oss att på plats ställa frågor som uppkommit under tiden vi läst i dokumenten och litteraturen, på olika planeringspraxis och liknande. Saker som inte finns nedskrivna någonstans i dokumenten men som personer som arbetar på kommunen kan ha kunskap om. Det vi framförallt ville veta mer om var som bekant synen på barn inom samhällsplaneringen, om planerarna märkt av något skifte i synen på barn och liknande samt vems eller vilkas perspektiv det är som inkluderas i planeringen av staden. Den intervjuform som valdes för studien var den semistrukturerade intervjun (May, 2013). Detta är en intervjuform som tillåter flexibilitet, beroende på hur forskaren beslutar använda sig av den. Den semistrukturerade intervjun tillät oss att ställa följdfrågor till de intervjuade planerarna för att fördjupa svaren och skapa en bredare förståelse samtidigt som en del mer strukturerade frågor tillät en jämförbarhet i svaren. Tanken med den semistrukturerade intervjuformen, enligt May (2013), är att forskaren ska vara mottaglig för intervjuobjektets sätt att se på och förstå saker, vilket passade situationen bra.

Något som är forskningsetiskt viktigt innan en intervju inleds är att komma överens med den som ska intervjuas, exempelvis om hur materialet från intervjun kan komma att användas samt om hen tillåter ljudupptagning eller inte (Denscombe, 2010, s. 193-200). Den som håller i intervjun kallas för intervjuperson och den som svarar på frågorna kallas för intervjuobjekt. Cele (2015, s. 236) påpekar även vikten av att fundera över vilken position intervjuobjektet befinner sig i: Är de anställda på en kommun eller företag är de troligtvis lojala mot sin arbetsgivare, likaså om de är politiker har de troligen en viss politisk agenda som intervjupersonen bör ta hänsyn till i analysen av intervjun.

När det kom till att utforma intervjuerna var det vissa kriterier vi ansåg viktiga att uppfylla: Vi ville både ha jämförbarhet i svaren, det vill säga ett visst mått av struktur och standardisering, men även höra planerarna prata fritt om hur de själva tyckte och tänkte kring olika ämnen. Jämförbarheten skulle underlätta för oss i analysen där vi skulle kunna ta en fråga och se hur svaren skilde sig åt och förhoppningsvis kunna utläsa något från det. Att höra planerarna prata fritt skulle istället ge oss möjlighet att förstå mer om diskursen på kommunen, och se hur de tolkade frågorna. Det var av ovanstående anledningar vi valde den semistrukturerade intervjun. Vissa frågor utformades för att vara "icebreakers" i början av intervjun för att få igång samtalet, andra var mer grävande och svårare att svara på, de placerades mitt i intervjun. I slutet placerades en fråga som var mer reflekterande och avsedd att vara lättare att svara på för att avsluta på god ton. Intervjun är bifogad som Bilaga 1.

Efter intervjun följde vi Denscombes (2010, s. 324) rekommendationer för att analysera intervjuer, vilket oftast sker i fem olika steg. I det första steget iordningställde vi den insamlade datan. Då datan i vårt fall sparats på en ljudfil innebär detta att skriva ut dem i

textform. Detta kan antingen ske ordagrant eller som en sammanfattning av svaren, vilket vi i huvudsak valde att göra. Nästa steg är den inledande utforskningen av datan, där vi översiktligt letade efter likheter, för att sedan kommentera detta för vidare analys i nästa skede. Det tredje steget enligt Denscombe (2010) är där analysen tar sin början. I detta steg påbörjade vi utifrån datan och tidigare kommentarer en analys utifrån tidigare forskning och teorier. Detta möjliggjorde för oss att kvantifiera om och hur många gånger ett visst tema togs upp för att sedan analysera det vidare. I det fjärde steget presenterade vi och sammanställde resultatet, vilket skedde i tabell och text. I slutet av undersökningen, för att validera resultatet, gjorde vi som Denscombe (ibid) föreslog och triangulerade den insamlade datan för att försäkra oss om att resultatet stämde. I vårt fall jämförde vi resultatet av intervjun med innehållsanalysen av dokumenten, analysen av platsbesöket samt med litteraturen.

4.4 Platsbesök

För att det ska vara möjligt att analysera en stadsmiljö är det en absolut fördel att genomföra ett eller flera platsbesök. Vi beslutade därför att besöka samtliga delområden, och vi tog oss till dessa med kollektivtrafik. På plats promenerade vi genom respektive område, i de delar som var tillgängliga för allmänheten. Det vi letade efter under besöken relaterade främst till Kyttäs (2003) teorier om barnvänliga miljöer, vilket innefattade miljöerbjudanden samt förutsättningar för rörelsefrihet. Vid varje platsbesök fördes anteckningar över det vi såg och upplevde. Detta kompletterades med foton på utemiljöerna för att påminna oss om vad vi sett, senare i arbetsprocessen. Det huvudsakliga syftet med platsbesöken var att inventera antalet och kvalitén på de bostadsnära utemiljöerna för att utifrån det undersöka om tillgången skilde sig mellan de modernistiskt- och nyliberalt planerade områdena. Med besöken ville vi också få insikt i huruvida visionerna från plandokumentet för respektive område realiserades i verkligheten eller inte. För att det skulle vara möjligt att undersöka hade vi på förhand läst samtliga plandokument.

4.4.1 Miljöerbjudanden, rörelsefrihet och upplevelsekaraktärer

Under platsbesöken analyserade vi områdena utifrån Kyttäs (2003) teorier om vad som gör utemiljöer barnvänliga, dels gällande miljöerbjudanden, dels om rörelsefrihet. Eftersom rörelsefrihet till stor del är något som möjliggörs eller begränsas av vuxna, var det för oss svårt att studera den exakta rörelsefriheten, då det skulle kräva intervjuer med både vuxna och barn. Men något som vi däremot kunde undersöka områdena utifrån var de faktorer i den fysiska miljön som antingen möjliggjorde eller begränsade barns rörelsefrihet (Faskunger, 2008; Kristensson, 2016). Det som undersöktes var förekomsten av barriärer i form av vägar, om det fanns mycket biltrafik, hur tätbebyggt området var samt avståndet mellan utemiljöerna och bebyggelsen. För att bedöma vilka olika miljöerbjudanden som tillhandahölls i varje område använde vi oss av Kyttäs (2003, s. 63; 2004, s. 185) kriterier för detta; Platta ytor, ytor med lutning, greppbara objekt, fasta objekt, formbart material, inslag av vatten samt föremål att klättra på. Fokus låg på de kriterier som vi ansåg att vi som vuxna är i position att bedöma. Hur rörelsefriheten såg ut i respektive område, antalet utemiljöer för barn samt miljöerbjudanden i dessa utgjorde sedan grunden för att analysera områdena utifrån Kyttäs (2003) klassificering av barnvänliga miljöer. I åtanke fanns även de principer som låg

till grund för SCAFT- områdena, om trafikseparering och trygga passager (Hagson, 2004, s. 32), men dessa applicerades inte aktivt förrän i analysfasen.

Undersökningen i samband med våra platsbesök kompletterades också med ett verktyg för landskapsanalys; *Perceived Sensory Dimensions*, vilket översätts till upplevelsekaraktärer. Syftet är att uppleva en utemiljö och dess olika karaktärer genom att använda sig av sina respektive sinnen separat. Med verktyget kan den som undersöker utemiljön bedöma vilka naturliga kvaliteter som finns och vilka som saknas (Grahn & Stigsdotter, 2010). Grahn, Stigsdotter och Berggren-Bärring (2005, s. 33) har identifierat följande åtta kriterier som användbara vid en studie av utemiljöer: *Naturlig, kulturell, sammanhang, mångfald, rofull, social, skyddad och öppen*. Från dessa har vi till vår studie valt att undersöka områdena utifrån rofull, social och skyddad. Resterande kriterier ansågs vara inkluderade i vad som definierar miljöerbjudanden och rörelsefrihet. Kriteriet rofull applicerades genom att undersöka ifall miljö var lugn, om det gick att uppfatta ljud från naturen och om den upplevdes som trygg. Social applicerades i undersökningen om det i miljön möjliggjordes för social aktivitet genom olika mötesplatser. Kriteriet skyddad undersöktes utifrån om det gavs möjlighet att dra sig tillbaka, om det fanns plats för vila och om det fanns plats för att tryggt kunna leka och experimentera. I vår bedömningsmatris för detta sammanfogas dessa kriterier under rubriken upplevelsekaraktärer (Se tabell 1.). Metoden användes som ett komplement eftersom miljöerbjudanden bäst studeras för en mindre plats, såsom för en specifik lekmiljö, medan upplevelsekaraktärer kan appliceras på större områden.

4.4.2 Bedömningskriterier för platsbesöken

Här presenteras de bedömningskriterier som låg till grund för bedömningen av platsbesöken. Inspirationen för bedömningskriterierna rörelsefrihet och miljöerbjudanden kommer från Kyttäs (2003) teori om barnvänlighet. Kriterierna för upplevelsekaraktärer är inspirerade av teorier från Grahn, Stigsdotter och Berggren-Bärring när de bedömt olika utemiljöer (2005).

	Väl Godkänd	Godkänd	Underkänd
Rörelsefrihet	I området finns inga bilvägar som begränsar barns tillgång till de bostadsnära utemiljöerna. De få som finns har låg hastighet på max 30 km/h och säkra passager.	Största delen av området kriteriet för "Väl godkänd" inkluderas.	Bilvägar begränsar barns tillgång till bostadsnära utemiljöer
Miljöerbjudanden	Det finns en stor variation och mängd av erbjudanden i form av fasta och greppbara objekt, lutning på mark, öppna plana ytor, möjligheter att klättra, formbart material och inslag av vatten.	Det finns ett antal av föregående miljöerbjudanden	Utemiljön i området har få eller inga erbjudanden
Upplevelsekaraktärer	Rofull. Mötesplatser finns. Finns möjlighet att dra sig tillbaka. Känsla av trygghet.	Ganska rofullt. Finns vissa mötesplatser. Finns viss möjlighet att dra sig tillbaka. Begränsad känsla av trygghet.	Ej rogivande. Finns inga eller begränsade mötesplatser. Ingen möjlighet att dra sig tillbaka. Otryggt.

Tabell 1. Bedömningskriterier för platsbesök

5. Resultat

I detta avsnitt presenteras resultatet från studiens undersökningar i den ordning de genomfördes i studien, följt på analysen av resultaten. Studien inleddes med den kvalitativa och därefter den kvantitativa innehållsanalysen. Sedan presenteras resultatet från intervjuerna följt på resultatet från platsbesöken i de olika studieområdena. Avsnittet om platsbesöken inleds med en genomgång av plandokument följt av en genomgång av platsbesöket och en bedömning utifrån platsens miljöerbjudanden, rörelsefrihet och upplevelsekaraktärer. Kapitlet avslutas med en analys av resultatet med fokus på plandokument och platsbesök.

5.1 Kvalitativ innehållsanalys

5.1.1 Malmö GP 1966

Malmö stads GP vann laga kraft år 1966. Planens huvudsakliga fokus verkar vara att redogöra för stadens industrier, kommunikationer samt befolkningens sysselsättning, vilket till stor del görs i tabeller och diagram (Malmö stad, 1966). Det finns även en befolkningsprognos för de kommande 20 åren som visar på en stadigt stigande befolkning.

Barn som grupp nämns förutom i statistiska sammanhang inte alls, däremot berörs olika teman och argument som relateras till gruppen, i olika åldrar, såsom trygga trafikseparerade gång- och cykelvägar, barnstugor, lekskolor, skolor, ungdomsgårdar mm. Staden beskriver att de planerar att integrera barnstugornas och lekstugornas gårdar med olika lekplatser i områden för att kunna effektivisera markbehovet med gemensamma anläggningar, men att man är medveten att detta inte täcker behovet av barnstugor etc. (Malmö stad, 1966, s.44). Begreppet fritid verkar användas på ett liknande sätt som rekreation används i plandokument idag, och är något som återkommer i dokumentet. För att kunna säkerställa att invånarna har plats för fritid har man satt upp riktlinjer för mängd parkmark på minst 20 m² per invånare. Andra måttenheter som anges, som är mer riktade åt barn, är hur stor en så kallad fullständig lekplats ska vara samt vad den bör innehålla. Detta inkluderar olika former av lektrustning, två bollplaner, 5000 m² terrängområde och 5000 m² gräsyta för fri lek. I dokumentet nämns även olika standarder för hur långt det ska vara mellan bostaden och olika typer av lekplatser, där det exempelvis till den mellanstora inte får vara mer än 400 meter. De mindre lekplatserna avses ligga på kvartersmark mycket nära bostäderna (Malmö stad, 1966, s. 49).

Befolkningsutvecklingen som redovisas i en tabell i dokumentet visar på en stadigt växande befolkning fram tills år 1980, längre än så sträcker den sig inte (Malmö stad, 1966, s. 10). Denna ökning antog man skulle ske både naturligt genom barnafödslar, men också genom att det skulle flytta in människor från kranskommuner. Malmö beskrivs som en attraktiv stad vilken lockar till sig invånare med hjälp av arbetsmöjligheter, utbildning, nöjen och liknande. Något man också beskriver skett i samband med befolkningsökningen är hur en ökande trafikmängd lett till att man tagit bort cykelvägar i staden för att ge plats till fler bilar. Dessa vill man istället, i stadens nya områden, placera i separerade trafikrum tillsammans med gångvägarna (Malmö stad, 1966).

5.1.2 Landskrona GP 1966

“.../en grundläggande förändring, som helt allmänt har drabbat planlägningsarbetet under den senaste tiden /.../ gäller det ökade utrymmesbehovet per befolkningsenhet i samtliga planeringssammanhang/.../som har sitt upphov dels i den pågående allmänna levnadsstandardshöjningen och dels i den tekniska utvecklingen. “

(Landskrona kommun, 1966, s. 2)

Landskronas GP vann laga kraft 1951 och reviderades 1966. I planen finns tydliga tecken på att Landskrona var inne i en expansiv fas då de dels presenterar strategier för hur man avser att befolkningmängden ska kunna öka, dels strategier för hur industrin ska växa och utvecklas för att få fler arbetstillfällen i kommunen (Landskrona kommun, 1966). Man skriver att denna tillväxt delvis kommer att inkräkta på olika former av rekreationsytor i de mer centrala delarna av staden, men att detta kompenseras på andra platser.

Vidare presenteras också flertalet befolkningsprognoser samt genomgångar av hur procentandelen barn sett ut i staden sedan början av 1900-talet. Det är framförallt i statistiksammanhang som barn som grupp nämns i dokumentet, samt när skolor diskuteras. Barn definieras då som 0-14 åringar. När det kommer till barns tillgänglighet till rekreation beskrivs olika måttbestämmelser mellan exempelvis bollplaner och bostäder, där avståndet helst ska ligga inom 400 meter, men inte mer än 500 meter bort. I och med byggnationen av flertalet flerfamiljshus i ett bostadsområde räknade man i skrivande stund med att behöva anlägga ytterligare fem eller sex bollplaner i staden. Barns säkerhet i relation till trafiken snuddas vid då skolor och trafiksäkerhet diskuteras, där man markerar vikten av trygga skolvägar för barn. Bilen hade under tidigare år hunnit bli vanligt förekommande i staden, vilket i huvudsak sågs som något positivt och önskvärt, men även satte fokus på att skapa trygga vägar för oskyddade trafikanter. Det ökade bilinnehavet innebar samtidigt en ökad mobilitet, och regional utveckling nämns som viktigt och eftersträvänsvärt i sammanhanget.

5.1.3 Malmö ÖP 2000

“Barn behöver plats och möjlighet att leka, springa och röra sig fritt för att bli lugna och harmoniska”

(Malmö stad, 2000, s. 175)

Malmö ÖP från år 2000 vann laga kraft i december samma år. Planen sätter stort fokus på mobilitet, men även en del vid ekologisk hållbarhet. Till gruppen barn i detta dokument räknas de mellan noll och femton år. Barn som grupp nämns en del i dokumentet, exempelvis tar man upp att gruppens mobilitet begränsas av stora vägar i staden. Främst är det dock i relation till vuxna som barn nämns. Detta gäller även när mobilitet diskuteras, då en stor del av vuxnas transporter utgörs av att skjutsa barn i bil mellan hem och skola eller olika aktiviteter. Här diskuterar man dock vikten av att ha ett mänskligt dimensionerat

trafiksystem. Relaterat till gruppen barn diskuteras även lekmiljöer, vilka enligt kommunen gynnar barn mest om de är gröna. Både pedagogiskt, att barn tidigt får en förståelse för ekologi och miljöfrågor, men även att deras rörelseutveckling påverkas positivt.

Mot slutet av dokumentet finns en genomgång av stadens befolkningssammansättning där man beskriver att det är väldigt få barn i innerstaden, vilket härleds till små lägenheter. Samtidigt säger man att allt fler vill flytta dit och fler bor kvar. (Malmö stad, 2000, s. 270-302). Vidare diskuteras olika faktorer som kan locka människor med hög utbildning boende i kranskommuner att flytta till staden, sådant som gör den attraktiv. Bland annat räknar man då in god barnomsorg här.

5.1.4 Landskrona ÖP 2002

“En av den fysiska planeringens viktigaste uppgifter har traditionellt varit att skapa säkra, hälsosamma och trivsamma städer och tätorter. Idag ställs också andra krav t.ex. att stärka staden och regionen i konkurrens om attraktiva företag och hushåll, att verka för ett mer resurssnålt och kretsloppsanpassat samhälle, att stödja kollektivtrafiken, att skydda jordbruks-marken från exploatering.”

(Landskrona kommun, 2002b, s. 111)

Landskronas ÖP, 2000+, antogs av kommunfullmäktige i april 2002. Övergripande teman i dokumentet är ekologi, samt stadens konkurrenskraft på olika områden. I planen i sin helhet förekommer barn mycket begränsat, men de nämns som grupp i förhållande till olika hållbarhetsprogram, exempelvis Agenda 21. Vidare, då en utbyggnad av gång- och cykelvägnätet diskuteras, beskrivs barn och äldre som två grupper vilka anses gynnas mest av detta, på grund av deras begränsade mobilitet. Cykel och att gå till fots anses för övrigt vara det transportsätt som ska vara de huvudsakliga i staden.

Gröna faktorer i staden är något som tas upp ett flertal gånger, likaså tillgängligheten till grönskan och rekreation. Parkerna anses vara mycket viktiga i staden. Kommunen uttrycker att det finns vissa svårigheter med att tillhandahålla tillräckliga rekreativsmöjligheter för sina invånare på grund av jordbrukslandskapets uppbyggnad och efterlyser en regional strategi för att låta invånarna söka detta utanför kommungränserna. Ett sätt för staden att öka sin konkurrenskraft samt dess ekologiska bärkraft anses vara att verka för en tätare funktionsblandad stad. Där konstaterar kommunen dock att det kan finnas en risk med att grönområden inom staden kan behöva tas i anspråk, om inte staden ska breda ut sig på jordbruksmarken (Landskrona kommun, 2002b, s. 29).

5.1.5 Malmö ÖP 2018

“Att bygga staden tät och samtidigt tillskapa grönskande närmiljöer och andra funktioner som tillgodo-ser barns och barnfamiljers behov och önskemål är en utmaning”

(Malmö stad, 2018, s. 45)

Malmö senaste översiktsplan antogs i maj 2018. I planen finns genomgående ett fokus på hur staden ska växa, detta eftersom det finns ett stort behov av att många bostäder byggs. I planens förord återfinns stadens ambitioner, där det skrivs att kommunen ska bedriva en hållbar social, ekologisk och ekonomisk utveckling (Malmö stad, 2018, s. 3). Staden ska framförallt växa inåt, vilket motiveras med att stadsdelar då ska knytas samman för att bygga bort barriärer och få människor närmare varandra. Barn som grupp nämns dels som egna individer, dels som en del i en familj. I samband med att de nämns i ett familjesammanhang handlar det om att barnfamiljer är ett sätt för kommunen att locka mer skattekraft. Barns behov nämns vid ett flertal tillfällen där man bland annat belyser vikten av att ha tillgängliga utemiljöer samt en trafikplanering som tar hänsyn till barn (Malmö stad, 2018, s. 45, 47). I planen har barnperspektivet upplåtits en hel sida. Här belyser kommunen att barnets perspektiv ska beaktas, något som innebär att barn ska lyssnas på samt involveras, då det i längden beskrivs ge trygga vuxna. För att beakta barnets perspektiv avser kommunen att använda sig av barnkonsekvensbeskrivningar, vilket relateras till hur stadens ska planeras vad gäller utemiljöer, trygga skolvägar, tillgänglighet och jämlikhet. Här beskrivs det att bostadsgården utgör en särskilt viktig miljö att bevara. Utemiljöerna vid skolor och förskolor ska vara välplanerade och följa riktlinjerna gällande friytor. Samtidigt belyser kommunen att det finns en utmaning i att staden behöver förtätas samtidigt som de vill tillhandahålla attraktiva miljöer genomgående i hela staden, för alla stadens invånare (Malmö stad, 2018, s. 45).

5.1.6 Landskrona ÖP 2016 och FÖP 2014

“Landskrona tycks helt enkelt vara lite mer stad än sina jämförbara konkurrenter samtidigt som småstadens kvaliteter aldrig är långt borta.”

(Landskrona kommun, 2014, s. 43)

Stora delar av Landskronas ÖP tar avstamp i en SWOT-analys¹¹ som genomförts. Denna har applicerats på de olika typer av orter som man menar finns i kommunen, vilka är centralort, stationsort, lite större tätort, landsbygd samt ö (Ven). Syftet med att använda sig av planeringsverktyget beskrivs vara att göra en nulägesbeskrivning av de olika orterna samt vilka utvecklingsmöjligheter som finns för dessa. Utifrån analysen har det sedan arbetats fram strategier för hur kommunen ska uppnå vissa övergripande mål, exempelvis gällande hur och var kommunen vill se en befolkningsökning (Landskrona stad, 2016). På grund av översiktsplanens fokus på kommunen i sin helhet valdes att inkludera Landskronas FÖP, vilken antogs av kommunfullmäktige i juni 2014 och specifikt har fokus på Landskronas tätort. Gruppen barn nämns i bägge dokument, och många formuleringar är återkommande mellan de olika dokumenten. I kommunens ÖP nämns barn ofta i statistiska sammanhang, för att berätta var i staden de bor. Vidare nämns gruppen ofta i olika sammanhang till den

¹¹ En SWOT-analys används i Landskrona ÖP 2002 och 2016 för att studera ett områdes styrkor, svagheter, möjligheter och hot (Landskrona kommun, 2002b; Landskrona stad, 2016). (Strength, Weakness, Opportunity, Threat)

SWOT-analys som genomförts. Exempelvis skrivs det beträffande ett område i kommunen att det är bra för barnfamiljer, medan det om ett annat område uttrycks att det finns utmaningar gällande otrygga skolvägar. Från detta presenteras strategier för hur olika områden ska optimeras för att vara anpassade för bland annat barnfamiljer.

I FÖP nämns barn i boendestatistiken där gruppen räknas innefatta åldrarna 0-18. Gruppen "barn och ungdomar" anses även utgöra grunden för stadens framtida folkhälsoarbete och man anser sig kunna förskapa förutsättningarna för en mer jämlik hälsa genom att rikta sig till denna grupp. Att rikta sig till barn genom en god barnomsorg och bra grund- och gymnasieskolor är även något som kommunen anser kommer att stärka stadens konkurrenskraft i ett regionalt perspektiv och låta kommunen nå fram till sitt mål att ha regionalt attraktiva områden (Landskrona stad, 2014, s. 51). I FÖP nämner man att kommunen genom att värna och utveckla de rekreativa värdena skapar förutsättningar för kommunen/staden att ta plats på den regionala arenan. De anlagda parkerna som finns i staden anses vara viktiga i detta avseende, likaså den bostadsnära naturmiljön. Vidare anses de rekreativa värdena till stor del bestå av de grönområden som finns i staden och blir till mötesplatser vilka förutom att bidra med rekreation och plats för lek anses gynna folkhälsan, demokratin och välfärden.

5.2 Kvantitativ innehållsanalys

Den kvantitativa innehållsanalysen har strukturerats kronologiskt efter årtal för att kunna visa på eventuella ökningar eller minskningar i hur olika ord använts. Här kan vi exempelvis se en minskning i hur ofta ordet ”barn” använts under det tidiga 00-talet och i hur det används i de gällande ÖP. Vi kan även se hur ordet ”barnperspektiv” vilket inte användes alls i början av tidsperioden i de senare dokumenten börjat dyka upp.

Kvantitativ Innehållsanalys av Malmö ÖP 2000, Landskrona ÖP 2002, Landskrona ÖP 2016 & Malmö ÖP 2018

Kvantitativ Analys	Malmö ÖP 2000	Landskrona ÖP 2002	Landskrona ÖP 2016	Malmö ÖP 2018
Barn	37	28	13	19
Barnperspektiv	0	0	1	5
Rekreation	177	76	92	10
Grön	352	133	9	1
Hälsa	12	20	21	32
Förtätning	56	11	10	9
Attraktiv	122	32	15	25
Bil	47	23	17	11

Tabell 2. Kvantitativ innehållsanalys

5.3 Intervju

Här presenteras ett axplock av de frågor som vi ställde till de båda kommunerna. Frågorna som presenteras och analyseras har valts efter teman som barnvänlighet och barns platser i staden. Den text som återges efter varje fråga är omskriven och i förkortade sammanfattningar av svaren. Teman som vi kunde utläsa från intervjuerna var barns deltagande, lagstiftning, förtätning kontra att bygga ut på jordbruksmark samt jämlikhet. Vad gäller barns deltagande verkar kommunerna vara eniga om att det är viktigt samt att det är något man vill arbeta med, men samtidigt menar båda att det tar för lång tid och kostar för mycket. Lagstiftningen tycker båda kommunerna är för vag, och de hade gärna sett tydligare riktlinjer för utemiljöer, men också för barns deltagande. Gällande företeelsen att förtäta eller att bygga ut staden finns viss skillnad. Medan Malmö inte nämner att bygga ut staden på jordbruksmark som ett tänkbart scenario påpekar Landskrona dels att Länsstyrelsen blivit mer tillåtande att bygga ut, dels att Landskrona inte har kommit till ett stadie där förtätning är det enda möjliga. Jämlikhet nämndes i synnerhet i intervjun med Malmö, men Landskrona belyser också vikten av att ha jämlik tillgång till grönyta för stadens alla barn.

1. Vad gör Malmö/ Landskrona till en bra stad för barn?

Malmö

Stadens temalekplatser, som både är integrerande för de är så pass speciella att man söker sig till dessa platser, och samtidigt är de inte geografiskt knutna till en viss plats. Det blir en dagsutflykt dit barn med familj åker. Där sticker Malmö ut där man verkligen tänkt på barnen.

Landskrona

Det är en ung stad, där alla inte har en egen trädgård. Då måste de offentliga ytorna finnas där. Stadsmiljöavdelningen har givits en stor budget för att man vill satsa på de offentliga platserna. Man har satsat på temalekplatser. Dammhagsskolans skolgård rustades upp och är allmän plats/ park efter klockan fem på vardagar. Och den används vilket är glädjande, för då finns det ett behov. Vissa delar av staden är bättre för barn än andra. Den ligger bra till, det är nära till skog, parker och hav. Staden är inte speciellt tät.

2. Vem är det som ska ta hänsyn till barns behov av rörelse?

Malmö

Det är kommunens ansvar att se till och möjliggöra. Enligt kommunen är det inte möjligt att säga "ni får ingen bostadsgård, föräldrarna kan ta sina barn till en park så att de kan springa". Sen har föräldrar också ett ansvar men kommunen har minst lika stort ansvar. Det finns ingen förvaltning i kommunen som kan svära sig fri från att skapa god hälsa. Och då börjar man med barnen, att ge dem de bästa uppväxtvillkoren och att man bygger in det.

Landskrona

Föräldrar har visst ansvar när det gäller att se till att barnen rör på sig, men man kan inte säga att det är deras ansvar att barnet har tillgång till grönyta. Man kan ej heller alltid ha grön närmiljö inom 300 meter. Man kan inte säga att det är föräldrarnas ansvar. Med Barnkonventionen kan man kanske komma att se över hur grönplanen för varje kommun ser ut för barn.

3. Använder sig kommunen av några normer för utrymme när det gäller barn?

Malmö

Det finns en plan, men inga konkreta normer när det gäller barn förutom när det kommer till utrymme för skolgårdar. Då följs Boverkets rekommendationer, och de mått kommunen själva satt upp. Det är ingen lag men det är rekommendationer som kommunen förhåller sig till, och där har man krav på hur många m² yta per barn. Utöver det har kommunen mått/ytor exempelvis när det gäller gröna och blå miljöer där det finns en minsta sträcka för varje bostadsområde och gröning. Det finns inga normer som specifikt riktar sig till barn.

Landskrona

Inte annat än Boverkets rekommendationer.

4. Barns har ju behov av att röra på sig och behöver tillgång till rekreation och gröna utemiljöer, hur går detta ihop med förtätning och en minskning av friyta?

Malmö

Kommunen ser små risker i detta och anser att de förser varje område med tillräckligt med parker och yta. Samtidigt uttrycks en oro över gårdsmiljöerna, som visserligen inte alltid är gröna, men som är den första platsen där barn kan släppas ut själva utan vuxet sällskap med tanken att de stannar där. Man är för ett samutnyttjande av gårdsmiljöer, vilket man anser är nödvändigt i den täta staden men ställer sig tveksam till ett scenario där hela bostadsgården blir en förskolegård. Då finns inget privat utrymme förrän på kvällstid och nedskräpning som fimpar från balkonger ner på gården beskrivs som ett potentiellt problem. Gårdsmiljöerna beskrivs även inte bara finnas för barnens skull utan för samhörighet och för de boende att lära känna sina grannar. Rådande trend för tillfället är att vistas på sin egen inglasade balkong istället för att använda den gemensamma gården. Det här att man inte har någonstans träffar sina grannar och där barnen kan hitta en lekkamrat nära, det är något som oroar mer än själva grönytorna. Speciellt med tanke på att kommunen har grönytefaktor, och faktiskt kan kompensera yta med täthet även där. Den täta staden kan också vara tätare grönska.

Landskrona

Landskrona beskrivs ännu ha gott om yta inom staden, men förtätning är något som talas om. Farhågan är att det blir ett dödläge där man inte får bygga på jordbruksmarken, och då måste man bygga på grönytorna i stan. En avvägning anses viktig. Länsstyrelsen upplevs dock som att den börjat släppa efter med att bygga på jordbruksmarken. Alternativet är att sanera gammal industrimark, men detta är dyrt. Man hade gärna sett statliga stöd för detta.

Ett sätt man tänker att man skulle kunna förtäta är att det kanske inte behöver en hel fotbollsplan om den ska användas för små barn, där kanske man hade kunnat se en kombination av förtätning och värnande av barns intressen. Kommunen anser det även viktigt att fundera på vad som försvinner när man bygger.

5. Skulle ni säga att sättet att planera för barn förändrats över tid? Har det hänt något speciellt som gjort att det blivit så (Ex Barnkonventionen)

Malmö:

Barnkonventionen har inte lett till någon vändning, mer än att kommuner fått ögon på sig att de nu måste strama upp så att de verkligen klarar det. I övrigt har kommunen annars haft sociala konsekvensbedömningar sedan 2014. Annars finns det en upplevelse av att gårdsutrymmen krymper och en diskussion om det går att flytta upp förskolorna från gatunivån till innergårdar och tak.

Landskrona:

Man beskriver att det funnits en diskussion kring friyta, men att det finns mer medvetenhet om hur viktigt den är nu. Dock hade man erfarenhet från andra kommuner där detta förbisetts vid planeringen av en ny skola, trots yta. Idag beskrivs trenden att unga gör sina röster hörda mer, något man försiktigt kallar Gretaeffekten. Om ungdomar skulle kräva yta, exempelvis parker, tror man att kommunen skulle behöva ta tag i ytfrågan. Man känner sig lite bakbundna med PBLs bestämmelser för hur ett samråd ska se ut. Man anser att när allt det lagstadgade väl genomförts har man inte tid eller råd att genomföra mer kreativa idéer för samråd som kanske hade kunnat inkludera fler intressenter än de som lagen säger att man ska kontakta. För att inkludera barn i planeringsprocessen tänker sig kommunen att digitala verktyg skulle underlättat, detta hade man sett exempel på fungerat i andra städer. Att inkludera barn i planering ses även som en katalysator för att väcka engagemang hos grupper som kan vara svåra att nå, exempelvis kvinnor i utanförskapsområden.

6. Vad är det som skulle behövas för att få till bättre utemiljöer för barn i en tid där förtätning är nödvändigt?

Malmö:

Hade gärna sett lite push från lagstiftningen, gärna kring ytor. Nu är inte ytor på skolor lag, men det skulle kunna bli det. Föreslår också att skulle kunna finnas lagar kring bostadsgårdar, som dock inte bara handlar om barn, då det också handlar om den sociala samvaron. Vidare föreslogs det att det i varje område/kvarter borde finnas ytor för social samvaro, nästan som lag. Vidare uttrycks att det behövs lagar som stöttar ekonomi och jämnare förutsättningar för barnfamiljer.

Barn drabbas av föräldrarnas dåliga ekonomi, och kommunen hade gärna sett lagar som stöttar rent ekonomiskt för en annan bostadsbransch. Som gjorde att barnfamiljer har råd. Det anses skrämmande hur många barnfamiljer som bor trångt så att barn inte kan göra läxorna hemma utan att måste ta sig iväg för att göra dem.

Landskrona:

Tydligare lagstiftning, framförallt, ansågs som det som behövdes mest, för att reda ut otydliga tolkningsbara riktlinjer. Detta tror man kommer komma så småningom av rent ekonomiska skäl då en överlag försämrad folkhälsa bland unga, på grund av stillasittande et cetera, är oerhört dyrt. Man resonerar även att de som kanske behöver mest friyta, alltså små barn, är de som inte själva kan göra sin röster hörda.

Dock har man tankar om att barn nu tar mer plats i debatten än vad de gjorde på 1980 eller 1990- talet vilket ändå leder dem till att tro att det är på väg åt rätt håll.

5.4 Platsbesök

5.4.1 Lorensborg

5.4.1.1 *DP Lorensborg*

I Lorensborg granskades totalt fyra olika detaljplaner med tillhörande dokument, vilka alla främst anger bestämmelser för olika byggnadstekniska detaljer. I de äldre dokumenten nämndes inte barn annat än i delen “bihang 223” där en medlem i byggnadsnämnden ansåg att det planerade daghemmet skulle placeras mer i mitten av området (Malmö stad, 1955). Lekplatsen som finns i området fanns inte med i någon detaljplan över utemiljöerna i området. I en mer nutida detaljplan gällande påbyggnad av lägenheter i området från 2013 har man med ett kort avsnitt som heter barnperspektiv (Malmö stad, 2013a). I denna tar man upp Barnkonventionen och beskriver området som barnvänligt med tillgång till mycket grönyta samt idrottsplatser.

5.4.1.2 *Platsbesök*

Vi besökte Lorensborg tisdagen den 18/2 efter lunch. Vid besöket var det cirka 2 grader varmt och både blåste och regnade lätt. Promenaden sträckte sig längs insidan av husen på Lorensborgsgatan, vidare via Stadiongatan och Stadionparken, för att avslutas på John Ericssons väg. Det går inga större bilvägar genom området men det finns tre infartsvägar från en parallellväg till Lorensborgsgatan, vilka leder till parkeringsplatser som separerar området i tre delområden. För att ta sig mellan delområdena får man välja mellan att korsa en av infartsvägarna eller att ta en längre väg via parken och runda parkeringen.

Figur 11. Vy från Lorensborgs mellersta delområdes gård bort mot Stadionparken, Malmö stadion i bakgrunden (18/2-2020)

I det nordligaste delområdet ligger en förskola, vilken hade en liten tillhörande utsläppsgård. Bullret från omkringliggande vägar tonade ut och var inte märkbart på innergårdarna. Vid besökstillfället var delar av innergården avspärrad. Enligt en informationsskylt på avspärningen höll innergården på att omarbetas till att skapa något kallat Sinnenas trädgård. På innergården återfanns även en liten lekplats samt en liten sportplan avsedd för bollsporter. Innergården ligger vägg i vägg med Lorensborgsskolan, men det saknas en direkt koppling dem emellan. I övrigt fanns även ett antal uppvuxna större träd och buskar. Intill Lorensborgsskolan finns också en större parkering, som vid besökstillfället är full. Övriga parkeringsplatser i området är halvtomma när vi är där.

Figur 12. Lorensborg mellersta delområde, del av lekplats med klätterställningar, sportplan, gungor och bouleplan. (18/2-2020).

På det mellersta delområdets innergård finns en större lekplats. Lekplatsen består av en linbana, en klätterställning, basketplan, gungor, sandlådor och flertalet bänkar med bord. I anslutning till denna ligger en bouleplan (Se figur 12.). Växtligheten på innergården består av många större uppvuxna träd och buskage. Innergården har även en stor öppen gräsyta vilken övergår i ett fält med spridda vuxna träd, korsad av ett antal gångvägar, som i sin tur övergår i stadionparken (Se figur 11.). Det sydligaste delområdets innergårdar kunde vid besökstillfället inte besökas på grund av att det avgränsats med höga staket för att bara vara för boende med nyckel. Här observerades på avstånd mestadels gräsyta och uppvuxna träd samt ett antal mindre lekplatser vilka mest bestod av en sandlåda och något mindre fast lekredskap. Inom det avgränsade området fanns ytterligare ett antal flerbostadshus vilka hade parkering på baksidan.

5.4.1.3 Bedömning

Rörelsefrihet: Väl godkänd
Miljöerbjudanden: Väl godkänd
Upplevelsekaraktärer: Väl godkänd

5.4.2 Kv. Kranen

5.4.2.1 DP kv. Kranen

“I detta planområde kommer människor i olika åldrar, med olika bakgrund och med olika behov att bo, arbeta och besöka. Området har utformats så att det passar så många olika grupper som möjligt. Barnets bästa har därför inte enbart satts i främsta rummet”

(Malmö stad, 2002, s. 49: 2006a, s. 8)

Detaljplanen för kv. Kranen upprättades av Malmö plankontor år 2002 och vann laga kraft i april 2003. Detaljplanen för Dockplatsen, upprättades 2006 och vann laga kraft i augusti samma år (Malmö stad, 2006b). Denna angränsar till kv. Kranen och utgör bland annat torget Dockplatsen samt bostäder. För kv. Kranen har vi tagit del av två DP med tillhörande dokumentation om 50 sidor och för Dockplatsen 26 sidor. I planbeskrivningen av kv. Kranen beskrivs detta bli en miljövänlig hamnstadsdel som tar till vara stadens industriella arv genom att ge det en mänsklig inramning av ny bebyggelse och goda stadsrum.

Figur 13. Kv. Kranen. Kvarterspark, Vy från promenaden mellan busshållplatsen och Dockplatsen. (19/2- 2020)

Barn som grupp beskrivs kort i dokumenten då den nya miljön anses komma bli spännande för barn, samtidigt som närheten till vattnet anses göra den farlig och kommer att kräva att vuxna har extra uppsikt över barnen. Under rubriken barnperspektiv beskriver kommunen att barns bästa inte har satts i främsta rummet i planeringen av området, men att det finns planer på en ny grundskola i närheten samt ett redan nu existerande gymnasium. I slutet av kv. Kranens plandokument finns något som staden kallar för barnchecklistan vilket är något de menar ska ingå som underlag vid alla beslut i kommunstyrelsen som kommer röra barn under 18 år. Här finns ett antal frågor som gäller hälsa samt Barnkonventionen med kryss ja/nej för om dessa aspekter bedömts vara relevanta i ärendet.

När det kommer till grönyta i området inses att den i kv. Kranen inte kommer att vara omfattande runt om bebyggelsen, på grund av det utsatta läget vid kusten, men att detta kommer att kompenseras med gröna innergårdar. I kv. Dockplatsens illustrationsplan har man dock en kvarterspark inplanerad mellan husen som ska vara allmänt tillgänglig, något som beskrivs som en “grön docka”.

5.4.2.2 *Platsbesök*

Vi besökte kv. Kranen onsdagen den 19 februari. Det var en kall och grå dag, med både regn och blåst. Platsbesöket inleddes vid busshållplats Dockan, för att fortlöpa genom kvartersparken mellan husen vid hållplatsen, där vi fann en lekplats och en del grönska (Se figur 13.). Vi fortsatte promenaden över den gångfartsgata som leder in i det västra delområdet, över torget Dockplatsen.

Figur 14. Kv. Kranen. Vy ut från Dockplatsen (19/2-2020)

De bilvägar som förser området har hastighet 40 km/h förutom där vägen passerar torget Dockplatsen där det är gångfart. Parkeringsplatserna är förlagda i garage under mark samt ett flertal mellan husen och längsmed vägarna på områdets utsida. Förbi småbåtshamnen gick vi längs kajkanten hela vägen runt den östra delen av området med avstickare för att inspektera varje innergård. En stor del av området vätter ut mot vattnet just med kajkanter utan staket. Detta upprepades på den västra sidan av området så långt det gick, promenaden avbröts dock framför avspärrningen vid byggarbetsplatsen längst ut på planområdet.

Figur 15. Kv. Kranen, lekplats på innergård (19/2-2020)

Kajpromenaden som husen vänder sig mot nås från innergårdarna via korta trappor och är utformad i två nivåer, där den övre är själva promenadstråket och den undre mer i nivå med båtarna. Under besöket var området lugnt och ljudet från staden och Västra Varvsgatan dämpade. Dock hördes ljud av måsar, vinden och vattnet. På den västra sidan av dockan finns mycket sittplatser och utgörs av ett trädäck medan den östra sidan mer är en enkelt utformad gångväg med marktegel. Husen i området är tätt placerade bredvid varandra i kvartersstruktur och är mellan fem och sju våningar höga. Runt husen finns knappt någon grönska och ytan är till största del hårdgjord. Totalt finns åtta innergårdar, fem på den östra sidan och tre på de västra. Innergårdarna var mestadels kuperade och samtliga hade inslag av grönska, mestadels gräsmatta och låga häckar, även om utformningen av dessa varierade. På en av innergårdarna fanns en mindre lekplats, vilken bestod av en liten sandlåda och två mindre bord (Se figur 15.). Delen längst ut på den östra delen av området bestod av en öppen yta i form av ett trädäck med upphöjda gräsmattor. På dessa ytor fanns ett antal bänkar och några träd.

Figur 16. Kv. Kranen, vy söderut på nedåt Krankajen (19/2-2020)

5.4.2.3 Bedömning

<p>Rörelsefrihet: Underkänd</p> <p>Miljöerbjudanden: Underkänd</p> <p>Upplevelsekaraktärer: Underkänd</p>

5.4.3 Gyllins Trädgård

5.4.3.1 DP Gyllins trädgård

Planförslaget ger med sin naturnärhet och småskalighet samt närhet till skola och förskola goda förutsättningar för att tillgodose barns olika behov.

(Malmö stad, 2006b, s. 13)

För Gyllins trädgård finns tre detaljplaner, som alla representerar olika etapper och utgör en del av ett planprogram för hela området (Malmö stad, 2006a). Planerna är antagna allteftersom sedan 2006 och innefattar i synnerhet bostadsbebyggelse och skolor. I samtliga dokument har Malmö stad valt att inkludera ett barnperspektiv, något som utgår från Barnkonventionen (Malmö stad, 2006b, 2013b, 2016c). I planerna lyfts också områdets grönska och cykelvägar som fördelaktig för barn. Vidare resoneras det kring säkerhet, detta eftersom flertalet anläggningar för dagvattenhantering finns placerade i området. Vidare talas det om barn i samband med antalet skolplatser, något som kommunen identifierat kommer bli en bristvara (Malmö stad, 2006a). I relation till skolor nämns också riktlinjer för utemiljöer vid förskola och skola. För en skola utgår kommunen att det per elev behövs cirka 15 m² utemiljö och för ett förskolebarn är måttet 30 m². Det totala ytbehovet för både skola och förskola förklaras, med byggnader inkluderat, vara 16 300 m². Intill skolmiljöerna kan kommunen tillhandahålla totalt 23 500 m². Skolgårdarna ska inte bestå av mycket hårdgjord yta, utan istället bestå av gräsmattor och planteringar.

Figur 17. Gyllins trädgård, en innergård mellan flerfamiljshus och radhus

För detaljplanerna inkom ett antal överklaganden som relaterar till barn. Bland annat påpekar hyresgästföreningen att det bör ske en tydlig planering gällande barns tillgång till lektytor på allmän platsmark dagtid såväl som kväll. Stadsbyggnadskontoret påtalar som svar att detta inte är något som är möjligt att styra över i detaljplanen (Malmö stad, 2016c). Vidare har kritik lyfts mot att en specifik yta är för nära belägen en större väg, varpå den inte bör benämnas som mark för barns utevistelse. Andra överklaganden som lyftes var ytterligare ett kring buller samt ett gällande hastighetsbegränsningar på en väg.

5.4.3.2 Platsbesök

Platsbesöket i Gyllins Trädgård ägde rum onsdagen den 26 februari, som åter var en gråmulen dag. Vi tog oss dit med buss, och behövde gå en bit eftersom det inte fanns någon hållplats inne på själva området. Rundvandringen började vid Junibackens förskola. Intill denna fanns vad som verkade vara en uppsamlingsplats för dagvatten, över vilken man placerat gångbroar (Se figur 18.). Vid besökstillfället fanns här mycket vatten men det översteg inte att bli djupare än omkring 50 centimeter. Intill platsen fanns områdets stora temalekplats, vilken övergår i ett större skogsområde. Dagvattenhanteringen fotograferades men barn var ute och lekte på förskolegården vilket hindrade oss från att fotografera den, likaså temalekplatsen. Vid parkeringsplatsen för temalekplatsen och förskolan fanns en mindre anläggning med toaletter, kran för påfyllning av vattenflaska samt automatisk cykelpump. Besöket fortsatte utmed områdets yttersta bebyggelse, längsmed ett dike där det rann vatten. På andra sidan diket i skogen fanns kojor (Se figur 19.).

Figur 18. Gyllins Trädgård, Dagvattenhantering med gångbro, Vy norrut mot förskolan Junibacken (26/2-2020)

Vidare fortsatte promenaden in bland områdets flerfamiljshus. Här observerades att våningsplanen varierade mellan tre och fem våningar (Se bild 17.). Somliga av husen var placerade som punkthus med tillhörande parkering bredvid, medan andra hus var tätare placerade. Flerfamiljshusen var placerade längs de tre gatorna som löper genom området, Vilekullagatan, Vimmerbygatan samt Lönnebergagatan, alla med en hastighetsgräns på 40 km/h. Utanför området går Sallerupsvägen, vilken är en större bilväg. Vägen är dock avskärmad med tre bostadshus, kullar samt en del växtlighet.

Vid besöket var här inte mycket trafik, det mesta som hördes var fågelkvitter och ljudet från barn som var ute och lekte, annars var här tyst och lugnt. På bostadsgårdarna fanns bara mycket små lekplatser vilka främst bestod av sandlådor och enstaka fast lekmaterial. Efter att ha passerat bostadshusen passerades på avstånd återigen Junibackens förskola. Platsbesöket fortsatte sedan vidare till den nybyggda Toftanässkolan, och intill denna fann vi ytterligare en förskola. Intill skolan finns parkeringsplatser, och både skol- och förskolegårdarna är inhägnade. Intill dessa ligger områdets idrottshall. Resterande delar av området efter skolan var ännu inte färdigbyggda, och vi valde därför att avsluta rundvandringen här.

Figur 19. Gyllins Trädgård, Skogsmiljö med koja (26/2-2020)

5.4.3.3 Bedömning

Rörelsefrihet: Godkänd Miljöerbjudanden: Väl godkänd Upplevelsekaraktärer: Väl godkänd
--

5.4.4 Tegskiftet

5.4.4.1 DP Tegskiftet

Tegskiftet hade trots att det byggdes under 1970- talet endast gällande detaljplaner från 1993. Dokumenten var de tidigaste vi fick fatt på gällande områdena, detta trots omfattande kontakt och hjälp från Landskronas stadsbyggnadskontor. Detaljplanerna som finns, med dess tillhörande dokument, nämner dock varken barn eller annat relaterat till barn. Istället är fokus främst på byggnadstekniska detaljer inför uppförandet av ett radhusgarage.

5.4.4.2 Platsbesök

Figur 20. Tegskiftet, vy från Solskiftet över parken (19/2-2020)

Vi besökte Tegskiftet onsdagen den 19/2, strax efter klockan 13. Det var omkring fem grader varmt ute och blåsig. Vädret växlade snabbt mellan sol och moln. Under platsbesöket promenerade vi från områdets västra del till dess östra, längsmed husraderna på den gångväg som skilde husen från lekplatsen och grönområdet. Husen i området är alla sju våningar höga med en fasad i rött tegel, och de är placerade med ett förhållandevis brett avstånd, vilket gör området luftigt. Mellan husen finns parkeringsplatser på bägge sidor, varierat med långa plana gräsytor med enstaka träd eller buskage.

Figur 21. Skylt utanför en inhägnad bostadsgård

Figur 22. Tegskiftet, inhägnad lekplats, vy från parken mot Enoch Thulins Väg (19/2-2020)

Vissa av husen har förskolor i bottenvåningarna, vilka i sin tur har tillhörande små inhägnade utsläppsgårdar. Vissa i direkt anslutning till huset, andra lite längre ut på andra sidan gångvägen (Se figur 22.). Inga lekplatser ligger i direkt anslutning till bostadsentréerna, men i den norra änden av området ligger en lek- och grillplats omgärdad av höga staket. Platsen har dock en skylt som markerar att den enbart är till för boende i området, vilket krävde nyckel (Se figur 21.). Intill kortsidorna på husen som vätter mot söder och den gång gångvägen i området finns också en liten park. Till denna finns en lite större lekplats samt en öppen gräsyta. Terrängen är kuperad och består av ett antal stora björkar (Se figur 20.). Intill detta finns ett koloniområde, vilket avgränsas med en cykelväg. På andra sidan avgränsas området av Enoch Thulins väg, vilket är en större rak väg där busstrafiken kör. På avstånd hörde vi ett dovt trafikbuller, i övrigt är det vid tiden för besöket lugnt i området.

5.4.4.3 *Bedömning*

Rörelsefrihet: Väl Godkänd Miljöerbjudanden: Godkänd Upplevelsekaraktärer: Godkänd
--

5.4.5 Solskiftet

5.4.5.1 DP över Solskiftet

Solskiftet hade likt Tegskiftet trots att de byggdes under 1970- talet endast gällande detaljplaner från 1993. Dokumenten var de tidigaste vi fick fatt på gällande områdena, detta trots omfattande kontakt och hjälp från Landskronas stadsbyggnadskontor. Detaljplanerna som finns, med dess tillhörande dokument, nämner dock varken barn eller annat relaterat till barn. Istället ligger fokus främst på byggnadstekniska detaljer inför uppförandet av ett radhusgarage.

Figur 23. Solskiftet, den första innergården, (19/2-2020)

5.4.5.2 Platsbesök

Dagen vi besöker området, strax efter klockan 13 den 19/2, växlar vädret snabbt mellan mulet och sol. Det är omkring fem grader varmt och det är ganska blåst. Samtliga hus i Solskiftet är i tre våningar och placerade så att det formats innergårdar mellan dem, något som gav visst skydd från vinden. På innergårdarna dämpades även alla ljud utifrån, det mesta som hördes var fåglar och ljudet från trädgårdsarbetarna som var där och klippte häckar. Det går inga bilvägar genom området, dessa går runt om och parkeringar är förlagda längs med dessa samt i parkeringsgarage i markplan.

Solskiftet består av totalt tre innergårdar, vilka bind ihop av asfalterade gångvägar. En av innergårdarna består av en större kvadratisk gräsyta, med några träd i olika storlekar. Mitt på innergården finns en stor björk. Bredvid denna fanns en liten grillplats med sittplatser, en sandlåda och en gungställning. Den mittersta av gårdarna är även den täckt av en gräsmatta vilken hade en cirkulär inramning av små buskar. Mitt på denna yta står en pergola med bänkar och bord. Närmare en av bostadsentréerna står två körsbärsträd. Den tredje innergården var den med minst andel gräsmatta i relation till de andra. Här finns utöver gräsmatta en boulebana, odlingslådor, en liten lekplats med rutschkana, klätterställning och gungor samt en grill med matplats under en pergola (Se figur 24.).

Figur 24. Solskiftet, den tredje innergården, (19/2-2020)

5.4.5.3 Bedömning

Rörelsefrihet: Väl godkänd
Miljöerbjudanden: Godkänd
Upplevelsekaraktärer: Väl godkänd

5.4.6 Nyhamn

5.4.6.1 DP Nyhamn

“Landskrona kommun har sedan slutet på 1980-talet arbetat med att åstadkomma ett havsnära, attraktivt boende”

(Landskrona kommun, 2002b, s. 11)

Detaljplanen för Nyhamnsområdet, antogs av kommunfullmäktige i Landskrona i november år 2000 och vann laga kraft i januari 2002. Till detaljplanen hör 150 sidor dokument vilka ingick i den kvalitativa granskningen. Övergripande teman i dokumentet är att skapa ett miljövänligt och attraktivt område.

Barn, som grupp och som begrepp, nämns mycket sällan i detaljplanens dokument för Nyhamn. Teman som kan relateras till barn, såsom skolor, friytor, och till viss del en planerad lekplats utanför området, tas däremot upp. Barn- och utbildningsförvaltningen tar exempelvis upp synpunkter på skolvägen till och från området då de anser att “ett attraktivt boende” även förutsätter en god barnomsorg och skola (Landskrona kommun, 2002a, s. 2). De rekreativa aspekterna i området är annars en faktor som tas upp många gånger i dokumentet. Man diskuterar att det i nära anslutning till planområdet, inom 400 meter, finns stora sammanhängande grönområden och tillgång till badplats, både i havet och i pool. Boende kommer ha tillgång till fiske, bangolf, kanot, segel- och annan båtsport med mera. Detta anser man gör att de rekreativa behoven i området kommer att vara tillgodosedda.

Figur 25. Grönyta i mitten av Nyhamn bredvid parkeringen

Figur 26. Nyhamn. Uteplats mellan hus. (19/2-2020)

Även Nyhamn besöktes den 19/2. Platsbesöket tog sin början i småbåtshamnen. Från bron tog vi vänster och gick längs kajkanten, för att sedan svänga höger och följa vattnet. Samtliga hus i området är 5-6 våningar höga, med stora inglasade balkonger (Se figur 26.). Samtliga hus är utformade på ett sätt där lägenheterna i bottenplan ligger ett halvt våningsplan högre upp (Se figur 27.). Väl inne bland husen uppmärksammade vi att det knappt fanns någon växtlighet, med undantag för några planteringslådor och en liten gräsplätt intill parkeringen som innehöll ett antal mycket små träd och "tallbuskar" (Se figur 25.). Här fanns heller inte några ytor för de boende att umgås gemensamt på. Inom området fanns heller inga ytor avsedda för lek. Runtom husen låg anlagda stenrabatter med större stenskrävor och utspridda planterade vassliknande grästuvar. Många av bostadshusen hade också skärmat av sina entrégårdar på framsidan med mindre staket, samt husens baksida mot badstranden.

Figur 27. Nyhamn. Kajkant och stenrabbatt. (19/2-2020)

Figur 28. Nyhamn. Parkering mitt i området (19/2-2020)

Vid besökstillfället är det ganska tyst i området, sånär som på ljudet från måsar och vinden vilket var ganska ihållande. Intill bostadsområdet fanns dock ett stort grönområde, en utomhuspool, en minigolfbana samt en strand. Verksamheterna är under besökstillfället stängda. En bilväg löper genom området och tar slut strax efter i en större parkeringsplats. Parkeringen i området sker både i underjordiska garage i den delen av området som är närmast centrum, alternativt mitt i området på en parkeringsplats i carports med gröna mosstak.

5.4.6.3 Bedömning

Rörelsefrihet: Godkänd
Miljöerbjudanden: Underkänd
Upplevelsekaraktärer: Underkänd

5.5 Analys av resultat

5.5.1 Innehållsanalys

Från den kvantitativa analysen går det att tyda viss skillnad mellan städerna vad gäller hur ofta de använder ett specifikt ord. Dock är dokumenten av olika storlek och skrivna med olika fokus, vilket kan förklara den ibland höga skillnaden i förekomsten av ett ord. Däremot observerades en generell, och intressant, skillnad mellan planerna och de år som de skrevs. I kommunernas ÖP från 2000 respektive 2002 nämns barn inte i någon större utsträckning, och det är inte tal om något barnperspektiv. Men i de aktuella planerna finns ett tydligare fokus på både barn och rekreation. Vissa ord tycks ha bytts ut och förekommer därför inte särskilt många gånger, däribland olika former av ordet grön vilket vi tror har bytts ut mot hållbarhet, men de aktuella planerna har ett tydligare fokus på fler dimensioner av hållbarhet, däribland barnperspektiv och jämlikhet.

Skillnaderna mellan dokumenten i den kvalitativa analysen är som mest påtagliga i de senast färdigställda ÖP, vilket gör det svårare att få en sammanhängande bild av den mer nutida perioden. Medan Malmö i sin ÖP 2018 viger ett helt avsnitt åt barnperspektivet nämner Landskrona det enbart en gång, som något samhällsplaneringen ska ta hänsyn till (Landskrona stad, 2016, s. 23). Malmö presenterar samtidigt varför barnperspektivet är viktigt att beakta, utmaningar med att applicera det samt strategier för hur kommunen ska gå tillväga för att tillgodose barns behov (Malmö stad, 2018, s. 48). Fokus för Landskronas ÖP 2016 tenderar snarare vara att marknadsföra kommunen för att locka nya invånare, däribland barnfamiljer. I översiktsplanen försöker kommunen genom en SWOT-analys visa på var barnfamiljer tenderar att bosätta sig respektive var de inte gör det. Detta för att sedan redovisa strategier för hur staden som helhet ska bli bättre anpassad för olika grupper, däribland barnfamiljer. Barn som egen grupp nämns inte heller på många ställen, utan nämns snarare i relation till andra grupper - barnfamiljer. Barnfamiljer som en attraktiv del av befolkningen är dock även något som Malmö lyfter och något som kan beskrivas som det vanligaste sammanhang som barn diskuteras i gällande bägge kommuners senaste ÖP.

Rekreation diskuteras i Landskrona ÖP 2016 som något attraktivt, och kommunens många parker och närliggande rekreationsområden spås locka nya invånare (Landskrona stad, 2016, s. 176). Samtidigt framgår det i SCB:s statistik (2010) att staden har en förhållandevis hög andel hårdgjord yta. Utöver detta saknas det i Landskronas ÖP 2016 mått för avstånd till rekreation för barn, och barn kan som konstaterat inte ta sig särskilt långt utan vuxet sällskap. Malmö betonar i sin ÖP 2018 på flera ställen att både grönska och barns utemiljöer är betydelsefulla, dock poängterar de att förtätning är en oundviklig konsekvens av en växande stad eftersom jordbruksmarken inte får bebyggas (Malmö stad 2018, s. 34). Det skulle även kunna tolkas som att Malmö prioriterar inflyttning av nya människor framför att bevara grönytor. Bägge städer har en liknande problematik gällande att bygga på jordbruksmark eller på gröna ytor i staden, och samtidigt som de redan nu upptas av mycket hårdgjord yta vill de bägge framhålla de gröna ytornas vikt inom staden. Det går även att uttyda en motvillighet

mot att hela tiden tänja på stadens yttre gränser och expandera som gjordes under tidigare perioder.

En lösning som presenteras i relation till denna problematik i bägge städer är samnyttjande av ytor med flera olika funktioner (Malmö stad, 2018, s. 34; Landskrona stad, 2016). Just att förlägga förskolegårdar och liknande platser för barn på tak, något man exempelvis gjort i Köpenhamn (de Laval, 2015, s. 24), är något som Malmö stad inte anser lämpligt. Samtidigt kunde vi i intervjun och i plandokumentet se att man i den täta staden anser att kompensation av förlorad grönyta är något som kommer att behöva tillämpas (Dock, personlig kommunikation, 18 februari 2020; Malmö stad, 2018, s. 35). I Landskrona där det dock diskuteras förtätning verkar man inte ha hamnat här riktigt än, utan här finns fortfarande "outnyttjad" yta inom staden på grund av en relativt gles bebyggelse (Landskrona stad, 2016)

Beträffande kommunernas översiktsplaner från tidigt 2000-tal återfinns även där vissa skillnader, men överlag har de gemensamma teman. I bägge kommuners översiktsplaner diskuteras den regionala och den ekonomiska utvecklingen av staden, och man försöker positionera sig gentemot andra kommuner genom att lyfta kvaliteterna i staden. De nyliberala idéerna om att marknadsföra kommunen upplevs som närvarande. Malmö inleder sin ÖP 2000 med att diskutera vid tillfället aktuella frågor och utmaningar, exempelvis gällande ökade befolkning, låg förvärvsfrekvens och segregation. Men kommunen belyser också viktiga projekt för staden, däribland Malmö Höskola, Bostadsmässan och Öresundsbron (Malmö stad, 2000, s. 16). Landskrona har använt en SWOT-analys för att identifiera vad som behöver utvecklas och bevaras i staden (Landskrona kommun, 2002, s. 244). Visserligen identifierade kommunen bristande rekreation som ett problem för den generella folkhälsan, men i övrigt är det svårt att förstå för vem analysen är gjord. Barn som grupp nämns inte alls, vilket kan vara en konsekvens av att ÖP riktar sig till andra grupper.

Skillnaderna mellan kommunernas GP, bägge från 1966, är inte så påtagliga. Ingen av dokumenten belyser barn som grupp i någon större utsträckning. Bägge diskuterar rekreation som en central planeringsfråga, som en bristvara och något som det måste planeras ytterligare för (Malmö Stad, 1966; Landskrona kommun, 1966). Andra planeringsfrågor ges dock mer vikt, däribland den växande industrin, fler nya arbetstillfällen och en ökad befolkningsutveckling. Däremot argumenterar kommunerna för säkra skolvägar för barn, i och med den ökade bilismen. De problem som nu beskrivs ha sitt ursprung i modernismen identifierades alltså som problem redan då, men strategierna som presenteras som lösning har förändrats. I GP handlar det om trafikseparering medan det i senare dokument handlar om trafikreducerande åtgärder, alternativt inte ges någon vikt alls.

I Malmös detaljplaner för både kv. Kranen och Gyllins trädgård har kommunen valt att inkludera barnperspektiv, något som ska ha varit rutin sedan 2014 (Dock, personlig kommunikation, 18 februari 2020). I en DP för Gyllins trädgård framgår det att staden åtminstone avsåg att beakta barns möjligheter till utevistelse (Malmö stad, 2006b, s. 13). I detaljplanerna för kv. Kranen har barnperspektivet inte fått väga över andra gruppers intressen. Barnperspektiv nämns således i DP för både Gyllins trädgård och kv. Kranen, men

ges olika vikt. Samtidigt är resultatet i den fysiska miljön väldigt olika. Jämförs dessa detaljplaner sedan med Lorensborg, där barn inte nämns i alls, blir resultatet av den fysiska miljön än mer intressant. Trots att barn inte nämns alls i DP för Lorensborg är området enligt vår studie något mer barnvänligt än Gyllins trädgård, och betydligt mer barnvänligt än kv. Kranen som ändå har inkluderat barnperspektivet till viss del i dokumenten. Vad denna skillnad beror på kan troligen härledas till de normer som fanns när Lorensborg byggdes, som inte längre finns kvar i lagstiftningen. Lorensborg är byggt under en period som var mer präglad av normer kring barns utemiljöer medan områden som kv. Kranen byggdes under en tid där andra intressen gavs större plats. Faktum kvarstår dock att det i DP för kv. Kranen inkluderats en barnchecklista samt ett avsnitt angående barn, men de skriver att de inte avser beakta barnperspektivet i någon högre grad relaterat till andra grupper.

I DP för Teg- och Solskiftet i Landskrona nämns inte barn alls. I DP för Nyhamn finns inte barnperspektiv under en specifik rubrik men däremot nämns både barn, utemiljöer och rekreation vid ett antal tillfällen. Exempelvis har kommunen identifierat att det är en brist på lekplatser i de centrala delarna av staden varpå man vill anlägga en lekplats i Nyhamn. Detta förverkligades dock inte inom avgränsningen för området. Rekreation diskuterar kommunen som något det finns tillräckligt av inom eller i anslutning till området (Landskrona kommun, 2002a, s. 38). Det finns visserligen både utomhuspooler, en minigolfbana, en strand och en skateboardpark i närheten, men dessa är alla placerade utanför planområdet, vilket då anses tillräckligt. För ett äldre barn kan detta anses tillräckligt men när det kommer till den bostadsnära rekreationen som är viktig för mindre barn är det inte tillräckligt. Det är också värt att fundera över tillgängligheten till dessa ur ett ekonomiskt perspektiv, då vissa av dessa rekreationsytor, som utomhuspoolen, kostar pengar att ta del av.

Från vår innehållsanalys går det att uttyda viss skillnad i och mellan de två tidperiodernas olika plandokument dels vad gäller antalet tillfällen som barn nämns, dels i vilka sammanhang som det görs. Det här tenderar att bero på vilken typ av plandokument det gäller samt när dokumentet i fråga skrevs. Dokumenten är på så vis barn av sin tid, och de modernistiska och nyliberala idealen har i högsta grad påverkat innehållet i dem. De mest fundamentala skillnaderna som observerades mellan dokumenten var dels att DP från modernistiskt planerade områden i samtliga fall var avsevärt mycket kortare och mindre detaljerade än vad nyare DP är. Dels har GP ett helt annat fokus än vad dess ersättare ÖP har, där fokus i GP snarare ligger på olika prognoser medan ÖP i sin karaktär är än mer politisk och visionär. En gemensam nämnare för samtliga undersökta kommunomfattande dokument är dock synen på tillväxt, där båda till följd av urbaniseringen förväntar sig ökad tillväxt. Målsättningen med dokumenten verkar vara att presentera strategier för hur denna tillväxt ska mötas och förverkligas. Några direkta skillnader mellan kommunernas olika DP återfanns däremot inte. Men dessa är dock av relevans att diskutera utifrån huruvida de beaktar barn.

5.5.2 Områdesanalys resultat

Område (Årtionde)	Rörelsefrihet	Miljöerbjudanden	Upplevelsekaraktärer
Lorensborg (1950)	Väl Godkänd	Väl Godkänd	Väl Godkänd
Solskiftet (1970)	Väl Godkänd	Godkänd	Väl Godkänd
Tegskiftet (1970)	Väl Godkänd	Godkänd	Godkänd
Kv. Kranen (2000)	Underkänd	Underkänd	Underkänd
Nyhamn (2000)	Godkänd	Underkänd	Underkänd
Gyllins Trädgård (2010)	Godkänd	Väl Godkänd	Väl Godkänd

Tabell 3. Resultat områdesanalys

Rörelsefriheten för barn i de bostadsnära miljöerna i Lorensborg var stor, därav betyg Väl godkänt. Faskunger (2008), Kylin (1999) och Cele (2015) menar att den främsta faktorn för hur stor rörelsefrihet ett barn har är hur tryggt vuxna upplever att ett område är. Vad som anses ge hög grad av rörelsefrihet för barn är att de ska ha möjligheten att kunna ta sig ut från sin port och rakt ut på bostadsgården och till lekplatser eller liknande på ett säkert sätt. Denna möjlighet finns inte för alla barn i Gyllins trädgård, som bara fick betyg godkänt, då här fanns vissa hus i utkanten av området mot Sallerupsvägen där barn för att ta sig till mer rekreativa miljöer behöver korsa en 40-väg utan övergångsställen. Detta baserades på SKL:s rekommendationer att inte ha mer än 30- vägar i områden som ska anses tillgängliga för barn (SKL, 2015. s. 84).

I Lorensborg kunde ett barn välja mellan att leka på den egna innergården, den i kvarteret bredvid eller lekplatsen i Stadionparken mittemot, allt utan att behöva korsa en bilväg. Här fanns även ett stort utbud av uppvuxen växtlighet att leka i. Trots att SCAFT introducerades efter att området planerats och byggts finns här starka karaktärsdrag av liknande områden med just trafiksepareringen av bostadsområden och gång-, cykel- och biltrafik. Både Teg- och Solskiftet, byggda efter att SCAFT hade introducerats, fick väl godkänt gällande rörelsefrihet. Barn i bägge områden kan ta sig runt i olika rekreativa miljöer och gå mellan delområdena utan att passera en bilväg, även om utbudet av miljöerbjudanden inte var lika högt som i Lorensborg.

De områden som rankats lägst i denna undersökning var Nyhamn och kv. Kranen. Nyhamn godkändes med nöd och näppe gällande rörelsefrihet men kv. Kranen underkändes. Bägge områden utvecklades som Waterfront development i början av 00-talet och ligger i gamla hamn eller verksamhetsområden med havet inpå knuten. I Nyhamn finns inga bostadsnära utemiljöer inom området för barn att leka i. Ett antal av husen på områdets norra sida

angränsar till en stor park, vilket skulle ge dem Vål godkänt, men de flesta ligger ut mot vattnet och det saknas staket längsmed kajkanten. Grönområdet ligger dessutom inte inne på planområdet. Kv. Kranens hus gränsade alla med minst en fasad till vattnet, på Hamnpiren med minst två. Inte heller här fanns några staket som skydd för personer som inte kan simma. Barn som bor i kv. Kranen kan däremot ta sig till den lilla parken på andra sidan Dockplatsen utan att passera en bilväg med mer än gångfartshastighet. Kanhända att barn själva inte hade sett några former av hinder i dessa miljöer, kajkanter exempelvis kan nog vara intressanta. Dock hamnar vi då tillbaka till vad vuxna anser vara en säker miljö att låta barn leka själva i, och här gjordes bedömningen både av oss själva och av Malmö stad (2002), att hamnmiljöer inte kan räknas till denna kategori.

När det kommer till miljöerbjudanden får Lorensborg, Gyllins trädgård, och Solskiftet högsta betyg, trots att utemiljöerna till sin utformning är olika. Utemiljöerna i Lorensborg består till största del av lekplatser med ordnade fasta lekredskap och sandlådor, med grönska i form av gräsmattor, stora träd och buskage. Gyllins trädgård däremot har ett fåtal mindre lekplatser i närheten av bostadsentréerna, men en större temalekplats och ett skogsområde finns nära tillgängligt. Många av barnen når även dessa utan att behöva passera en bilväg. I Solskiftet finns ett mindre grönområde med lekplats i anslutning till området, som också gränsar till Tegskiftet, och bägge områden har någon form av bostadsnära lekmiljö. Den i Solskiftet är mer barnvänlig med en blandning av öppna ytor, lekplatser och växtlighet.

Tegskiftets bostadsnära miljöer är lite annorlunda, här är lekytorna inhägnade med staket och grind, och placerade på den ena kortsidan på mycket avlånga huskroppar. De som tillhör förskolorna är olåsta men den som enligt skylt enbart är till för boende, och även inkluderar grillplats är låst. Staketet kring denna är så högt att grinden blivit en dörr. Detta är vad Tegskiftet snubblar på för att inte få högsta betyg. Hade inte parken legat så pass nära området att den till stor del omsluter de inhägnade gårdarna hade området fått ett ännu lägre betyg vad gäller miljöerbjudanden. Att behöva ha nyckel för att komma in till lekplatsen förutsätter antingen att barnet är tillräckligt gammalt för att ha en egen nyckel, eller att barnet är i sällskap av en vuxen eller äldre syskon med nyckel. Det utestänger alltså små barn, speciellt om dörrarna är tunga och svåra att öppna. Nu finns parken precis bredvid som "räddar" området, dit det varken är staket eller grindar. Även i Lorensborg finns det avspärningar, i detta fall gäller det hela tredje delområdet som avgränsas med höga staket och häckar. Anledningen till att detta inte drar ner betyget är själva skalan på utemiljöerna. För de barn som bor på någon av de första två gårdarna har de tillgång till bägge två, samt hela Stadionparken. För barn som bor i det sista delområdet kan tillgången till andra områden begränsas av ovannämnda anledningar, men gården är ändå stor med tillräckligt mycket grönska för att vi ska kunna räkna tillgången till miljöerbjudanden som väl godkänd.

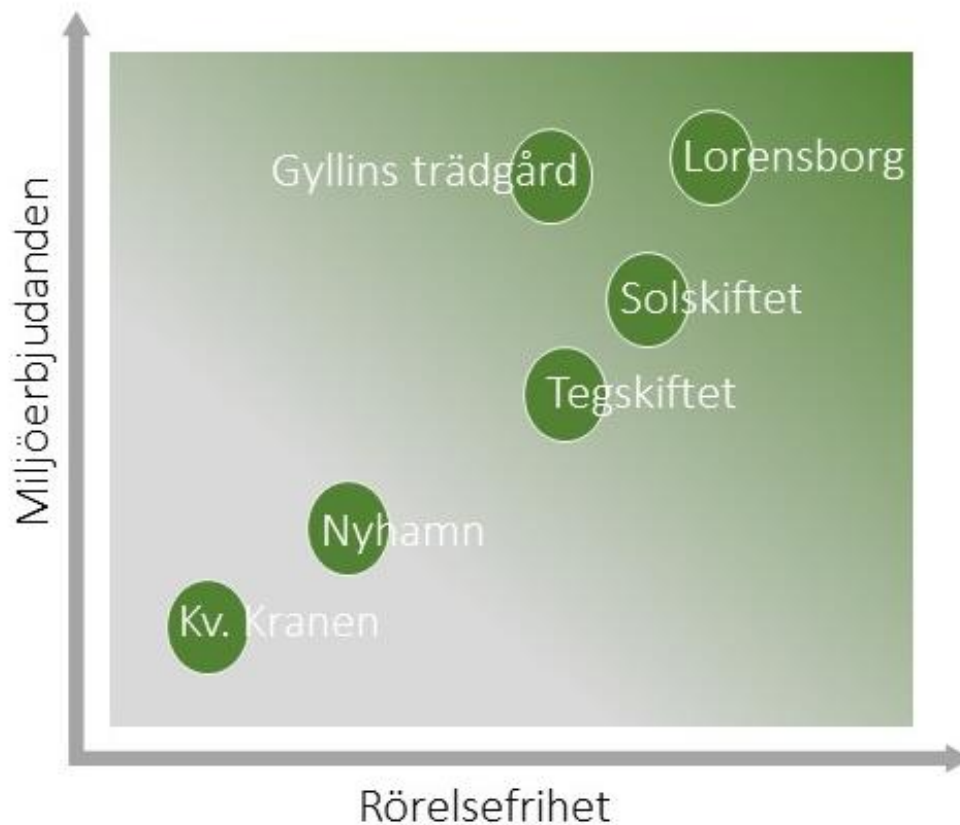
De två områden som rankat lägst för miljöerbjudanden är återigen kv. Kranen och Nyhamn. Inom den bostadsnära miljön i Nyhamn återfinns rabatter intill husen fyllda med stenskrivor och glest utplacerade grästuvor. I anslutning till parkeringen finns låga knotiga träd och låga tallar glest utplacerade på en gräsmatta. Som vuxen är det svårt att se några miljöerbjudanden inom detta område, stenen ser vass ut och gräsmattan är väldigt liten. Ur en

säkerhetssynpunkt är det knappast troligt att en förälder tycker att det är lämpligt för dess barn att leka precis vid bilvägen. En liknande situation råder i kv. Kranen: Här återfanns den enda grönskan i området på dess innergårdar, allra längst ut på Hamnpiren, samt några tunna träd mellan husen på parkeringsplatserna. Den grönyta som återfinns längst ut i området består av platta gräsmattor och bänkar och saknar staket mot vattnet. Innergårdarna har kort klippta häckar och gräsmattor och alla utom en saknar lekredskap. Visserligen finns en liten lekplats i den lilla kvartersparken på andra sidan Dockplatsen men den är mycket liten och parken erbjuder inga möjligheter att dra sig undan då den i övrigt enbart består av tunna träd och kortklippta gräsmattor.

När det kommer till upplevelsekaraktärer rankades återigen Lorensborg bland de bästa. Till samma skara inkluderades även Gyllins trädgård och Solskiftet. På alla dessa platser rådde det ett lugn, något som kontrasterade till omgivande miljöer. Den största skillnaden var mellan att befinna sig på utsidan och på insidan av Lorensborg som var dramatisk i reducerandet av ljud och intryck, detta var även fallet i Solskiftet. Gyllins trädgård däremot ligger i utkanten av staden och här gavs en stor del av lugnet från luftigt placerade hus med grönska runtomkring, samt den skog som utgjorde halva området.

Placeringen av Tegskiftets hus och parkeringsplatser är troligen något som drog ner betyget i denna kategori. Husen skärmade inte av trafiken och gav inte ett välkomnande intryck, parkeringarna mellan, samt gräsmattorna erbjuder varken trygghet eller en känsla av rofylldhet. Dessutom var de platser som skulle fungera som mötesplatser för boende inhägnade. Att det dock fanns mötesplatser var det som inte drog ner betyget till det allra lägsta. De områden som däremot underkändes i kategorin upplevelsekaraktärer är Nyhamn och kv. Kranen. Det som hindrade Tegskiftet från att falla till det allra lägsta betyget, mötesplatser, fanns varken i Nyhamn eller i kv. Kranen. Borträknat kajpromenaderna, men dessa bedöms ju som opassande för barn och alltså är de inte mötesplatser för barn 6-12 år. Områdena var dock lugna och inte mycket buller från bilvägar eller liknande störde, utan det som hördes var ljudet av vinden och lite måsar och liknande "naturljud", vilket var positivt enligt verktyget som användes. Detta var dock mitt på dagen, en vardag i februari, troligen är detta annorlunda under sommarmånaderna.

Den egna modell vi gjorde för att bedöma områdena inkluderade Kyttäs (2003) kriterier samt de som används inom upplevelsekaraktärer. Skulle vi enbart använt Kyttäs (2003) modell hade vi inte kunnat inkludera andra enligt oss relevanta faktorer från en analys av upplevelsekaraktärer, såsom buller och trygghetskänsla. Resultatet hade blivit likt det nedan där vi placerat in respektive område i modellen där vi anser att det faller. En undersökning av tre parametrar är dock svår att visualisera på ett tilltalande vis, vilket är varför vi valt att använda oss av Kyttäs (2003) här:

Figur 29. Områdesanalys över barnvänlighet i fallstudieområdenas utformning

Samtliga områden från välfärdsåren kan enligt vår analys betraktas antingen som barnvänliga, eller ganska barnvänliga. Det område som rankas högst gällande barnvänlighet är utan tvekan Lorensborg, vilket gör att det passar in under kategorin Bullerby. Området har hög grad av rörelsefrihet, miljöerbjudanden och stänger ute mycket av det buller som annars finns ständigt närvarande i staden. Resterande områden brister på något vis för att kunna beskrivas som riktigt barnvänliga. Exempelvis de områden som rankar snäppet under Lorensborg; Gyllins trädgård och Solskiftet vilka antingen lutar åt "wasteland" för brist på miljöerbjudanden eller "glass house" för brist på rörelsefrihet.

Rörande miljöerbjudanden ligger modernismens områden bra till även om alla inte når hela vägen. Här finns också Gyllins trädgård som rankas högt. Kv. Kranen och Nyhamn i botten. Den stora skillnaden mellan tidsperioderna verkar vara rörelsefriheten där områdena planerade och byggda under de senare åren hamnar efter. Undantaget i den tidigare kategorin Gyllins trädgård med stora miljöerbjudanden, föll på att dessa inte gick att nå för alla barn i området utan att behöva korsa bilvägar utan säkra passager. Här ligger alla modernistiska områden i framkant medan de nyliberala ligger efter. Skulle vi här applicera det Flyvbjerg (2006) säger om att generalisera från ett enskilt fall går det från platsbesöken att hävda, utifrån bristande rörelsefrihet för barn, att områden från modernismen är mer barnvänliga än områden byggda under senare år.

6. Diskussion

Diskussionsavsnittet inleds med en metoddiskussion där vi resonerar kring hur metoderna fungerat i undersökningen. Detta följs av en diskussion beträffande vems perspektiv det egentligen är som styr planeringen av staden, vilket är grundat i den första frågeställningen. Den andra frågeställningen ligger som grund för det andra diskussionsämnet, vilket rör barns förutsättningar för god hälsa i relation till den fysiska planeringen av staden.

7.1 Metoddiskussion

Denna undersökning genomfördes som en multipel fallstudie och resultaten jämfördes med varandra genom triangulering, vilket ökade träffsäkerheten i slutsatserna som drogs (Denscombe, 2010, s. 184-188). I det material som inkluderades i trianguleringen ingick: resultatet från sex platsbesök, innehållsanalyser av plandokument från två kommuner från 1960- talet och från 2000-talet samt intervjuer med planerare i dessa kommuner. Områdena valdes för att passa vad Denscombe (2010, s. 65) kallar typiska undersökningsenheter, vilket gör att de kan representera andra liknande områden. Detta skulle kunna användas i denna undersökning som argument för att bara ha ett fallstudieområde per planeringsperiod, och att utifrån det generalisera till andra områden. Ser vi till resultaten av platsbesöken som vi rankade dem skulle detta kunnat ge ett missvisande resultat. Om vi enbart undersökt Gyllins Trädgård som ett nyliberalt bostadsområde hade vi dragit slutsatsen att dessa alltid hade gott om grönska. Detta är inte det våra sammanlagda undersökningar visade, så det visar på vikten av att inkludera fler aspekter än en. Planeringsideologierna som undersökts är nationella (för att inte säga internationella), även om de säkert utsatts för olika tolkning beroende på vart de applicerats. Under modernismen och välfärdsåren hade kommuner svårt att få statliga lån för att bygga bostäder om de inte höll sig till vissa byggnormer, vilket bör ha lett till viss likhet mellan landets bostadsområden från den här tiden.

Vidare är det relevant att påpeka att vi besökte majoriteten av områdena vid enbart ett tillfälle, något som berodde på restriktioner i samband med en pågående pandemi. Men trots detta hade samma bedömning gjorts för rörelsefrihet, miljöerbjudanden och hur pass barnvänligt området är, då den bedömningen inte påverkas av tidpunkt på dygnet eller väder.

Vidare fann vi det svårt att utifrån platsbesöken undersöka huruvida plandokumenten realiserades i verkligheten, av två anledningar. Dels var det svårt att undersöka modernistiskt planerade områden då planerna för dessa inte var detaljerade. Dels var det komplicerat att mäta huruvida en plan realiserats eller inte. ÖP är inte ett juridiskt bindande dokument, som DP är, och allt som står i dokumenten behöver inte förverkligas. Däremot fann vi detta intressant att undersöka då det som i slutändan byggs signalerar vilka intressen som styr och vad det är som prioriteras i staden. Vi fann dock att rörelsefrihet och upplevelsekaraktärer lättare studerades genom platsbesök än genom att läsa plandokument. Vid vissa tillfällen skrev kommunerna dock indirekt i dokumenten om just rörelsefrihet, men det beskrevs med andra ord. De tillfällen när det var total avsaknad av ett ord var samtidigt intressant för

diskussion. Slutligen kan det vara värt att upprepa att den ena kommunen hade mer detaljerade och fokuserade dokument, vilket kan ha påverkat vår uppfattning.

I det stora hela är vi nöjda med genomförandet och upplägget av intervjuerna i studien. De var avsedda att ge oss inblick i kommunens planeringspraxis, och i kombination med plandokument uppnåddes detta. Eventuellt hade vi kunnat vinkla intervjuformen till att bli mer strukturerad för att underlätta för oss i analysstadiet. Resultatet hade på så sätt blivit lättare att jämföra, men med den semistrukturerade intervjun uppnåddes istället bra balans mellan strukturerade frågor och friare svar. Efter att ha reflekterat över de frågor som ställdes under intervjuerna hade vi inte ändrat dessa märkbart, kanske att vi skulle frågat *vems perspektiv inkluderas i planeringen* istället för att själva tolka detta senare i analysen. Det hade varit intressant att se vad de skulle svarat, om de hade bekräftat vad vi senare fann i litteraturen och plandokumenten eller om de haft en annan åsikt som planerare.

7.2 Vems perspektiv styr?

Från resultatet är det tydligt både vems/vilket perspektiv det var som styrde planeringen av staden under modernismen, och vems/vilket perspektiv det är som styr denna idag. Det finns idag en vilja bland både tjänstemän och politiker att inkludera samtliga tre barnperspektiv, samtidigt som planerarna i bägge städer under intervjuerna menar att det sällan sker i den utsträckning man önskar (Dock, personlig kommunikation, 18 februari 2020; Nygaard, personlig kommunikation, 19 februari 2020). Planernas, och till viss del litteraturens (Kristensson, 2016; Jansson et al, 2016) förklaring till varför det inte sker återfinns först och främst i bristande lagstiftning. Tillgång till grönska kan således ses som en fråga som till viss del ligger utanför ramarna för vad som är möjligt att genom dagens planering styra, något som dock skulle kunna stärkas av en tuffare lagstiftning.

Barns rättigheter till deltagande och utevistelse skyddas delvis genom den nyligen lagstadgade Barnkonventionen, och till viss del även i PBL. Angående Barnkonventionen finns det dock viss skepsis bland flera yrkesgrupper inom samhällsplanering huruvida den kommer leda till konkret förändring vad gäller barns inflytande i planeringsfrågor. Det finns en del oklarheter beträffande hur lagen ska appliceras och tolkas, något som båda kommuner vi intervjuat bekräftar (Dock, personlig kommunikation, 18 februari 2020; Andersson, personlig kommunikation, 19 februari 2020). När det kommer till PBL gäller egentligen samma problematik, det saknas verktyg och mått, vilket gör den öppen för tolkning. De få lagar som ska skydda barns deltagande och deras rätt till goda utemiljöer verkar helt sonika vara för diffusa för att ha effekt, och på grund av det blir det också svårt att åberopa att en plan på något sätt skulle bryta mot lagarna. Konsekvensen blir att barns inflytande och prioriteringen av deras miljöer inte ges samma betydelse som annat, såsom bostäder och arbetsplatser. Längre har man också sett att dessa mer sociala frågor som rör barns intressen diskuterats i motsättning till ekonomisk tillväxt (Cele, 2015). På detta finns det i och med samarbetet mellan det privata och offentliga en vilja att planprocessen ska gå fort. Detta för att hålla nere kostnaderna, men det riskerar att göra det än svårare att överklaga planer som på något sätt inte skulle beakta barn (Cele, 2015, s. 236).

I relation till ovanstående är det av vikt att diskutera kring att den översiktliga planeringen i en kommun inte är juridiskt bindande att följa. Eftersom nyare ÖP i större utsträckning belyser barnperspektivet verkar det som att politikerna mer eller mindre accepterar att det finns med, och att de nästan ser det som en grundläggande förutsättning för att överhuvudtaget anta planen. När det däremot gäller ett juridiskt bindande dokument, exempelvis DP, verkar det däremot som att man inte är lika angelägen att inkludera barn. Detta kan sättas i relation till Celes (2015) tankar om att barn enbart inkluderas i ett symboliskt syfte. Politikerna i kommunen vill bli omvalda och kan således förväntas vilja vinna förtroende genom att verka vara inkluderande för grupper som är viktiga för deras väljare - deras barn. Politikerna i den nyliberala staden måste samtidigt förhålla sig till flera andra grupper och beakta deras intressen, grupper som ofta har mer makt. Ett tydligt exempel på hur olika gruppers intressen beaktas är att barn i svenska städer har längre till sin närmaste lekplats än vad deras föräldrar har till närmaste parkeringsplats (Boverket, 2015). Detta om något tyder på vilka grupper som prioriteras i den fysiska planeringen av staden, det vill säga vuxna människor som har råd att ha bil. Konsekvenserna av detta kan då bli att det anses mer bekvämt för föräldrar att ta bilen till lekplatsen eller förskolan med barnen. Detta i sin tur leder till fler bilar på vägarna och mer trafik vilket, som vi sett tidigare, leder till att andra föräldrar anser att den bostadsnära miljön är otrygg och i sin tur börjar skjutsa sina barn. Som nämns i TRAST-utredningen (Trafikverket, 2013) har olyckorna med barn gått ned, vilket beror på både säkrare miljöer men även minskad rörelsefrihet bland barn. "AST" i "TRAST" står för en "Attraktiv Stad", frågan är bara för vem. Om denna trafikplanering bidrar till en ny generation av backseat children (Karsten, 2005) kan vi konstatera att barn inte är de som menas.

En del av paradoxen inom nyliberalismen enligt Tsan-Kok & Baeten (2012) är den tvetydighet som finns mellan att anse att staten eller kommunen bör ta ett steg tillbaka och låta den privata marknaden styra utvecklingen. Samtidigt som den lokala myndigheten förväntas utforma spelplanen för marknaden och verka för att stärka och lyfta den lokala marknaden på en regional, nationell eller internationell nivå. Dessutom förväntas staten vara det medium som får denna motstridighet att fungera parallellt. I detta system förväntas människor verka som entreprenörer, vilka aktivt ska föra sina intressen framåt. Detta kräver dock verktyg som barn inte har. Det huvudsakliga medlet för att påverka en politiskt styrd organisation, som en kommun, är att rösta på de politiker man anser sig bäst representeras av i lokalvalen. Dock är barn som grupp inte röstberättigade, utan det är först i övergången från barn till vuxen den rättigheten tillfaller individen. En konsekvens av detta är att en fjärdedel av befolkningen (Faskunger et al, 2008, s. 7) går politiskt orepresenterad, och således får hoppas på att någon annan kan representera dess intressen. Frågan är dock om det verkligen går att se barn som opolitiska individer eller en opolitisk grupp utan agenda i staden. Cele menar att det inte går: *"Rather than viewing childhood as the opposite of the political, it is necessary to understand that age is an organizing norm in terms of spatial justice in the city and ideological beliefs about the urban development affect how this (in)justice is organized."* (Cele, 2015, s. 245). Hon menar att kommuner genom att inte ta hänsyn till barns intressen gör gruppen politisk, då själva uteslutandet av en grupp medvetet eller omedvetet, blir en politisk handling.

I de olika planeringsideologierna planeringspraxis har vi genom att granska de olika plandokumenterna fått en överblick av planeringen både historiskt, och över en lokal skala i DP till en nästan regional skala i ÖP och GP. Ur detta har vi kunnat se både skillnader och likheter gällande prioriteringar i samhällsplaneringen samt det utrymme gruppen barn ges i dessa planer. Det sätt GP och ÖP tar sig an samhällsplaneringen skiljer sig i grunden inte mycket mellan städerna eller tidsperioderna, bägge är visionära och fokuserar på den framtida stadens främst ekonomiska utveckling. Däremot kunde vi från den kvantitativa analysen se en markant skillnad mellan ÖP som skrevs under tidigt 2000-tal och kommunernas aktuella planer från 2016 respektive 2018. I de nyare planerna diskuteras barnperspektiv, och andra sociala frågor. Det finns säkerligen flera anledningar till detta, där en anledning har att göra med vad som var aktuellt för tiden dokumenten skrevs. Men skillnaden skulle också kunna härledas till den nyliberala idéen om att många grupper ska ges chansen till deltagande, samt att politikerna gärna vill vara inkluderande i syfte att bli omvalda. Vidare kan skillnaden också bero på att barns rättigheter i allmänhet flyttats fram i debatten, genom exempelvis Boverkets rekommendationer från 2015 samt att Barnkonventionen blev aktuell som lag. I relation till detta kan Sinnenas trädgård nämnas. Under planprocessen har MKB bedrivit dialog med elever från Lorensborgsskolan och boenden från området, där de tillsammans utformat trädgården. Barnen ska enligt MKB (MKB, u.å.) ha fått påverka det färdiga resultatet i stor utsträckning.

Den stora skillnaden beträffande planeringideologierna är dock det resultat som vi kan se i den fysiska miljön. Modernismens dokument nämner sällan ordet *barn*, samtidigt som barn ges mycket plats i exempelvis SCAFT- utredningen och de normer som följde på den. Här går det att hävda att barn som grupp ges en viss agenda i staden då deras vägar till och från hemmet och skola diskuteras och prioriteras. Den kanske inte stämmer överens med vad barnen själva ansåg sig ha för agenda, men den agenda barn ges representeras hur som helst i den fysiska miljön. Nyliberalismens dokument inkluderar oftast en barnkonsekvensanalys av någon form, men att detta representeras i den färdigbyggda fysiska miljön är inte alltid en självklarhet. Ingen av de områden vi besökte som kopplades till nyliberalismen var nämligen fullt ut barnvänliga, detta trots att både barnkonsekvensanalys och barnchecklista genomförts.

En barnkonsekvensanalys kan vara en bra början i att inkludera barn, men enligt deltagandetrappan för barn som Boverket (2015a) presenterar hamnar denna form av inkludering allra längst ner. Likt det Cele (2015) säger blir det mer av symboliska skäl som barn får säga sitt, och utan garanti att de med beslutanderätt lyssnar på dem. Ofta kan det vara försent att ändra på något i det stadiet barn inkluderas då avgörande beslut redan är tagna. Detta ter sig såklart orättvist, men enligt planerarna i Landskrona (Andersson & Nygaard, personlig kommunikation, 19 februari 2020) kan det vara väldigt svårt att inkludera barn tidigare i processen om det inte redan finns konkreta planer att visa upp. Planering i sitt inledande stadium tenderar att vara ganska abstrakt och svår att förmedla. Enligt samtliga planerare vi intervjuade (Andersson & Nygaard, personlig kommunikation, 19 februari 2020: Dock, personlig kommunikation, 18 februari 2020), samt den litteratur vi tog del av (Cele, 2015; Faskunger, 2018. de Laval, 2015; Bishop & Corkery, 2017) krävs det att det på kommunen arbetar en planerare med ett starkt personligt engagemang för barns deltagande

för att gruppen ens ska inkluderas. Delvis, som vi fick veta under intervjuerna, på grund av bristande resurser och tid i planprocessen. Delvis, som Cele (2015) upptäckte i sin undersökning, på grund av att gruppens intressen och platser inte alltid anses viktiga nog att planera för.

Det tåls dock att lyfta frågan om alla platser i en stad måste vara planerade för barn, som Malmö stad skriver i sin DP för kv. Kranen (2002). Ett bostadsområde ska väl rimligtvis vara till för alla stadens medborgare, inte enbart för barn? På liknande vis måste städerna vi valt prioritera mellan förtätning och expansion ut på åkermarken. Bägge alternativ med konsekvenser som kan komma orsaka skada på kommande generationer av stadsbor som i sin tur lär ha en stor påverkan på folkhälsan och ekonomin i framtiden. Till synes befinner sig städerna i en rävsax. Om vi ser tillbaka till Karstens (2005) text *It All Used To Be Better* kan vi fråga oss när det faktiskt var bättre och vad det var som hände, och i mångt och mycket verkar det vara bilismen som är boven i dramat. Den ger upphov till skadliga avgaser samt buller, minskar barns rörelsefrihet genom att ta upp yta och agera hot mot deras säkerhet. Detta leder till att föräldrar som annars kanske låtit barnen cykla till skolan själva nu anser att de måste skjutsa barnen, vilket leder till en osäker trafiksituation vid skolorna som gör att fler föräldrar inte låter barnen gå själva (Trafikverket, 2013). En ond cirkel.

Den täta staden idag är en stad där bilismen fortfarande är hög, trots det nyurbanistiska idealet om en promenadvänlig stad. Vad skulle hända om bilarna försvann från staden? Skulle vi kunna återgå till det som Karsten (2005) beskriver där barnen i kvarteren lekte tillsammans på gatorna, eller lockar tekniken, skärmar och inomhusmiljön för mycket idag? Något vi upptäckte och reflekterade över under våra platsbesök var hur mycket plats som gavs åt bilarna och hur lite - beroende på område - som hade krävts för att göra ett område åtminstone någorlunda barnvänligt. I Gyllins trädgård hade kommunen kunnat ordna säkra passager och gångfart på vägarna genom området, vilket hade ökat rörelsefriheten. I kv. Kranen hade kommunen kunnat sätta upp staket runt kajkanten och skapat fler miljöerbjudanden i den lilla kvartersparken. Fastighetsägarna hade kunnat ordna till innergårdarna med, inte lekplatser nödvändigtvis, men mer miljöerbjudanden som är intressanta för barn. Behöver alla bostadsområden vara till för barn, eller om vi ställer frågan upp-och-ner, kan alla områden vara passande för barn? Vi skulle hävda att ja, alla områden kan vara passande för barn. I och med Barnkonventionen kan vi gå så långt som att hävda att svaret kan komma att bli att ja, alla bostadsområden ska vara passande för barn.

Idealbilden på hur den perfekta staden eller boendemiljön ska vara verkar vara något som har gått i vågor de senaste kanske 150 åren. Som vi såg fanns i början av modernismen en stark motsättning mot rutnätsstadens kvartersstruktur som ansågs vara ohälsosam för de som bodde i den. Det var även i denna stad där tidiga röster kring sekelskiftet larmade om att platser för barn började försvinna (de Laval, 2015). Modernismen var lösningen på ett samhälle med stora samhällsklyftor och den såg till att det byggdes nytt där det funktionella och hälsosamma med luft och ljus skulle prioriteras. Dock fanns röster som Näsström (1930) som i början av perioden påpekade att detta var det äldre sättet att bygga på, där funktionen på en byggnad stått över dess form i värde. Hädanefter planerades i några decennier storskaliga

områden med fokus på hälsa och utevistelse och goda uppväxtmiljöer. Dessa miljöer visar med sina stora lekplatser och trafikseparering på att barns intressen inkluderats i planeringen av områdena. Även om det kan ha skett indirekt fick vi genom att ta del av plandokument och utredningar från tiden känslan av att barn sågs som en naturlig del av staden. Nu verkar vi ha börjat röra oss tillbaka mot rutnätsstaden igen, och en stad där ojämlikheten syns allt mer. Vi kan se bostadsområden byggas kring små innergårdar, där lektyta måste samsas med andra aktiviteter samtidigt som bilen tar så pass stor plats att den försvårar barns möjligheter för rörelsefrihet, och således tillgången till barnvänliga miljöer. Den minskade rörelsefriheten verkar även ha lett till att barn inte längre ses som en naturlig del av staden, trots att de i plandokumentet nämns mer än någonsin.

7.3 Barns förutsättningar för god hälsa inom fysisk planering

Den täta staden kan också vara tätare grönska
(Dock, personlig kommunikation, 18 februari 2020)

Att tillgodose barns behov av utevistelse och att bygga en tät stad verkar vara en svår nöt att knäcka. Tanken bakom att bygga tätt har visserligen miljömässiga fördelar då det bland annat ska minska bilberoendet till fördel för en promenadvänlig stad där fler funktioner då lokaliseras till samma ställe. Funktionsblandning och samnyttjande av mark är dock i sig inte helt oproblematiskt vad gäller barns tillgång till bra utemiljöer. Barn har inte samma möjligheter att ta sig runt i staden och som det ser ut i dagsläget har inte en tätare stad fört med sig minskad trafik (Trafikverket, 2017). Vid samnyttjande av yta behöver barn dela en än mer begränsad utemiljö med andra grupper. Detta måste leda kompromisser, där andra starkare grupper som kan göra sina röster hörda har större chans att se sina intressen tillgodosedda i den fysiska miljön (Faskunger, 2008). Gruppen barn är som konstaterat mer sårbar i planeringssammanhang i den mening att de inte kan hävda sina rättigheter på samma sätt som vuxna. Det har skett en utveckling där barns dagliga utevistelse i närområdet till stor del begränsas till utsläppsgårdar. Det har också blivit vanligare att lägga förskolor på taket av höga hus, något som inte heller gynnar barnen (de Laval, 2015, s. 24)

Funktionsblandning var en fråga som även lyftes under modernismen i samband med anläggningen av nya förskolor och liknande (Malmö stad, 1960), det är inte en ny diskurs inom samhällsplaneringen. Skillnaden mellan då och nu rör snarare de miljöer som sträcker sig utanför skolmiljöerna, de bostadsnära miljöerna. Har ett barn en mindre gård på förskolan eller skolan, men stora ytor med goda miljöerbjudanden utanför hemmet att utforska och leka i, kanske konsekvenserna av en mindre skolgård mildras. Problemen lär snarare uppstå när bägge miljöer minskas eller inte fanns från första början. Alla miljöer under modernismen var naturligtvis inte optimala för barn men de behövde åtminstone inte förflytta sig långt för utevistelse, grönskan fanns precis utanför dörren (Jansson et al, 2016). De stördes inte heller av biltrafik, åtminstone inte på ett sätt som begränsade deras rörelsefrihet. Däremot var utemiljöerna, framförallt lekplatserna, likartade till sin utformning och innehåll, och de var till viss del också dåligt placerade (ibid). Det finns dock få bevis för att detta ska ha haft

några direkta negativa konsekvenser för barns hälsa och utveckling. Ett problem som däremot skulle kunna relateras till de utemiljöer som finns bevarade från modernismens tid är att de inte längre fungerar lika hälsofrämjande som de en gång gjort. På grund av en upplevd otrygghetskänsla bland vuxna, utemiljöernas monotona utformning samt bristande underhåll uppmuntras barn i dessa områden inte att vistas utomhus i samma utsträckning som förr (Jansson et al, 2016; Karsten, 2015). Digitaliseringen spär dessutom på detta beteende ytterligare (Karsten, 2005). Modernistiskt planerade områden skulle därmed kunna kritiseras för att de givit upphov till fler indoor-children. Det område vi besökte som skulle kunna liknas mest vid denna utveckling är Tegskiftet och till viss del Solskiftet. Lorensborg upplevde vi ha fina utemiljöer som sin ålder till trots hade mycket miljöerbjudanden så det verkar skifta, antingen mellan kommuner eller hur centralt ett område är lokaliserat. Detta var inte något denna undersökning gick djupare in på.

I ett kortsiktigt perspektiv har förtätning av staden konsekvenser för barns individuella fysiska, mentala och sociala hälsa. I en stad med andelsmässigt färre och mindre grönytor får barn svårare att utöva fysisk aktivitet eftersom avstånden då ökar, detta samtidigt som deras rörelsefrihet minskar till följd av bilismen (Cele, 2015). Barn har blivit allt mer beroende av vuxna för att ta sig till miljöer där fysisk aktivitet kan ta plats, vilket i sin tur minskar deras fysiska aktivitet ytterligare eftersom de inte cyklar eller går dit (Faskunger, 2008). Barns mentala hälsa påverkas i den mening att miljöerna de kan vistas i inte har de kvaliteter som behövs, vilket bland annat resulterar i sämre välbefinnande och koncentrationsförmåga, som följs av stress. Vidare kan de inte heller vila den riktade uppmärksamheten, något som ökar stressnivån ytterligare. Den sociala hälsan påverkas i den utsträckning att när barn får färre ytor att vistas på minskar också möjligheterna för det sociala umgänget, som i sig är viktigt för att barn ska vistas utomhus från början (Mårtensson et al, 2011). Barn i områden med otillräckligt grönska och låg grad av rörelsefrihet således svårare för att lära känna sina omgivningar, varandra och sig själva.

En generell minskning av antal gröna uppväxtmiljöer i en stad har konsekvenser för den generella folkhälsan på lång sikt (Boverket, 2015; Engemann et al, 2019). Detta eftersom god hälsa bland annat är en förutsättning för att tillgodogöra sig utbildning och arbete senare i livet, något som i sig påverkar individens välmående (Myhr, 2007). Sett till vår undersökning kan vi ta kv. Kranen som exempel; Här kan vi konstatera att området idag visserligen är grönare än vad det var tidigare då här låg varvsindustri. Det är dock värt att påpeka området under den perioden inte alls var en uppväxtmiljö för barn, vilket det för ett antal barn kan vara idag. Som uppväxtmiljö har området enligt vår studie dock inte tillräckligt med miljöerbjudanden eller en hög grad av rörelsefrihet för att det ska anses barnvänligt.

Eftersom drygt en fjärdedel av en stads befolkning utgörs av barn (Faskunger, 2008, s. 7) är det inte bara fördelaktigt ur ett socialt hållbarhetsperspektiv, utan också ett samhällsekonomiskt, att tillgodose deras behov av utevistelse. Annars riskerar de att bära med sig konsekvenserna av denna förlust in i vuxenlivet, något som ökar riskerna för att senare i livet drabbas av bland annat övervikt, diabetes eller mental ohälsa (Engemann et al, 2019; Faskunger, 2008). Brist på gröna och tillgängliga uppväxtmiljöer riskerar också att

generera ett ointresse för naturen bland barn och unga, och om färre och färre tycker att bra utemiljöer fyller en viktig funktion, vem ska då försvara dess plats i stadsrummet?

Det finns samtidigt ett problem när det anses tillräckligt att ha en liten andel grönyta i den bostadsnära miljö, exempelvis i Nyhamn och kv. Kranen, vilken ska kompenseras på andra platser i staden. Kristensson (2016) anser att kompensation inte är möjlig när det kommer till de bostadsnära miljöerna som barnet själv kan ta sig till, eftersom de förlorar sin funktion om de inte är lokaliserade i anslutning till hemmet. Själva tanken med kompensation gör att det blir försvarbart att bygga områden på ett sätt som exempelvis kv. Kranen. En konsekvens av ojämn tillgång till grönyta mellan områden kan göra att barnfamiljer i högre utsträckning bosätter sig i områden som Gyllins trädgård, eller ett modernistiskt planerat område såsom Solskiftet eller Lorensborg än i områden som kv. Kranen (Dock, personlig kommunikation, 18 februari 2020). Detta medför en ökad segregation, både i relation till inkomst och ålder. Med tanke på detta är det relevant att diskutera tillgång till grönyta som viktig indikator för jämlikhet. Barnfamiljer är en grupp som bäge städer vill locka att flytta in, men vart de ska bo, och då hur barnvänligt område de kan välja, regleras av dessas inkomst.

När då ett område som Gyllins trädgård beskrivs som ett område för medelklassen (Dock, personlig kommunikation, 18 februari 2020) blir det genast problematiskt eftersom en väldigt liten del av kommunens barn då får direkt tillgång till utemiljöerna, medan andra behöver ta sig långa sträckor, och då i vuxnas sällskap. Detta har visserligen att göra med andra former av planeringsfrågor än de som denna uppsats i huvudsak avhandlar, exempelvis fördelning av upplåtelseformer och hyressättning vid nyproduktion. Men det finns trots det relevans i att belysa problematiken i att barns tillgång till utemiljöer kan skilja sig åt och vara beroende av föräldrarnas inkomstnivåer. Samtidigt belyser exempelvis Malmö i sin ÖP från 2018 att jämlik tillgång till hälsofrämjande utemiljöer är viktig (Malmö stad, 2018, s. 48). Det finns en medvetenhet om problematiken och Malmö beskrivs exempelvis av Mårtenson & Nordström (2017) som en stad som arbetar aktivt med att införa jämlik tillgång till grönska för alla stadens invånare.

7. Slutsats

Hur prioriteras barns utomhusmiljöer i den nyliberala och tätande staden, och hur var det under modernismen? Hur tar sig detta uttryck i de olika periodernas plandokument samt i den fysiska miljön?

Idealet inom stadsplaneringen av den modernistiska staden var ljus, luft och grönska i bebyggelsen. Samtidigt var bilen en förutsättning eftersom funktionsuppdelning resulterade i långa avstånd mellan bostad, arbete och handel. I den nyliberala staden står fortfarande bilen i centrum, trots att idealet skiftat till en tätare promenadstad med blandade funktioner i bebyggelsen. Barns utemiljöer sågs som en naturlig del av den modernistiska staden, och trots att gruppen barn inte nämns märkbart i de övergripande plandokumenten prioriterades den i planeringen. Samtidigt fanns statliga regelverk som styrde mot barnvänlighet, vilka idag saknas. Skolvägar och lekplatser prioriterades i utredningar och blev en förutsättning för att kommuner skulle kunna få statliga bygg lån. Den nyliberala tätande staden byggs istället ut på de ytor som är viktiga i barns miljöer vilka minskas till ytan och planläggs för att tillåta fler funktioner. Barns miljöer fragmenteras sedan i staden, vilket medför en begränsad rörelsefrihet då barn inte kan nå dem utan att korsa bilvägar och att då behöva ledsagas av vuxna. Detta görs trots att barnkonsekvensbeskrivningar numera inkluderas i snart sagt varje plandokument där riskbedömningar görs. Här finns det alltså inte någon korrelation mellan att diskutera barn, och att dessas rättigheter och intressen faktiskt prioriteras. Troligen ligger det något i att här behövs starkare lagstiftning som verkligen ökar angelägenheten hos städerna att se barn som medborgare i sin egen rätt och planera därefter.

Vilka konsekvenser har respektive ideal gällande barns förutsättningar till god hälsa och utveckling?

Det vi sett utifrån våra undersökningar har visat på att modernismens planering av städer, trots utvecklingen av bilberoendet, lyckades med att bättre främja barns förutsättningar för god hälsa i den mån den utgår ifrån fysiska eller sociala aktiviteter. Här gavs trygga platser att springa och leka på tillsammans med andra barn i grannskapet, även om de lekplatser som fanns inte var de mest innehållsrika eller välplacerade. Nyliberalismen verkar ha vänt utvecklingen till det direkt motsatta där barns platser försvinner eller minskas och "kompenseras", och barn riskerar sjukdomar från stillasittande som följer dem vidare ut i livet. Samtidigt distribueras detta inte jämnt över befolkningen utan koncentreras till de mest socioekonomiskt utsatta områdena av städerna där föräldrar inte har tid eller råd att skjutsa sina barn till olika fritidsaktiviteter. Detta gör en god ekonomi till en förutsättning för en god hälsa. De långsiktiga konsekvenserna av att bygga bort barnen i staden återstår att se, men barn utgör en stor del av befolkningen och troligen kan en försämrad folkhälsa få stora samhällsekonomiska konsekvenser i framtiden.

8.1 Vidare forskning

Något som diskuterats kort i rapporten har varit att vi valt två städer i närheten av varandra. Det hade varit intressant att se en liknande undersökning från två vitt skilda platser i landet, och se om resultatet blivit detsamma. Det hade även varit intressant att undersöka huruvida resultatet verkligen stämmer överens med större och mindre städer och tätorter. Det hade vidare varit intressant att undersöka hur barn själva uppfattar sina omgivningar i de valda studieområdena. Förslagsvis hade detta kunnat ske genom gåturer där barnen själva fått peka ut vad de tycker om respektive inte tycker om i området.

En annan vinkel på barns utomhusrecreation som vore intressant att undersöka vore att se hur det fria skolvalet påverkat den sociala aspekten av hur mycket barn är ute och leker. Tidigare bodde klasskamrater grannar med varandra vilket lär ha gjort att barnen redan kände varandra och bara kunde fortsätta leken efter skolan. Idag är detta inte längre fallet då barn går i skolor längre bort, och kanske inte heller lär känna sina grannar lika väl. Kan detta påverka barns anknytning till en plats, eller hur trygg en vuxen tycker att den är, och har detta i sin tur påverkan på barns rörelsefrihet?

8. Referenslista

- Andersson, M. (2009). *Politik och stadsbyggande: modernismen och byggnadslagstiftningen*. Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.
- Andersson, M. (2017). Makten över stadens offentliga rum: Professionerna och hur de modernistiska idéerna vann kampen om stadsplaneringen. *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 119(3), 441–463. Hämtad 2020-02-11 från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-149284>
- Asplund, G., Gahn, W., Markelius, S., Paulsson, G., Sundahl, E., & Åhrén, U. (1931). *Acceptera. Tiden*.
- Baeten G. (2012). Normalizing Neoliberal Planning: The Case of Malmö, Sweden. I: Tasan-Kok T., Baeten G. (eds) *Contradictions of Neoliberal Planning*. Geo Journal Library, vol 102. Springer, Dordrecht
- Barnrättsutredningen (SOU 2016/17:119). Hämtad 2020-04-20 från: https://www.regeringen.se/contentassets/7bcd0fe8815345aeb2ff0d9678896e11/barnkonventionen-blir-svensk-lag-sou-2016_19.pdf
- Björk, C., & Reppen, L. (2003). *Så byggdes staden*. (Andra uppdaterade utgåvan). Stockholm: Svensk Byggtjänst
- Bishop, K., & Corkery, L. (Eds.). (2017). *Designing cities with children and young people: Beyond playgrounds and skate parks*. Taylor & Francis.
- Bockman, J. (2013). Neoliberalism. *Contexts*, 12(3), 14–15. Hämtad 2020-03-24 från <https://doi.org/10.1177/1536504213499873>
- Boverket. (2014). Vad är en detaljplan. Hämtad 2020-05-06 från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplaneinstrumentet/vad-ar-detaljplan1/>
- Boverket. (2015a). Gör plats för barn och unga! Hämtad 2020-04-15 från: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/gor-plats-for-barn-och-unga.pdf>
- Boverket. (2015b). Boverkets allmänna råd (2015:XXX) om friyta för fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet. Hämtad 2020-04-15 från <https://www.boverket.se/contentassets/13f6b8101e494b89a9e2bfca6b3d343b/bfs-2015-xx-forslag-till-allmant-rad.pdf>
- Boverket. (2018). Samrådsprocessen. Hämtad 2020-04-17 från: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplaneprocessen/utokat-forfarande/samrad/samradskretsen/>

- Boverket. (2019a). Plan- och bygglagstiftningens utveckling. Hämtad 2020-03-04 från:
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/lag--ratt/plan--och-bygglagsstiftningens-utveckling/>.
- Boverket. (2019b). Plan och bygglag (2010:900). Hämtad 2020-05-06 från:
<https://www.boverket.se/sv/lag--ratt/lagar-for-planering-byggande-och-boende/plan--och-bygglag-2010900/>
- Boverket. (2020). Översiktsplanens nytta och funktion. Hämtad 2020-05-06 från:
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/oversiktsplanen/nytta/>
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal (RMIT Training Pty Ltd Trading as RMIT Publishing)*, 9(2), 27–40
- Britannica. (2020). Liberalism. Hämtad 2020-03-24 från:
<https://www.britannica.com/topic/liberalism>
- Byggnadslagen. (SFS 1947:385). Boverket. Hämtad 2020-03-04 från:
<https://www.boverket.se/contentassets/22140678c50841128f99d542d6ab2eb7/1947-byggnadslag.pdf>
- Biggs, S., & Carr, A. (2015). Age- and Child-Friendly Cities and the Promise of Intergenerational Space. *Journal of Social Work Practice*. 29. 10.1080/02650533.2014.993942.
- Byggnadsstadga. (SFS 1959:612). Boverket. Hämtad 2020-03-04 från:
<https://www.boverket.se/contentassets/22140678c50841128f99d542d6ab2eb7/1959-byggnadsstadga.pdf>
- Cele, S. (2015). Childhood in a Neoliberal Utopia: Planning Rhetoric and Parental Conceptions in Contemporary Stockholm. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 97:3, 233–247. Hämtad 2020-01-22 från:
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edswss&AN=000372114400004&lang=sv&site=eds-live>
- de Laval, S. (2015). *Bygga stad för barn: en kunskapsöversikt om barn och ungdomar, täta stadsmiljöer och metoder för delaktighet och barnkonsekvensanalys*. Stockholm: Arkus, forskning och utveckling inom arkitektur och samhällsbyggnad.
- Denscombe, M. (2010). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Engemann, K., Pedersen, C. B., Arge, L., Tsirogiannis, C., Mortensen, P. B., & Svenning, J. C. (2019). Residential green space in childhood is associated with lower risk of psychiatric disorders from adolescence into adulthood. *Proceedings of the national academy of sciences*, 116(11), 5188-5193.
- Faskunger, J. (2008). Barns miljöer för fysisk aktivitet. *Samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. Hämtad 2020-02-11 från:

<https://docplayer.se/5065-Barns-miljoer-for-fysisk-aktivitet-samhallsplanering-for-okad-fysisk-aktivitet-och-rorelsefrihet-hos-barn-och-unga.html>

Fotevikens Museum. (u.å). Malmös uppkomst. Hämtad 2020-04-03 från:
https://www.fotevikensmuseum.se/malmo/hist/h2/malmo_h2.htm

Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative inquiry*, 12(2), 219-245. Hämtad 2020-01-29 från
<https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1304/1304.1186.pdf>

Grahn, P., Stigsdotter, U., & Berggren-Bärring, A. (2005). A planning tool for designing sustainable and healthy cities. The importance of experienced characteristics in urban green open spaces for people's health and well-being.. 10.13140/2.1.5042.7685.

Grahn, P., & Stigsdotter, U. (2010). The relation between perceived sensory dimensions of urban green space and stress restoration. *Landscape and Urban Planning*. 94. 264-275. 10.1016/j.landurbplan.2009.10.012.

Hagson, A. (2004). *Stads- och trafikplaneringens paradig : en studie av SCAFT 1968, dess förebilder och efterföljare*. Chalmers tekniska högskola, Tema stad & trafik.

Jansson, M., Bucht, E. & Bodelius, S (2016). Fri lek och fasta normer - om lekplatsernas reglering. I Jansson, Märil & Klintborg Ahlklo, Åsa (red.) *Plats för lek–Svenska lekplatser förr och nu* (s. 72-93). Stockholm: Svensk byggtjänst.

Jansson, M., & Persson, B. (2010). Playground Planning and Management: An Evaluation of Standard-Influenced Provision Through User Needs. *Urban Forestry & Urban Greening*. 9. 33-42. 10.1016/j.ufug.2009.10.003.

Karsten, L. (2005). It All Used to Be Better? Different Generations on Continuity and Change in Urban Children's Daily Use of Space. *Children's Geographies*. 3. 275-290. 10.1080/14733280500352912.

Knight, J., Weaver, R., & Jones, P. (2018). Walkable and resurgent for whom? The uneven geographies of walkability in Buffalo, NY. *Applied Geography*, 92, 1–11.

Kristensson, E. (2016). Bostadsgården – en hotad lekmiljö när staden förtätas. I Jansson, Märil & Klintborg Ahlklo, Åsa (red.) *Plats för lek–Svenska lekplatser förr och nu* (s. 94-113). Stockholm: Svensk byggtjänst.

Kylin, M. (1999). *Making Outdoor Places for Children: How Children's Needs for Outdoor Places Are Reflected in Community Plans. A Pilot Study*. Hämtad 2020-01-22 från:
<https://search-ebscohost-com.proxy.mau.se/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=ED451973&lang=sv&site=eds-live>

Kyttä, M. (2003). Children in outdoor contexts: affordances and independent mobility in the assessment of environmental child friendliness. Espoo: Helsinki university of technology, Dept of architecture.

- Kyttä, M. (2004). The extent of children's independent mobility and the number of actualized affordances as criteria for child-friendly environments. *Journal of Environmental Psychology*, 24(2), s.179-198.
- Landskrona kommun. (1966). Generalplan för Landskrona - En revidering av 1951 års generalplan. Landskrona: Eggers Stadsplanebyrå AB.
- Landskrona kommun. (2002a). Detaljplan 1282K, *Detaljplan för Nyhamnsområdet del av Citadellstaden*. Landskrona: Stadsbyggnadskontoret.
- Landskrona kommun. (2002b). *Översiktsplan 2000+*. Landskrona: Stadsbyggnadskontoret.
- Landskrona stad. (2010). Rädda Landskrona - sista chansen. Hämtad 2020-03-03 från: https://www.landskrona.se/globalassets/kommun--politik/overgripande-projekt/landskrona-vagval/kommunalradens_inledning.pdf
- Landskrona stad. (2014). Fördjupad översiktsplan Landskrona tätort. Landskrona: Stadsbyggnadsförvaltningen.
- Landskrona stad. (2016). Översiktsplan Landskrona stad. Landskrona: Stadsbyggnadskontoret.
- Landskrona stad. (2019). Stadens historia. Hämtad 2020-04-17 från: <https://www.landskrona.se/kommun-politik/kommun/stadens-historia/>
- Landskrona Stad. (2020). Kolonier i Landskrona. Hämtad 2020-04-27 från: <https://www.landskrona.se/invanare/leva-bo/kolonier-i-landskrona/>
- Leitner, H., Shepherd, E.S., Sziarto, K. & Maringanti, A. (2007). *Contesting neoliberalism: urban frontiers*. Guilford Press
- Lerstrup, I., & Konijnendijk van Den Bosch, C. (2017). Affordances of outdoor settings for children in preschool: revisiting heft's functional taxonomy. *Landscape Research*, 42(1), 47–62. <https://doi.org/10.1080/01426397.2016.1252039>
- Malmö stad. (1955). Bihang Nr 223, *om antagande av förslag till stadsplan för område vid Mariedalsvägen i Pildammsstaden*. Malmö:Tryckeri A/B Andersson & C:o.
- Malmö stad. (1966). Generalplan för Malmö. Hämtad 2020-03-05 från <https://malmo.se/Service/Var-stad-och-var-omgivning/Stadsplanering-och-strategier/Oversiktsplan-och-strategier/Oversiktsplan-for-Malmo/Historiska-oversiktsplaner/Generalplan-for-Malmo-1966.html>
- Malmö stad. (2000). Översiktsplan för Malmö 2000. Hämtad 2020-04-21 från https://malmo.se/download/18.578ac132166b2bd8d608eb6/1541673104394/%C3%96P2000_inaktuell.pdf
- Malmö stad. (2002). Detaljplan 4704, *del av kvarteret Kranen i Hamnen i Malmö*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret.

- Malmö stad. (2006a). Detaljplan 4902, *detaljplan för område vid dockplatsen*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret.
- Malmö stad. (2006b). Detaljplan Nr 4791, *del av Gyllins trädgård (etapp 1)*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret.
- Malmö stad. (2012). Naturvårdsplan för Malmö stad - Områdesbeskrivningar. Hämtad 2020-03-05 från:
<https://malmo.se/download/18.79d74aa716bc0fea8a65ca7/1564465299605/NVP+del+II+12+04+30.pdf>
- Malmö stad. (2013a). Detaljplan 5283, *Detaljplan för fastigheten Nytorp 2 i Hyllie*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret.
- Malmö stad. (2013b). Detaljplan Nr 5174, *del av Gyllins trädgård (etapp 2)*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret.
- Malmö stad. (2016a). Friytor vid förskolor och skolor. Hämtad 2020-04-03 från
<https://malmo.se/download/18.4cc94c3815be8cd0d0b1b977/1497247613258/Friytor+vid+f%C3%B6rskolor+och+skolor.pdf>
- Malmö stad. (2016b). Lorensborg. Hämtad 2020-04-02 från: <https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Arkitektur-och-kulturarv/Kulturarv-Malmo/L-O/Lorensborg.html>
- Malmö stad. (2016c). Detaljplan Nr 5339, *del av Gyllins trädgård (etapp 3)*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret.
- Malmö stad. (2018). Översiktsplan för Malmö. Hämtad 2020-03-05 från
https://malmo.se/download/18.270ce2fa16316b5786c18924/1528181608562/%C3%96VERSIKTSPLAN+F%C3%96R+MALM%C3%96_antagen_31maj2018_lowres.pdf
- Malmö stad. (2019). Stadens historia. Hämtad 2020-04-03 från:
<https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Arkitektur-och-kulturarv/Kulturarv-Malmo/P-S/Stadens-historia.html>
- Malmö stad. (2020). Generalplan för Malmö 1956. Hämtad 2020-05-04 från:
<https://malmo.se/Service/Var-stad-och-var-omgivning/Stadsplanering-och-strategier/Oversiktsplan-och-strategier/Oversiktsplan-for-Malmo/Historiska-oversiktsplaner/Generalplan-for-Malmo-1956.html>
- Malmö stad. (u.å). Befolkning. Hämtad 2020-04-03 från:
<https://malmo.se/Fakta-och-statistik/Befolkning.html>
- Malmö kommunala bostadsbolag. (u. å). Hämtad den 2020-04-02 från
<https://mkbfastighet.se/hyresgast/kunderbjudanden/i-vara-bostadsomraden/lorensborg/sinnenas-tradgard/>
- May, T. (2013). *Samhällsvetenskaplig forskning*. (2., [rev. och uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

- Myhr, U. (2007). *Utemiljö och hälsa*. Stockholm: Arkitekternas forum för forskning och utveckling (Arkus).
- Mårtensson, F., Lisberg Jensen, E., Söderström, M. & Öhman, J. (2011). *Den nyttiga utevistelsen?: forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Mårtensson, F. (2013). Vägledande miljödimensioner för barns utomhuslek. *Socialmedicinsk Tidskrift*, (4), 502. Hämtad 2020-02-03 från <http://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/1027>
- Mårtensson, F. & Nordström, M. (2017). Nordic child friendly urban planning reconsidered. I Bishop, K. & Corkery, L. (2017). *Designing Cities with Children and Young People: Beyond Playgrounds and Skate Parks*. Taylor & Francis (ss. 36-46)
- Nationalencyklopedin. (u.å. a). Rekreation. Hämtad 2020-05-06 från: <https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/rekreation>
- Nationalencyklopedin. (u.å. b). Folkhälsa. Hämtad 2020-05-06 från: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/folkhälsa>
- Nationalencyklopedin. (u.å. c). Generalplan. Hämtad 2020-05-06 från: <https://www-ne-se.proxy.mau.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/C3%A5ng/generalplan>
- Nationalencyklopedin. (u.å. d) Miljonprogrammet. Hämtad 2020-05-06 från: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/miljonprogrammet>
- Nationalencyklopedin. (u.å. e). Fred Forbat. Hämtad 2020-05-06 <http://www.ne.se.proxy.mau.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/fred-forbat>
- Nilsson, N. (2002). *Barnens stad - En barnvänlig stad för barnens bästa, lek och inflytande*. IPA & Nic Nilsson
- Näsström, G. (1930). *Svensk funktionalism*. Natur och Kultur.
- Rasmussen, K. (2004). Places for children – children’s places. *Childhood*. London: SAGE publications vol 11(2),155-173
- Rydén, D. (2015). Parkernas stad är inte skånsk. Hämtad 2020-04-03 från <https://www.sydsvenskan.se/2015-05-29/parkernas-stad-ar-inte-skansk>
- Scarantino, A. (2003). Affordances Explained. *Philosophy of Science*, 70(5), 949. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1086/377380>
- Sveriges Kommuner och Landsting. (2015). Trafik för en attraktiv miljö. Hämtad 2020-04-18 från: https://www.trafikverket.se/contentassets/347f069e6d684bfd85b85e3a3593920f/trast3_underlag_till_handbok.pdf
- Sveriges Kommuner och Landsting. (2018). Barnrättsperspektiv - vad innebär det. Hämtad 2020-04-18 från <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/5469.pdf?issuusl=ignore>

- Statistiska Centralbyrån. (2010). Grönytor och grönområden i tätorter 2010. Hämtad 2020-04-03 från:
https://www.scb.se/contentassets/4ea958dbe21a45deacbd2d47f87d3ef3/mi0805_2010a01_sm_mi12sm1501.pdf
- Statistiska Centralbyrån. (2020). Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2019 och befolkningsförändringar 1 oktober–31 december 2019. Totalt. Hämtad 2020-03-05 från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/kvartals--och-halvarsstatistik--kommun-lan-och-riket/kvartal-4-2019/>
- Stadsplanelagen*. (SFS 1931:142). Boverket. Hämtad 2020-03-04 från:
<https://www.boverket.se/contentassets/22140678c50841128f99d542d6ab2eb7/1931-stadsplanelag.pdf>
- Tasan-Kok, T & Baeten, G (red.). (2012). Contradictions of Neoliberal Planning: Cities, Policies, and Politics. New York: GeoJournal Library.
- Trafikverket. (2013). Trafiksäkra staden. Hämtad 2020-05-04 från
<https://www.trafikverket.se/contentassets/347f069e6d684bfd85b85e3a3593920f/trafik-sakra-staden-natversion.pdf>
- Trafikverket. (2015). Trafik för en attraktiv stad. Hämtad 2020-05-04 från
<https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/Planera-och-utreda/samhallsplanering/samspel-mellan-trafik-och-bebyggelse/Planera-for-hallbara-stader-och-attraktiva-regioner/Trafik-for-en-attraktiv-stad/>
- Trafikverket. (2017). Vägtrafikens utsläpp. Hämtad 2020-05-07 från:
<https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/miljo---for-dig-i-branschen/energi-och-klimat/Transportsektorns-utslapp/Vagtrafikens-utslapp/>
- Tykesson, T. (2001). Bostadsmiljöer i Malmö, Inventering. Del 1: 1945-1955. Malmö: Princo/Team Offset & Media.
- Tykesson, T. (2004). Bostadsmiljöer i Malmö, Inventering. Del 2: 1955-1965. Malmö: Princo/Team Offset & Media.
- UNICEF. (2018). Barnkonventionen blir svensk lag 2020. Hämtad 2020-04-01 från
<https://blog.unicef.se/2018/06/13/barnkonventionen-blir-lag/>
- UNICEF. (u.å. a). Varför behövs barnkonventionen? Hämtad 2020-03-02 från:
<https://unicef.se/fragor/varfor-behovs-barnkonventionen>
- UNICEF. (u.å. b). Vad har barnkonventionen för status i Sverige? Hämtad 2020-03-02 från:
<https://unicef.se/fragor/vad-har-barnkonventionen-for-status-i-sverige>
- UNICEF. (u.å. c). Barnkonventionen. Hämtad 2020-03-02 från:
<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

Varvshistoriska Föreningen i Landskrona. (2013). Viktiga händelser i Öresundsvarvets historia. Hämtad 2020-03-05 från: <http://www.varvshistoriska.com/?p=visan-nyhetartikel&n=viktiga-handelser-i-oresundsvarvets-historia>

Wohlin, H. (1960). *Barn i stad : en studie i tre delar av barns utelek och trafiksäkerhet i nya bostadsområden*. Stockholm.

Personlig kommunikation

Andersson, Anette. Planarkitekt. Personlig intervju, 2019-02-19, Landskrona

Dock, Marianne. Arkitekt. Personlig intervju, 2019-02-18, Malmö

Nygaard, Jonathan. Planarkitekt. Personlig intervju, 2019-02-19, Landskrona

Figurförteckning:

Figur 1. Kyttäs modell av rörelsefrihet

Figur 2. Geografisk översikt av Malmö och Landskrona. Geodata :©Lantmäteriet 2020

Figur 3. Geografisk översikt över Malmö samt de valda delområdena. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

Figur 4. Geografisk översikt över Landskrona och delområden. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

Figur 5. Lorensborg. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

Figur 6. Kv. Kranen. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

Figur 7. Gyllins trädgård. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

Figur 8. Tegskiftet. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

Figur 9. Solskiftet. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

Figur 10. Nyhamn. Geodata: ©Lantmäteriet 2020

Figur 11. Vy från Lorensborgs mellersta delområdes gård bort mot Stadionparken, Malmö stadion i bakgrunden (18/2-2020)

Figur 12. Lorensborg mellersta delområde, del av lekplats med klätterställningar, sportplan, gungor och

Figur 13. Kv. Kranen. Kvarterspark, Vy från promenaden mellan busshållplatsen och Dockplatsen. (19/2- 2020)

Figur 14. Kv. Kranen. Vy ut från Dockplatsen (19/2-2020)

Figur 15. Kv. Kranen, lekplats på innergård (19/2-2020)

Figur 16. Kv. Kranen, vy söderut på nedåt Krankajen (19/2-2020)

Figur 17. Gyllins trädgård, en innergård mellan flerfamiljshus och radhus

Figur 18. Gyllins Trädgård, Dagvattenhantering med gångbro, Vy norrut mot förskolan Junibacken (26/2-2020)

Figur 19. Gyllins Trädgård, Skogsmiljö med koja (26/2-2020)

Figur 20. Tegskiftet, vy från Solskiftet över parken (19/2-2020)

Figur 21. Skylt utanför en inhägnad bostadsgård

Figur 22. Tegskiftet, inhägnad lekplats, vy från parken mot Enoch Thulins Väg (19/2-2020)

Figur 23. Solskiftet, den tredje innergården, (19/2-2020)

Figur 24. Solskiftet, den tredje innergården, (19/2-2020)

Figur 25. Grönyta i mitten av Nyhamn bredvid parkeringen

Figur 26. Nyhamn. Uteplats mellan hus. (19/2-2020)

Figur 27. Nyhamn. Kajakant och stenrabatt. (19/2-2020)

Figur 28. Nyhamn. Parkering mitt i området (19/2-2020)

Figur 29. Områdesanalys över barnvänlighet i fallstudieområdenas utformning

Tabellförteckning

Tabell 3. Bedömningskriterier för platsbesök

Tabell 4. Kvantitativ innehållsanalys

Tabell 3. Resultat områdesanalys

Bilaga 1.

Intervjufrågor

Inledande lätta frågor:

Vad har du/ni för roller inom kommunen?

Vad gör Malmö/Landskrona till en bra plats för barn, eller en bra plats att växa upp på?

Skulle ni kunna ge några lyckade exempel på projekt eller liknande som riktat in sig på barn?

Syn på barn i planering

Hur ser ni på gruppen "barn" i planeringen där du jobbar? Varför är de viktiga att inkludera? Åt vilka riktas åtgärder? Ålder, intressen, budget?

Hur tar man hänsyn till barn som grupp i samhällsplaneringen?

På vilket sätt finns barnperspektivet/ barnets perspektiv representerat i det kommunala arbetet gällande samhällsutveckling, är det något som sker på *Rutin eller då och då?*

Är det något som finns med i hela planeringsprocessen eller kommer det in i slutet?

Är det lätt att inkludera ett barnperspektiv? Är det viktigt? Varför? *Varför är barn viktiga att planera för?*

Finns det något intresse/ gensvar från politiken att ta hänsyn till barn i planeringen?

Använder man sig av barnperspektivet i alla förvaltningar involverade i samhällsplaneringen, är det någonstans det hade kunnat förbättras? Barnrättsstrateg?

Hur tänker man sig att barn rör sig i staden? Vart är de? Vart vill man att de ska vara, vart vill man *inte* att de ska vara? Rörelsemönster.

Till Landskrona: ni skriver i er ÖP att gångvägar till skolor ska breddas för att få fler att gå till skolan, men sedan att de vägar som ska sammanbinda olika områden är till för vuxna, och att vägar mellan områden ska verka för integrering. Ska inte barn röra sig mellan områden?

Till Malmö: Ni arbetar med något som kallas barnchecklistan, hur fungerar den? *Före /efter detaljplanen är gjord? Använder ni er av barnkonsekvensbeskrivningar, ja/nej - varför?*

Hur är synen på barn i stadsrummet ut? Ex. Från Malmö att det finns en diskussion att ha skolgårdar på taket och folk som inte vill höra barnskrik/ skatt från lekplatser. Vill

man se barn som leker på Stortorget?

Hur ser man på gruppen "barn"s intressen, viktat mot andra grupper? (ex pensionärer, funktionshindrade, kvinnor, vuxna i arbetsför ålder osv).

Använder ni er av barnkonsekvensanalys? Ja/Nej varför?

Skulle du/ ni säga att sättet att planera för barn förändrats över tid? Har det hänt något speciellt som gjort att det blivit så (Ex Barnkonventionen)

Hur avser man använda sig av Barnkonventionen inom stadsplaneringen, och hur har man gjort då den bara var ratificerad?

hälsa

Till Landskrona: Skulle ni vilja beskriva de områden vi valt, dvs Nyhamn och kvarteren Solskiftet/Tegskiftet. Vad är den generella synen på dessa områden från kommunens håll?

Till Malmö: Skulle ni vilja beskriva de områden vi valt, Dvs Kranen, Lorensborg och Gyllins Trädgård. Vad är den generella synen på dessa områden från kommunens håll?

Hur ser barns tillgång till rekreation ut i dessa bostadsområden vi valt, som de kan ta sig till själva?

Vem är det som ska ta hänsyn till barnens behov av rörelse etc? är det kommunen som ska se till att miljöerna passar barn eller är det föräldrar som ska flytta till områden som passar barn?

När det kommer till folkhälsan, kommer den in i beslut som rör stadsplanering och isf hur tänker man kring barn? om man gör detta?

Använder man sig av några normer för utrymme när det gäller barn? Oberoende svar, varför?

Barns har ju behov av att röra på sig och behöver tillgång till rekreation och gröna utemiljöer, hur går detta ihop med förtätning och en minskning av friyta? Alternativt hur går det ihop med hälsoaspekten?

Med tanke på att barn blir mer och mer stillasittande, av olika orsaker, finns det något ni gör i planeringen av staden för att motverka detta? (*På samma spår som folkhälsan, föräldrar skjutsar sina barn i allt högre utsträckning, hur arbetar man för att minska detta?*)

Vad är det som skulle behövas för att få till bättre utemiljöer för barn i en tid där förtätning är nödvändigt? Är det ändrad lagstiftning eller behövs det något annat?